

Sammendrag

Målet med denne studien har vært å se på språklige forhold blant ungdom i Tingvoll kommune, der fokuset har vært både på ungdommenes konkrete språklige realiseringer, samt deres holdninger til og oppfatninger av egen dialekt. Tingvoll kommune ligger plassert midt på Nordmøre i Møre og Romsdal fylke, og har forholdsvis kort avstand til byene Kristiansund, Molde (ca. én times kjøring), Ålesund og Trondheim (ca. 3 timers kjøring). Tingvolldialekten hører inn under det trønderske dialektområdet. Jeg har valgt å se på ti språkdrag jeg mener er særmerkete for tingvolldialekten.

Det empiriske materialet består av kvalitative dybdeintervjuer med fire hovedinformanter og en spørreundersøkelse utført med 54 elever fra Tingvoll videregående skole våren og høsten 2017.

Jeg har, ved å analysere ulike språkdrag hos de fire hovedinformantene, oppdaget hvilke språktrekk som synes å holde seg mest stabile, og hvilke språktrekk som i større grad synes å bære preg av modifisering og språklig variasjon. Jeg har sammenlignet språkutviklingen i Tingvoll med studier gjort i de tre andre nordmørskommunene Sunndalsøra, Rindal og Aure. Det synes særlig i forhold til Rindal og Aure at endringsraten er høyere i tingvolldialekten enn i disse målene. Når det gjelder forskjeller i talemålet til elever på yrkesfag og elever på studiespesialiserende, har jeg ikke funnet noen tydelige forskjeller eller tendenser.

I et forsøk på å forklare den språklige variasjonen i materialet mitt, har jeg trukket fram fenomenene urbanisering og modernitet. Det er krevende å skulle avgjøre hvilke dialektområder eller varieteter som har størst påvirkningskraft på tingvolldialekten. Det ser ut til at i tilfeller der et av nabomålene har et språktrekk som ligger nært opptil trondheimsmålet, og også delvis et overregionalt østlandsk standardtalemål, vil det være større sjanse for at disse formene også blir tatt opp i en modifisert tingvolldialekt

Forord

Det å skrive denne masteravhandlingen har vært både tungt, krevende, morsomt, spennende, interessant og lærerikt. Det har altså vært en periode fylt med mange følelser og det er både godt og litt vemodig å skulle levere den fra seg. Jeg vil rette en stor takk til menneskene under. Uten dem hadde det ikke blitt noen masteravhandling. Tusen takk til:

...professor Brit Mæhlum som har veiledet meg gjennom denne studien og som har gitt raske og gode tilbakemeldinger. Bedre veileder kunne jeg ikke fått.

...informantene mine for at dere tok dere tid til å stille opp.

...Tingvoll vidaregåande skole, som har latt meg slippe til med undersøkelsen min i skoletiden.

...medstudent Oda Karoline Vaage, som har vært ei fantastisk studievenninne. Du har lyst opp en til tider tung studiehverdag, vært en enorm støtte og en fabelaktig syntakslærer, og ikke minst ei god venninne. Hva jeg skulle gjort uten deg i løpet av disse fem årene, vet jeg virkelig ikke.

...medstudent Ole Halvor Gillebo. Uten faglige diskusjoner og gode råd fra deg, hadde dette blitt en mye vanskeligere og mindre trivelig prosess.

...vennene mine som har vist interesse for masteroppgaven min og holdt ut med alt snakket mitt om sosiolingvistikk og dialekter.

...familien min hjemme i Tingvoll, som har vært støttende og som det har vært godt å komme hjem til mellom øktene. En særlig takk til mamma som i tillegg til å ha brukt endeløse timer på å høre på meg og diskutere oppgaven med meg, har stilt opp som korrekturleser. Takk også til mormor som har vist interesse for oppgaven min og lyttet tålmodig til mine lange utgreiinger om tingvolldialekten.

Trondheim, mai 2018

Anna Einset Stomsvik

Innholdsfortegnelse

Del I Introduksjon	1
KAP.1 Innledning	3
1.1 Motivasjon	3
1.2 Problemformulering.....	4
1.2.1 Avklaring av begrep.....	4
KAP. 2 Tingvoll	5
2.1 Geografi, historikk og demografi	5
2.2 Tingvoll-dialekten	8
2.2.1 Jamvekt med apokope.....	9
2.2.2 Retrofleks flapp – «tjukk l»	9
2.2.3 Trykkplassering i importord	10
2.2.4 Vokalveksling - «senkning»	10
2.2.5 Monoftongering og diftongering	10
2.2.6 Personlige pronomener.....	11
2.2.7 Nektingsadverb	12
2.2.8 Verbbøying i presens av svake a-verb.....	12
2.2.9 Palatalisering.....	12
2.2.10 Tallord	13
KAP. 3 Tidligere forskning	15
3.1 Eit nytt sentrumsmål veks fram: drag frå talemålet til ungdom på Sunndalsøra (Jenstad 1983)	15
3.2 Endringar i talemålet på Aure sentrum. Generasjonsskilnader og regionaliseringstendensar i eit bygdemål på Nordmøre (Settemsdal 1999).....	16
3.3 «Det e nå bærre gøittj at dæm tykkje det e litt toile» - ein sosiolingvistisk studie av talemålet til ungdom i Rindal (Fivelstad 2012).....	17
KAP. 4 Metode	19
4.1 Valg av metode	19
4.3 Valg av informanter	22
4.4 Utfordringer knyttet til datainnsamlingen	23
4.5 Transkripsjon	26
Del II Analyse	27
KAP. 5 Spørreundersøkelsen	29
5.1 Talemålet i Tingvoll	29
5.2 Holdninger og forhold til bygda og talemålet	32
KAP. 6 Individet i språksamfunnet	37
6.1 Litt om informantportrettene	37
6.2 Anine.....	38
6.2.1 Jamvekt og apokope.....	39
6.2.2 Tjukk l	40
6.2.3 Trykkplassering i importord	40
6.2.4 Vokalveksling	40

6.2.5 Monoftongering.....	40
6.2.6 Personlige pronomer.....	41
6.2.7 Nektingsadverb	41
6.2.8 Presens av svake a-verb	41
6.2.9 Palatalisering	41
6.2.10 Tallord	42
6.3 Agnete	42
6.3.1 Jamvekt og apokope.....	43
6.3.2 Tjukk l	43
6.3.3 Trykkplassering i importord	44
6.3.4 Vokalveksling	44
6.3.5 Monoftongering.....	44
6.3.6 Personlige pronomer.....	45
6.3.7 Nektingsadverb	45
6.3.8 Presens av svake a-verb	45
6.3.9 Palatalisering	45
6.3.10 Tallord	46
6.4 Audun.....	46
6.4.1 Jamvekt og apokope.....	47
6.4.2 Tjukk l	47
6.4.3 Nektingsadverb	47
6.4.4 Verbbøying i presens av svake a-verb	48
6.4.5 Monoftongering.....	48
6.4.6 Vokalveksling	48
6.4.7 Trykkplassering i importord	48
6.4.8 Personlige pronomer.....	49
6.4.9 Palatalisering	49
6.4.10 Tallord	49
6.5 Adrian	49
6.5.1 Jamvekt og apokope.....	51
6.5.2 Tjukk l	51
6.5.3 Trykkplassering i importord	51
6.5.4 Vokalveksling	51
6.5.5 Monoftongering.....	52
6.5.6 Personlige pronomer.....	52
6.5.7 Nektingsadverb	52
6.5.8 Presens av svake a-verb	52
6.5.9 Palatalisering.....	53
6.5.10 Tallord	53
6.6 Sosiale variabler.....	53
6.6.1 Orientering og holdninger til bygda og egen dialekt	54

6.6.2 Studieretning	57
6.6.3 Foreldrebakgrunn	58
6.7 Samlet vurdering av språkdragene	60
6.7.1 Presens av svake a-verb	60
6.7.2 Personlige pronomener	60
6.7.3 Nektingsadverb	61
6.7.4 Tallord	61
6.7.5 Palatalisering	62
6.7.6 Jamvekt og apokope	62
6.7.7 Trykkplassering i importord, senkning og monoftongering	62
6.7.8 Vurdering av andre språktrekk	63
6.8 Talemålet mitt under intervjuene	64
KAP. 7 Språksamfunnet Tingvoll	65
7.1 Språkutviklingen i Tingvoll, Rindal, Aure og Sunndalsøra	65
7.1.1 Presens av svake a-verb og tjukk l	66
7.1.2 Apokope og jamvekt	66
7.1.3 Tallord, påpekende pronomener og monoftongering	67
7.1.4 Trykkplassering i importord, dativ og senkning	67
7.1.5 Palatalisering	68
7.1.5 Endringer innenfor enkeltord, preposisjoner og adverb	69
7.1.6 Ulikt endringsomfang	70
7.2 Tingvoll: et lukket eller åpent språksamfunn?	70
7.2.1 Urbanisering og modernitet	72
7.3 Hvor kommer påvirkningen fra?	77
7.3.1 Nivellering og regionalisering	78
7.3.2 Standard og prestisje	80
KAP. 8 Avrundning	85
Litteraturliste	87
Vedlegg	
1: Spørreskjema	
2: Intervjuguide	
3: Informasjonsskriv	
4: Samtykkekontrakt	
5: Tabelloversikt over hver enkelt elev – talemålsskala	

Del I Introduksjon

KAP.1 Innledning

Målet med denne oppgaven er å se på språklige forhold blant ungdom i Tingvoll kommune, der det vil fokuseres både på ungdommenes konkrete språklige realiseringer, samt deres holdninger til og oppfatninger av egen dialekt.

Det empiriske materialet i denne studien er basert på en spørreundersøkelse gjennomført blant 54 elever ved *Tingvoll vidaregåande skole*, samt kvalitative intervjuer med 4 elever, også fra *Tingvoll vidaregåande skole*. Siden jeg i tillegg til å studere språklig variasjon, har vært interessert i å avdekke om det er noen forskjeller i talemålet til elever på yrkesfaglige og studiespesialiserende studieretninger, var det viktig at jeg intervjuet elever som allerede gikk på videregående. Det var imidlertid sentralt at de var bosatte i kommunen.

Analysedelen min er todelt. Først presenterer jeg funnene fra spørreundersøkelsen, og de fire informantene og deres forskjellige språklige realiseringer i form av fire informantportretter på mikronivå. Jeg vil også her prøve å forklare ungdommenes språklige valg og holdningene de har til eget talemål. I den andre delen av analysen vil jeg skifte fokus fra mikro til makronivå og vil her se på Tingvoll som språksamfunn, hvor jeg vil drøfte hvilke mekanismer som resulterer i språklig stabilitet eller språklig endring i Tingvoll. Avslutningsvis vil jeg diskutere hvor den språklige påvirkningen på tingvollldialekten kommer fra.

Jeg har valgt å ikke ha et eget teorikapittel, men vil heller legge fram teorien underveis i oppgaven. Slik minimeres sannsynligvis risikoen for at den framlagte teorien ikke henger sammen med empirien og drøftingene. På samme tid kan dette gjøre at oppgaven trolig oppleves som mer sammenhengende og lettere å lese.

1.1 Motivasjon

Siden jeg selv er født og oppvokst i Tingvoll, og med det har god kjennskap til både bygda og dialekten, har egeninteresse vært en viktig faktor for valg av Tingvoll som studieobjekt. Samtidig har interessen min for språk og dialekter økt i løpet av årene jeg har vært språkstudent ved NTNU.

Det er ikke blitt gjort så mye språkforskning i Tingvoll tidligere. Det har imidlertid blitt samlet inn ord fra tingvollldialekten til prosjektet *Norsk Ordbok. Hendt og hender i Tingvoll* er en bok som gis ut årlig og som har en fast spalte («Stråkkå f  tt  ») som tar for seg arkaiske ord og uttrykk i tingvollldialekten. Denne spalten skrives av språkforsker og

ordbokredakt  r Tor Erik Jenstad. Det har blant innbyggerne i kommunen vært stor interesse omkring dialekten, og det finnes egne forum på Facebook hvor dialekt er blant temaene som tas opp. Disse forumene inneholder diskusjoner av dialektologisk art, hvor tradisjonelle og arkaiske ord og uttrykk som ikke lenger er i bruk av den yngste generasjonen, trekkes fram. Jeg skal imidlertid ikke vektlegge denne siden av dialekten, men omtaler det da det synes    være et skille mellom yngre og eldre språkbrukere i Tingvoll på dette leksikalske området.

1.2 Problemformulering

I denne avhandlingen vil jeg kaste lys over språklig variasjon hos ungdomsgruppen i Tingvoll. Jeg vil se nærmere på språksamfunnet Tingvoll ved    ta utgangspunkt i og vektlegge spesielt den språklige praksisen blant et utvalg ungdommer fra bygda. Jeg vil også forsøke    avdekke hva som karakteriserer talemålet til informantene, samt si noe om hvilke holdninger og oppfatninger de har til Tingvoll og egen dialekt. I tillegg vil jeg se på om det er noen forskjeller i talemålet til elever på yrkesfaglig studieretning og elever på studiespesialiserende studieretning. Jeg vil også reflektere over relevante p  virkningsinstanser, for på den måten    få en bedre forståelse for hva som kan ligge til grunn for den språklige virkeligheten til informantene.

1.2.1 Avklaring av begrep

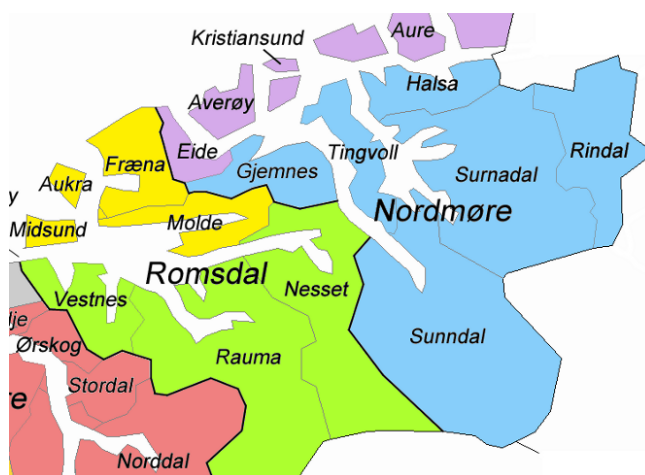
Begrepene dialekt, varietet, talemål og språk blir ofte brukt om hverandre, men de betyr ikke det samme. Hanssen (2012, s. 11) definerer dialekt som «en språklig varietet som er knyttet til en geografisk lokalitet». Varietet derimot blir brukt som «en art av et språk» (Hanssen, 2012, s. 13), også en hver språklig enhet med et helhetlig språkssystem. Eksempler på en varietet kan være en dialekt eller et regionalspr  k. Jeg kommer, til tross for at disse språklige begrepene har forskjellig betydning, til    bruke dem om hverandre for på den måten    danne større variasjon i teksten.

KAP. 2 Tingvoll

I dette kapitlet vil jeg kort presentere kommunen Tingvoll geografisk, historisk og demografisk. Jeg vil fokusere på   trekke fram spesielt relevante samfunnsmessige sider ved kommunen. I tillegg vil jeg i dette kapitlet ta for meg s erttrekk ved tingvoldialekten.

2.1 Geografi, historikk og demografi

Tingvoll kommune ligger geografisk plassert på Nordmøre i Møre og Romsdal. I sørøst grenser Tingvoll mot Sunndal, i nord mot Aure og Hals , i  st mot Surnadal, i sørvest mot Nesset og i vest mot Gjemnes og Kristiansund.

Figur 1. Kart over Nordmøre og Romsdal
(Commons, 2013)

Tingvoll kommune har et areal på 337 kvadratkilometer, og et innbyggertall på 3.078 per 2017 (SSB, 2017). Tingvoll ble opprettet som kommune i 1837 (Thorsnæs, 2017b). I 1855 og 1866 ble  re og Straumsnes utskilt som egne kommuner, men i 1964 ble Straumsnes igjen en del av Tingvoll og den vestre delen av Asp ya ble overført fra Frei.

Tingvoll fikk sine n v erende grenser i 1965 da området Sandneset- sprong ved  lvundfjorden ble utskilt fra daværende Stangvik kommune og lagt til Tingvoll. På samme tid ble Tingvolls område på vestsiden av Tingvollfjorden overført til Gjemnes (Thorsnæs, 2017b). Tingvoll ligger på ei stor halvøy som strekker seg fra fastlandet mot havet i retning nordnordvest. Tingvoll har høye fjell, men er gjennomskåret på tvers flere steder med eid og dalsøkk som binder sammen området og danner ferdselsårer mellom fjellene. Lange og dype fjorder omgir nesten hele Tingvollhalv ya.

Stedsnavnet Tingvoll stammer fra det norrøne *þingv llr*, som betyr vollen eller sletten hvor tinget ble holdt (Thorsnæs, 2017b). Tingvoll er altså et gammelt tingsted, og var en gang i tiden sentrum for et større område. Dette er ikke vanskelig   forstå da Tingvoll ligger sentralt plassert på Nordmøre med forholdsvis kort avstand til flere byer;  n times kjøring til Kristiansund og Molde, og rundt tre timer til både Trondheim og  lesund.

Tingvollv agen er administrasjonsplassen for kommunen og rundt en tredjedel av kommunens innbyggere bor i kommunesenteret rundt *V agen*, som er det lokale navnet på *Tingvollv agen*. Her finner man blant annet sparebank, bokhandel, kafé, kino og hotell, samt lensmannskontor, kommunehus og helsesenter. I tillegg finner man Tingvoll barne- og ungdomsskole og Tingvoll vidaregåande skole her. Lenger sør i kommunen ligger bygdesentrumet *Meisingset* som grenser mot Sunndal kommune. Nord for *Tingvollv agen* ligger bygdesentrumet *Straumsnes* som grenser mot Gjemnes og Kristiansund. I de senere årene har det på Einset i Straumsnes blitt utbygd et lite butikksenter med blant annet frisør, matvarebutikk, sparebank og kafé. Her finner man også en stor byggevarebutikk. Det finnes barneskole i både *Straumsnes*, *Meisingset* og *Tingvollv agen*, samt ungdomsskole i både *Tingvollv agen* og *Straumsnes*. Det er også barnehage i alle bygdene. Tingvoll vidaregåande skole, tidligere Tingvoll landsgymnas, er den eldste distriktsskolen på Nordmøre og var en attraktiv skole hvor det kom folk fra mange steder i landet for   studere. Skolens attraktivitet har med årene sunket, og Møre og Romsdal fylke har flere ganger foreslått   legge ned skolen, men grunnet store protester lokalt har forslaget ikke gått igjennom. Skolen har i dag rundt 150 elevplasser, ca. 100 kursdeltakere og 35-40 ansatte, og er derfor en viktig hjørnesteinsbedrift for kommunen (Tingvoll vidaregåande skole, u.d.).

Folketellingene for Tingvoll viser ei økning i folketallet fra 1769 og fram til 1900 med 1524 innbyggere i 1769 og 3508 i 1900 (SSB, 2001). Deretter kommer en 30-årsperiode hvor befolkningstallet synker litt, f r det i 1946 er det høyeste det har vært med 4201 innbyggere. I perioden fra 1950 og fram til siste del av 1990-tallet viste folketallet hovedsakelig tilbakegang. Fra siste del av 1990-tallet har det imidlertid vært forholdvis stabilt, f r det i perioden 2007-2017 hadde en minimal vekst på gjennomsnittlig 0,1 prosent  rlig (Thorsnæs, 2017b).

I 1988 startet utbyggingen av Krifast, Kristiansund og Freis fastlandsforbindelse, som innebar bygging av de tre broene Bergs ysundbrua, Gjemnessundbrua og Straumsundbrua, samt den undersjøiske tunnelen Freifjordtunnelen (Thorsnæs, 2015). Krifast sto ferdig høsten 1992, og fastlandsforbindelsen erstattet totalt tre fergesamband og førte til at ytre og indre Nordmøre kom nærmere hverandre både i tid og tilgjengelighet. Forbindelsen har gjort det lettere   ferdes for biltrafikk og transport, og på den måten har det nok blitt mer jevnlig kontakt mellom folk fra ytre og indre Nordmøre. Dette har nok også hatt påvirkning på næringslivet da fastlandsforbindelsen gjorde det lettere for folk fra indre Nordmøre   pendle til Kristiansund eller Molde i jobbsammenheng.

Jordbruk har v ert ei hovedn ering i Tingvoll med hovedvekt på storfehold, men det holdes i tillegg noe sau. Produktiv skog omfatter over en tredjepart av arealet i kommunen (Thorsn es, 2017b). Prim ern eringene sysselsetter per 2017 i alt 10 prosent av arbeidsstokken i kommunen. Det drives ellers ogs a noe fiskeoppdrett. Det er forholdsvis beskjeden industri i Tingvoll og den omfatter 9 prosent av arbeidsplassene i kommunen, 20 prosent når en inkluderer bygge- og anleggsvirksomhet og kraft- og vannforsyning/renovasjon. Det finnes flere tekstilbedrifter i Tingvoll med til dels lange tradisjoner. Denne bransjen har 54 prosent av industriens ansatte (Thorsn es, 2017b). Her kan Norsol nevnes, som er en av landets ledende solskjermingsbedrifter. All produksjon foregår på egen fabrikk i Tingvoll. I tillegg kan Krivi trekkes fram, som er Norges største leverandør av bunadstekstiler.

Ellers har kommunen noen mindre virksomheter innen trelast-/m obel-/trevare-, metallvare- og n eringsmiddelindustri (Thorsn es, 2017b). Innen n eringsmiddelindustrien kan Tingvollost nevnes, som med bl muggosten «Kraftkar» i 2016 vant prisen for «verdens beste ost» og har med det virkelig satt Tingvoll på kartet. Per 2016 er det utbygd tre mindre vannkraftverk i kommunen.

Tingvoll er en plass med mange offentlige stillinger, knyttet bl.a. til den videregående skolen, Norsk senter for økologisk landbruk (NORS K) og Tingvoll asylmottak. Tingvoll er en  kokommune og Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og Norsk Senter for økologisk landbruk (NORS K) er blant annet lokalisert her. Sommeren 2017  pnet Tingvoll  kopark, som er et nasjonalt kunnskaps- og opplevelsessenter som tilbyr opplevelser som stimulerer til en bærekraftig samfunnsutvikling. Parken tilbyr opplevelser og kunnskap i økologisk landbruk, hagebruk, bærekraft, mat, helse, dyrevelferd, villmarksliv og sol- og bioenergi (Tingvoll  kopark, 2017).

37 prosent av Tingvolls bosatte yrkestakere jobber utenfor kommunen, hvorav 14 prosent jobber i Kristiansund, tre prosent i Molde, sju prosent i Sunndal og tre prosent i de andre kommunene på Nordmøre (Thorsn es, 2017b).

Tabell 1. Oversikt over n eringsstrukturen i Tingvoll

N�ering	1950	1960	1970	1990	2001
Jordbruk, skogbruk	37.7%	16.5%	26.4%	14.8%	10.3%
Fiske og fangst	1.4%	1.1%	1.5%	1.7%	1.8%
Industri	33.3%	16%	20.3%	15.8%	15.3%
Samferdsel	6.2%	5.6%	11.4%	8.3%	7.5%
Tjenesteyting	5.9%	6.1%	20.3%	38.8%	43.7%
Bygge- og anleggsvirksomhet	-	-	12.9%	8.6%	9.5%
Varehandel, hotell- og restaurantdrift	-	-	7%	8.3%	10%
Sum	84.5%	45.3%	99.8%	96.3%	98.1%

(Kilde: Folke- og boligtellene 1950, 1960, 1970, 1990 og 2001. SSB)

Tabellen ovenfor viser en oversikt over hvordan n eringsstrukturen i Tingvoll har endret seg gjennom årene. Spesielt markant er endringen som har skjedd innenfor jordbruk, skogbruk og tjenesteyting. I likhet med mange andre norske kommuner, har jordbruk- og skogbruksdriften gått ned i Tingvoll. I 1950 var det 37.7% av innbyggerne som jobbet innenfor jordbruk- og skogbruksdrift, mens det i 2001 var nede i 10.3%. Tjenesteyting har, i motsetning til jordbruk og skogbruk, hatt ei økning, hvor det i 1950 lå på 5.9%, mens det i 2001 hadde økt til 43.7%. Det har altså innen denne næringen skjedd ei drastisk økning. Også industridriften har gått ned i Tingvoll, hvor det i 1950 var 33,3% av kommunens innbyggere som jobbet innenfor industrien, mens det i 2001 hadde gått ned til 15,3%.

2.2 Tingvoldialekten

I dette underkapitlet vil jeg først kort greie ut om det dialektområdet som Tingvoll inngår i. Deretter vil jeg ta for meg et utvalg av særtrekk ved tingvoldialekten. Jeg vil ikke her lage en totalbeskrivelse, men vil være selektiv og velge ut noen språkdrag, da spesielt språktrekk jeg tenker   se på i analysen.

Nordm rsdialektene blir i det norske dialektlandskapet plassert under trøndersk. Trøndersk har mange likhetstrekk med austnorsk, og trøndersk ble i den todelingen av det norske dialektlandskapet som lenge var vanlig, regnet som austnorsk. Det er også flere trekk i

Anna Einset Stomsvik «Dæm aλλer gamgaste dæm preka værtfaλλ bræiar enj ka e jær»

dette området som peker nordover til nordnorsk. Ivar Aasen blant annet slo sammen nordnorsk og trøndersk i det han kalte ei «nordenfjelsk rekke» (Mæhlum og Røynealand, 2012, s. 75).

Trøndersk blir igjen gjerne inndelt i inn- og uttrøndersk. Inntrøndersk omfatter de indre bygdene i Sør-Trøndelag, distriktet rundt den indre delen av Trondheimsfjorden med unntak av Trondheim, og de indre strøkene opp gjennom hele Nord-Trøndelag. Uttrøndersk omfatter Nordmøre, de ytre bygdene sør for Trondheimsfjorden, inkludert Trondheim by, og kyststrøkene nordover helt opp til fylkesgrensen mot Nordland (Mæhlum og Røynealand, 2012, s.81-81). Tingvolldialekten inngår da altså i den uttrønderske delen av dialektområdet.

2.2.1 Jamvekt med apokope

I Tingvolldialekten er det tiljamning. Man sier f.eks. *å såvva, kamma, værra, jærra*.

Apokopen i trøndersk er et fenomen som er nært knyttet til jamvekta; tradisjonelt er det bare gamle overvektsord som får apokopert vekk endingsvokalen i trønderske dialekter (Mæhlum og Røynealand, 2012, s. 81). I tingvolldialekten har man ofte apokopert form i infinitiv. Man sier f.eks. *å kast, å søng* og *å dreck*. Ved siden av infinitiver og svake hokjønns- og hankjønnsord finner en framfor alt apokope i preteritum av svake e-verb. I Tingvoll sier man f.eks. *bøgd, møtt* og *sejndt* i preteritum. Man finner også apokope i mange frekvente adverb- og pronomener, f.eks. *aλλ* og *mang*.

Apokope er et trekk som står sterkt i tingvolldialekten. Tiljamningen står noe svakere. Som nevnt tidligere, sier man tradisjonelt i Tingvoll *å værra* og *å jærra*, men blant en del ungdommer har jeg hørt at det også brukes apokoperte former av disse. Altså, så blir det sagt *å vær* og *å jær*. Dette er imidlertid ikke vanlig blant eldre, og er først og fremst et ungdomsfenomen, slik jeg har erfart det.

2.2.2 Retrofleks flapp – «tjukk l»

I Tingvoll og de fleste andre steder på Nordmøre har man kun tjukk *l* av <*l*> og ikke av norrøn <*rð*>. Man sier altså *soɽ* og *båɽ*, men *or* og *bor*.

Slik jeg har erfart det, er dette et trekk som holder seg stabilt i tingvolldialekten.

2.2.3 Trykkplassering i importord

I importord kan trykkplasseringen variere; enten beholder man trykkplasseringen i l  ngiverspr  ket, hvor trykket legges på den siste eller nest siste stavingen, som f.eks. *ban'an*, *sta'sjon*, eller så legges trykket på f  rrestavingen i importordet, altså *'banan* og *'stasjon*. I austnorsk og trøndersk er det den sistnevnte varianten som er mest utbredt. Dette er også tilfellet for Tingvoll.

Dette er, slik som jeg har erfart det, et trekk som står forholdvis stabilt i tingvoll-dialekten. Det kan kanskje blant ungdommer også finnes tilfeller hvor trykket i importordet plasseres på den siste eller nest siste stavingen, men jeg er allikevel av den oppfatning at det også blant ungdommer er mest vanlig    ha trykket på f  rrestavelen.

2.2.4 Vokalveksling - «senkning»

Senkning er en lydlig prosess hvor kvaliteten på en vokal har «falt ned» et hakk sammenliknet med vokalkvaliteten i norrøn tid (Mæhlum og Røyneland, 2012, s. 56). Vanligvis snakker man kun om senkning i tilknytting til gamle stutte vokaler. Denne prosessen innebærer i praksis at f.eks. en gammel *i* faller ned til *e*, *e* faller ned til *  * og *y* faller ned til *  *. Man finner en slik utvikling i varierende grad i de fleste norske dialekter. I trøndersk er denne senkningsprosessen omfattende, men den er allikevel noe ulik i omfang og styrke, slik at det kan være forholdvis store lokale variasjoner. I tingvoll-dialekten finner man senkning både av gammel stutt *i*, *e* og *y*. Man sier f.eks. *fr  sk*, *s  ng* og *h  tt* i stedet for *frisk*, *seng* og *hytte*.

Dette trekket holder seg forholdvis stabilt i tingvoll-dialekten. Senkning fra *e* til *  * står sterkt, mens senkning fra *i* til *e* og fra *y* til *  * kan blant ungdom variere etter det jeg har erfart. Det er for eksempel mange ungdommer som kan si *fisk* i stedet for *fesk* og *ryggen* i stedet for *r  ggen*. Jeg er allikevel av den oppfatning at det er mest vanlig med senkning også her.

2.2.5 Monoftongering og diftongering

Monoftongering er en lydhistorisk prosess som resulterte i at de gamle diftongene *ei*, *ey* og *au* ble «forenklet» til en såkalt monoftong, altså en enkel vokal (Mæhlum og Røyneland, 2012, s.53). Denne diftongforenklingen var hovedsakelig et østlig fenomen, men i dag finner man også monoftongering vest i landet, da spesielt i Romsdalen og på Nordmøre. I Tingvoll kommune er det stor lokal variasjon i bruk av monoftongering. På Meisingset er det stort sett

Anna Einset Stomsvik «Dæm a  ler gam  ste dæm preka v  rtfa   bræiar e  r ka e j  r»

monoftongering, mens det i Straumsnes ikke er det. På Meisingset sier man f.eks. *b  t*, *las* og *grat*, mens man i Straumsnes hovedsakelig sier *b  t*, *laus* og *graut*. I Tingvoll sentrum varierer det hva man bruker og ofte er det intraindividuell variasjon. Imidlertid har Straumsnes i likhet med Meisingset og Tingvoll sentrum monoftongering i ord som *st  n* (stein) og *r  k* (røyk). Det er altså når det gjelder *au-diftongen* at det varierer innad i kommunen. *Ei-diftongen* blir i stor grad monoftongert i hele kommunen.

2.2.6 Personlige pronomen

Tabell 2. Personlige pronomen

		Subjekt	Objekt
Entall	1. person	e	me
	2. person	du	de
	3. person	han	han
		ho	ho
	d��r/na, de/ta	d��r/na, de/ta	
Flertall	1. person	vi	��ss
	2. person	d��kk��r/di	d��kk��r/di
	3. person	d��m/sa	d��m/sa

Tabellen ovenfor viser en oversikt over subjektformene og objektformene i 1., 2. og 3. person entall og flertall i tingvoll-dialekten. Som man ser ut ifra tabellen bruker man i Tingvoll pekeordene *na*, *ta* og *sa* i stedet for *den*, *det* og *de*. Dette er former som også brukes flere andre steder på Nordmøre. Disse formene kommer av ordene *denna*, *detta* og *desssa*. Det er altså ei slags forkorting av disse ordene, hvor bare endingene blir brukt.

Slik jeg har erfart det, står disse pronomenformene sterkt i tingvoll-dialekten.

¹ Dette er en slags *  *-lyd. I tradisjonelt mål er denne lyden litt ulik fra en vanlig *  *, men i yngre mål er det en sterk tendens til sammenfall med *  *, blant annet mange steder på Nordmøre. Jeg vil heretter i oppgaven skrive *  * for denne lyden da det etter mitt skjønn ikke er noen lydlig forskjell her.

2.2.7 Nektingsadverb

I nesten hele det nordm rske området er den vanligste varianten av nektingsadverbet *ikkje*. Dette er også tilfellet for Tingvoll.

Av tidligere erfaring er dette et trekk som fortsatt står sterkt i tingvoll-dialekten.

2.2.8 Verbbøying i presens av svake a-verb

I tingvoll-dialekten har svake a-verb i presens tradisjonelt en a-ending. Man sier for eksempel *snakka* og *kasta*.

Jeg har tidligere erfart at enkelte ungdommer i Tingvoll kan ha ei e-ending her i stedet for a-ending, men det er hovedsakelig a-ending som blir brukt. Jeg er derfor av den oppfatning at dette er et trekk som holder seg forholdsvis stabilt.

2.2.9 Palatalisering

Palatalisering av alveolarer er en utviklingsprosess som har funnet sted i de midtre og nordlige områdene av landet. Palatalisering innebærer at de gamle norrøne alveolarene *n*, *l*, *t* og *d* f r en j-klang (Mæhlum og Røyneland, 2012, s.80). Palatalene viser seg mest frekvent ved *n* og *l*, og det er først og fremst når disse alveolarene er lange, at de er palatale. Hele det trønderske dialektområdet har palatalisering, men fenomenet har slått noe ulikt ut i ulike områder. I Tingvoll og ellers på Nordmøre opptrer palatalisering både i trykk tung og trykklett staving, som f.eks. i *mann* og *bi: lan*.

Palatale plosiver: [c] (= palatalisert t) /fricc/ «fritt», [j] (= palatalisert d) (rejj/ «redd»

Palatal lateral: [ ] (= palatalisert l) /v   / «voll»

Palatale velarer: [ ] (= palatalisert k) /  te/ «kjøle» i framlyd, [j] (= palatalisert g) /butikkjen/ «butikken» i innlyd.

Palatal nasal: [ ] (=palatalisert n) /mann/ «mann»

Slik jeg har erfart det, er palatalisering et trekk som holder seg i tingvoll-dialekten.

2.2.10 Tallord

Tallordene i tingvoll-dialekten har likhetstrekk med de norrøne tallordene. Den norrøne /á/ ble uttalt på lignende måte som den moderne, norske /å/. Det er da hovedsakelig kun n-endingen som har falt bort: 13 – Þrettán, 14 – fjórtán, 15 – fim(m)tán, 16 – sextán, 17 – sjaut(j)án, 18 – áttján, 19 – níttján (Haugen, 2008, s. 77).

De tradisjonelle formene av tallordene i Tingvoll uttales: /trættå/ (13), /fjoṭå/ (14), /fæmtå/ (15), /sækstå/ (16), /syçå/ (17), /a:çå/ (18), /niçå/ (19). Disse formene har de senere årene imidlertid blitt modifiserte, og kan nå uttales: /trættn/ (13), /fjoṭn/ (14), /fæmtn/ (15), /sæistn/ (16), /søtn/ (17), /atn/ (18), /nitn/ (19).

Dette er et trekk som ikke lenger står så sterkt blant ungdom i Tingvoll. Selv bruker jeg en modifisert variant, og også enkelte av mine jevnaldrende venner gjør det. Jeg kan se for meg at mange av de som er yngre enn meg, også bruker en modifisert variant. Jeg vil nok tro at det fortsatt er en del ungdommer som bruker det, men ikke like mange som tidligere. Det er særlig eldre språkbrukere som bruker dette trekket.

KAP. 3 Tidligere forskning

I dette kapitlet vil jeg skissere en oversikt over tidligere forskning av dialekter og dialektendringer på Nordmøre. Jeg vil presentere noen enkeltstudier som kan ha overføringsverdi til mitt unders kelsessted Tingvoll. Studiene vil bli presentert i kronologisk rekkefølge.

3.1 Eit nytt sentrumsmål veks fram: drag fr  talemålet til ungdom på Sunndalsøra (Jenstad 1983)

Motivasjonen for Jenstads (1983) undersøkelse var   granske språkutviklingen på Sunndalsøra, altså tettstedet som ble bygd opp i 1950-årene rundt aluminiumsverket. Spørsmål Jenstad tar for seg, er om man kan si at det har utviklet seg en særskilt « ra-dialekt», hva som eventuelt karakteriserer en slik dialekt, samt hvilken påvirkning som ligger bak de formene som synes   ha fått innpass (Jenstad, 1983, s. 9).

Jenstad skriver at mange av de formene som står sterkt i talemålet til ungdommen på Sunndalsøra, kan knyttes til de nærmest bym lene, altså Kristiansund, Molde og Trondheim, samt til normalm l, da først og fremst bokmål (Jenstad, 1983, s. 101).

I det som synes   kunne utvikle seg til en egen dialekt for Sunndalsøra, finner man trekk av forskjellig slag. Man finner i denne nye dialekten tre ulike former. For det første finner man former som er felles med den nyeste utviklingen i tradisjonelt sunndalsm l. For det andre former som kan benevnes som «allmenn-nordm rske», men som er ulikt tradisjonell m lbruk i Sunndalen, og for det tredje former som man kan sette i sammenheng med normalm l og/eller bym lene i Kristiansund, Molde og Trondheim (Jenstad, 1983, s. 102). Det er i mange tilfeller konkurranse mellom flere former, og det kan være krevende   si hva som vil få overtaket. Jenstad skriver at man nok må vente stor variasjon i m lbruken på Sunndalsøra i tiden framover, og at det nok må ses på som en normal situasjon i by- og tettstedsm l. Avslutningsvis sier Jenstad at man i det minste må gå ut i fra at den språkbruken som gradvis fester seg på Sunndalsøra, vil sette sitt preg på det framtidige talemålet ikke kun i resten av Sunndalen, men på hele indre Nordmøre (Jenstad, 1983, s. 102-103).

3.2 Endringar i talemålet på Aure sentrum. Generasjonsskilnader og regionaliseringstendensar i eit bygdemål på Nordmøre (Settemsdal 1999)

Settemsdals (1999) hovedfagsoppgave har som mål   se på generasjonsforskjeller i talemålet i Aure. Begrepet regionalisering blir trukket inn som en mulig årsak til eventuelle forskjeller mellom generasjonene. I tillegg til dette ønsker Settemsdal   undersøke hvordan informantene oppfatter seg selv, om de identifiserer seg som aurgjeldinger, nordm ringer eller reservetr ndere, og se på hva dette har   si for talemålet i Aure. Aure blir i oppgaven sett i lys av områdene i rundt, og blir derfor ikke framhevet som en isolert enhet (Settemsdal, 1999, s. 2). Studiens empiriske materiale er basert på et spørreskjema som ble utdelt til tjueen 10.klassinger ved Aure ungdomsskole, samt kvalitative dybdeintervjuer med fem aurgjeldinger i ulike aldre.

Resultatene til Settemsdal viser at trekket tjukk *l* av *l* holder seg stabilt, mens tjukk *l* av norrøn *rd* blant ungdom synes   bli byttet ut til fordel for *r*. Også trekkene presens av svake *a*-verb, trykket på f rrestavelse i importord og monoftongering av diftongen *ei*, synes   holde seg forholdsvis stabile, men her finner man imidlertid både intra- og interindividuell variasjon blant informantene. Bruk av diftongen *au* holder seg stabil, mens dativbruk og i stor grad også palatalisering av velarer er på vei ut av aurem let. Nektingsadverbformen varierer mye. De eldste informantene bruker stort sett den tradisjonelle formen *itt*, mens ungdommen i stor grad har begynt   bruke *ikkje*. Settemsdal finner også tilfeller av realisering av *ikke*. Settemsdal (1999, s. 115) skriver at det ut ifra hennes empiri, virker som at aurem let har nærmet seg språket i de to nærliggende byene Kristiansund og Trondheim. Allikevel synes Trondheim   være det viktigste normgivende senteret, og det er byformene fra Trondheim som f r innpass framfor nordm rsformene.

Settemsdals (1999, s. 116) materiale viser at det er klare generasjonsforskjeller i dialekten på Aure sentrum. Når det gjelder kartlegging av eventuelle regionaliseringstendenser i aurem let, skriver Settemsdal at man antakelig er i startfasen av en slik prosess, men at man foreløpig ikke ser tydelige resultater av det. De eldste informantenes talemål samsvarer stort sett med det tradisjonelle aurem let. De store avvikene fra det gamle sentrumsm let kommer først fram hos de yngste informantene. Ut ifra dette velger Settemsdal   si at man på det daværende tidspunktet finner regionaliseringstendenser og standardiseringstendenser i talemålet på Aure sentrum. Hun presiserer at det enn  er for tidlig   si i hvilken retning denne utviklingen vil gå. Samtidig har hun forsøkt   undersøke nærmere

hva som kan være årsaken til at man har fått disse endringene og hun poengterer at det virker som om endringer i det sosiale rommet har påvirkning på individenes sosiale identifikasjonsenheter og dermed også språkbruken deres (Settemsdal, 1999, s. 116).

3.3 «Det e nå b erre g ittj at d em tykkje det e litt toile» - ein sociolingvistisk studie av talemålet til ungdom i Rindal (Fivelstad 2012)

Fivelstads (2012) masteroppgave har som mål   se på språklige forhold blant ungdom i Rindal kommune, hvor både holdninger og synspunkt til egen dialekt og konkrete talem lsforhold står i fokus. Studiens empiriske materiale er basert på et spørreskjema utfylt av 60 elever ved Rindal skole. Ut ifra disse plukket Fivelstad ut sju hovedinformanter som hun gjennomførte kvalitative intervjuer med. Hun prioriterte   intervju ungdommer som fortsatt bor i bygda, siden hun vil dokumentere dialektlandskapet slik det ser ut f r ungdommene til daglig starter   kommunisere med mennesker utenfor Rindal (Fivelstad, 2012, s. 1). Fivelstad ønsker   avdekke tendenser og gjøre greie for den språklige erfaringen til ungdommer i Rindal i dag. Hun vektlegger informantenes subjektive erfaringer og holdninger, samtidig som hun deskriptivt kartlegger forskjellige språklige realiseringer.

Resultatene til Fivelstad viser at språktrekkene jamning, cirkumfleks, apokope, monoftongering av diftonger, nektingsadverbet /icc/ og pronomenet / ss/ i både subjekts- og objektsposisjon holder seg stabile. Blant trekkene a-verb i presens, senkning av vokalen /e/, tallord, og de påpekende pronomenene /na/, /ta/ og /sa/, finner Fivelstad imidlertid eksempler på både inter- og intraindividuell variasjon. Språktrekk som med stor sannsynlighet holder på   gå ut av rindalsdialekten, er affrikaten /s ti/, palatalisering av de velare plosivene -g og -k i innlyd og utlyd, samt dativ (Fivelstad, 2012, s. 51).

Fivelstad trekker inn fenomenene urbanisering og modernitet som forklaringsfaktorer for at rindalsm let synes   ha endret seg raskere de siste årene sammenliknet med tidligere (Fivelstad, 2012, s. 51-52). Gjennom en mental urbaniseringsprosess utvikler samfunnet seg til   bli mer homogent, hvor regionale og lokale særtrekk jamner seg ut. Fivelstads informanter trekker hovedsakelig fram Trøndelag som den største p virkningsinstansen på rindalsm let. Fivelstad skriver at der formene i en trondheimsn r varietet er isomorfe med et s r-østnorsk talemål, er også sjansene størst for at akkurat disse formene tas opp i rindalsm let. Hun finner ikke eksempler på modifisering mot standardformer av varianter som

Anna Einset Stomsvik «Dæm a  ler gam aste d em preka v ertfa   br eiar e   ka e j er»

ikke samtidig er i bruk i en trondheimsn er varietet. Det kommer fram i studien at holdningene informantene oppgir   ha til egen dialekt, kun er positive, og det er ingen som har negative erfaringer knyttet til kontaktsituasjoner med andre varieteter (Fivelstad, 2012, s. 52). Til tross for dette anerkjenner flere av dem at de konvergerer dialekten i møte med andre varieteter for   bedre kommunikasjonsflyten.

KAP. 4 Metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for og grunngi de metodiske valgene jeg har gjort i forhold til datainnsamlingen i denne studien. Først vil jeg presentere metodene og grunngi valgene jeg har tatt. Deretter vil jeg ta for meg feltarbeid, datainnsamling og behandling av materialet. Til sist vil jeg gå inn på utfordringer jeg har møtt i prosessen, samt ta for meg hvordan jeg har valgt å transkribere intervjuene. Det kan også nevnes at jeg har valgt å ikke inkludere et eget teorikapittel i oppgaven, men teorien vil heller bli flettet inn og forklart underveis.

4.1 Valg av metode

Hvilken metode man velger, avhenger i hovedsak av hva man ønsker å finne ut. Det jeg ønsker å undersøke i studien, er språklig variasjon i tingvolltdialekten, hvor jeg både vil se på hva som karakteriserer talemålet til informantene og hvilke holdninger de har til talemålet i Tingvoll. I tillegg ønsker jeg å undersøke om det er noen forskjell i talemålet til elever på yrkesfaglige studieretninger og elever på studiespesialiserende studieretninger. Jeg har derfor valgt å bruke både kvantitativ og kvalitativ metode. Disse metodene skiller seg på mange områder. Kvalitativ metode vektlegger tradisjonelt forståelse, går i dybden og har mange opplysninger om få undersøkelsesenheter, mens kvantitativ metode vektlegger forklaring, går i bredden og har et lite antall opplysninger om mange undersøkelsesenheter. Kvalitativ metode samler ofte inn data i form av tekst og har en induktiv framgangsmåte, altså eksplorerende og empiridrevet, mens kvantitativ metode ofte samler inn data i form av tall og har en deduktiv framgangsmåte, altså teori- og hypotesedrevet (Tjora, 2012, s. 18). For en bredt sammensatt forskning er begge disse metodene nødvendige, og forskjellige problemstillinger eller forskningsspørsmål peker i retning av ulike metodiske tilnærminger. En kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ metode vil i mange tilfeller være gunstig for å få en dypere forståelse for fenomenene man vil studere.

Jeg har selv tatt i bruk såkalt metodetriangulering i innsamlingen av datamaterialet, da dette er en gunstig metode for å avdekke flere ulike sider ved materialet. Ved å bruke kvantitativ metode kan man få oversikt, mens kvalitativ metode kan gi dypere innsyn og innsikt. Jeg har valgt å samle inn data både gjennom kvalitative intervjuer og en spørreundersøkelse. De kvalitative intervjuene har jeg dokumentert gjennom lydopptak, noe som blant annet er med på å sikre reliabiliteten i denne studien, da jeg med lydopptakene sitter

igjen med en god gjengivelse av språket til informantene mine.

I tillegg til å se på hva som karakteriserer talemålet til informantene, ønsker jeg å se på hvilke holdninger de har til talemålet i Tingvoll, for å på den måten få innsyn i hvorfor de velger de språklige strategiene de gjør. Dette vil jeg få ved å se på de kvalitative dataene i form av subjektive faktorer som personlige holdninger blant informantene. Disse dataene har også gjort det mulig for meg å både danne et bilde av talemålet til hver enkelt informant samtidig som det viser tendenser i talemålet i Tingvoll på et mer generelt grunnlag. Gjennom spørreundersøkelsen, har jeg imidlertid fått tilgang på et mer kvantifiserbart materiale, og har med det fått en bredere oversikt.

4.2 Feltarbeid, datainnsamling og behandling av materialet

Studien er blitt godkjent av Norsk senter for Forskningsdata (NSD). Før intervjuene fikk informantene en samtykkekontrakt² med signeringsfelt, samt et informasjonsskriv³ om studien.

Jeg tok kontakt med rektor på Tingvoll vidaregåande skole gjennom e-post hvor jeg fortalte hvem jeg var og om masteravhandlingen min. Jeg ble av rektor henvist til en norsklærer ved skolen, og videre kommunikasjon ble gjort gjennom henne.

Jeg bestemte meg for å dele ut spørreskjemaet (se vedlegg 1) til alle elevene på skolen, siden det kun er litt over 100 elever på hele skolen. Av disse 100 var det om lag 50 stykker som var innenfor målgruppen, altså de som var fra Tingvoll kommune. Skjemaet bestod av totalt 15 spørsmål som blant annet tok for seg bruk av og holdninger til eget talemål og hjembygda. Undersøkelsen ble unnagjort på tre dager. Én i vårsemesteret og to i høstsemesteret i 2017. Undersøkelsen ble gjennomført i norsktimene, hvor jeg før utdeling av skjemaet fortalte hvem jeg var og fortalte litt om masteravhandlingen min og om spørreskjemaet. Jeg påpekte også i starten at undersøkelsen var anonym og at det var frivillig å delta.

I vårsemesteret delte jeg ut spørreskjemaet til én norskklasse på 1.året. Siden undersøkelsen ble foretatt litt sent i vårsemesteret og eksamensperioden hadde startet for mange av de eldre elevene, ble det vanskelig å få gjort undersøkelsen i alle klassene. Derfor kom jeg tilbake i høstsemesteret og foretok resten av undersøkelsen. Spørreskjemaet ble delt ut i alle norskklassene på skolen hvor de elevene som var oppvokst i Tingvoll, svarte på

² Se vedlegg 4

³ Se vedlegg 3

unders økelsen. Jeg hadde ikke like strenge kriterier til informantene her som i intervjuene. Her trengte alts a ikke informantenes foreldre  a v ere fra Tingvoll, og det var ikke n odvendig at informantene hadde bodd *hele* livet i kommunen. Hovedkriteriet var at de bodde i Tingvoll kommune n a. Jeg var n oye med  a p apeke at jeg ikke kun var ute etter de som snakket «breiest» mulig, men var interessert i  a se p a variasjonen i talem alet og derfor kunne ogs a de som selv mente de ikke snakket s a «bredt», delta. Dette viste seg  a v ere nyttig, da en del av elevene uttalte at de ikke snakket s a «bredt» eller s a mye dialekt. Hadde jeg da ikke p apekt dette, ville mange aktuelle informanter g att tapt.

Jeg valgte  a plukke ut fire elever til de kvalitative intervjuene. Disse intervjuene ble foretatt i v arsemesteret 2017. Sp orsm alene som ble stilt i intervjuene, var mange av de samme som i spørreskjemaet, men her hadde jeg en del flere sp rsm al om blant annet fritidsinteresser, hvilke tilbud det var for ungdom i Tingvoll osv. Samtidig ville jeg med intervjuene pr ove  a komme n ermere inn p a noen enkeltindivider og med det f a bedre innsyn i deres talem al. Et m al med intervjuene var at de skulle ligge s a n ert opp mot en fri samtale som mulig, hvor samtalen kretset rundt noen spesifikke temaer. Siden det var enkelte tema/sp rsm al jeg ville ha svar p a, hadde jeg p a forh and utformet en intervjuguide (se vedlegg 2) som støtte under samtalen. Denne intervjuguiden var ikke noe jeg fulgte slavisk, men brukte som støtte for  a v ere sikker p a at alle temaene ble tatt opp. Viktig for  a lykkes med dybdeintervjuer er  a skape en avslappet stemning der informanten f oler at det er greit  a snakke åpent, hvor det er tillatt  a tenke h oyt og komme med digresjoner (Tjora, 2012, s. 110). F or jeg startet med intervjuet, fortalte jeg derfor litt om hva intervjuet skulle handle om, samt fortalte at de kunne ta seg god tid med  a svare, komme med digresjoner, komme tilbake til tema osv. Jeg opplyste ogs a om at jeg kom til  a ta opp intervjuet p a lydopptak. Dette var det ingen som hadde noen innvendinger til.

I intervjuene pr ovde jeg  a framprovosere enkelte spr aktrekk/variabler. Jeg spurte f.eks. om hvor gamle de var, selv om jeg visste dette, for  a h ore hvilken form av tallordene de brukte. I tillegg spurte jeg i slutten av intervjuet direkte hvilke varianter av enkelte spr aktrekk de brukte. Ordene og uttrykkene jeg spurte om, var ord og uttrykk som jeg visste kunne sies ulikt blant ungdommene i kommunen. En eventuell fallgrube ved  a spørre direkte om hvilke ord og uttrykk informantene bruker, er at det kan gi et feilaktig resultat, da informantene ikke n odvendigvis vet med sikkerhet hvilken variant av et visst spr aktrekk de selv bruker. De kan f.eks. v ere av den oppfatning at de bruker en bestemt spr akform, mens det i praksis kan vise seg at de ikke gj or det eller at de varierer. Derfor kan ikke disse dataene brukes som belegg.

Imidlertid gjorde dette at jeg fikk innsikt i om det var noen forskjell i rapportert og registrert språkbruk, da enkelte av ordene og uttrykkene jeg spurte om, også ble tatt i bruk av informantene selv under intervjuet.

4.3 Valg av informanter

Siden jeg vil se på hva som karakteriserer talemålet til ungdom i Tingvoll i dag, har jeg vært opptatt av    finne ungdom som fortsatt bor i kommunen. I Tingvoll finnes det to ungdomsskoler,   n i Tingvollvågen og   n i Straumsnes, og   n videregående skole i Tingvollvågen. Alle tre skolene kunne ha vært aktuelle plasser    gjennomføre innsamlingsarbeidet på, men siden jeg var interessert i at informantene skulle være best mulig i stand til    reflektere rundt eget språk og dialekt, valgte jeg    intervjuere elever ved Tingvoll videregående skole. Dette fordi disse ungdommene er eldre og er kanskje derfor mer reflekterte rundt eget talemål, samt at elever i den videregående skolen nok har fått grundigere kjennskap til språklige emner innenfor norskfaget. Samtidig er jeg i avhandlingen interessert i    se på om det er noen forskjeller i talemålet til elever på yrkesfaglige studieretninger og elever på studiespesialiserende studieretninger. Derfor var det mest hensiktsmessig    intervjuere elever som allerede har begynt på videregående skole.

Den klassiske dialektologiske språkvitenskapen hadde nokså strenge kriterier til dem som kvalifiserte seg til    være informanter i en studie, siden de var ute etter den «ekte» og «rene» språkbrukeren. Vanligvis var denne språkbrukeren bosatt i rurale strøk og snakket et tradisjonelt bygdemål. Ofte stiltes det krav om at både informanten selv og begge foreldrene til vedkommende, og med fordel også besteforeldre, skulle ha vokst opp i den aktuelle bygda. Nyere tids sociolingvistik har imidlertid som oftest et mer samtidsorientert fokus hvor det er ønskelig    stadfeste den faktiske språkbruken i et språksamfunn. Det har for meg derfor vært sentralt    finne informanter som er faktiske representanter for de moderne språkbrukerne i Tingvoll.

I valg av informanter til de kvalitative intervjuene mine, snakket jeg med en norsklærer ved skolen. Jeg forklarte at jeg var ute etter to elever på yrkesfaglig studieretning og to elever på studiespesialiserende studieretning, hvor elevenes talemål kunne være i ulike ender av en «bred»-«fin» talem  lskala. Altså at jeg ønsket    intervjuere en elev med tradisjonell/ «bred» dialektbruk og en elev med mindre tradisjonell/ «fin» dialektbruk. Dette var vanskelig for meg    finne ut av på egen hånd, siden jeg ikke hadde noen kjennskap til

elevene på forhånd. Derfor var det veldig nyttig å kunne diskutere dette med en norsklærer som har kjennskap til elevene og deres talemål. Norsklæreren plukket ut informantene etter de kriteriene jeg hadde. Jeg hadde skrevet et lite informasjonsskriv om studien, intervjuet og hva det innebar å delta, samt behandling av data og oppbevaring av lydopptak. Dette informasjonsskrivet sendte jeg til norsklæreren via e-post, slik at hun kunne dele dette ut til eventuelle informanter. På denne måten fikk de som kunne være interessert i å delta, få et innblikk i studien og hva intervjuet ville gå ut på. Det ble imidlertid ikke opplyst ovenfor elevene hvilke kriterier de ble valgt ut etter da dette kanskje kunne ha påvirket talemåten deres.

Jeg hadde opprinnelig tenkt å intervjuere andreårselever, men siden intervjuene ble foretatt litt sent i vårsemesteret var det førsteårselevne som var lettest tilgjengelige, siden andreårselevne var opptatt med eksamensperiode. Dette er noe som imidlertid ikke har noen stor betydning.

Jeg kunne ha plukket ut elever til intervjuene ut ifra spørreskjemaene, men da måtte elevene ha skrevet navnet sitt på skjemaene og undersøkelsen ville derfor ikke ha vært anonym. Dette var noe jeg så på som vesentlig for undersøkelsen, siden elevene da kanskje i større grad ville svare ærlig på spørsmålene. Jeg hadde visse kriterier til informantene mine: de skulle være født og oppvokst i Tingvoll kommune og minst én av foreldrene deres måtte også være fra Tingvoll kommune. I tillegg ønsket jeg å inkludere både jente- og gutteinformanter. Etter at utvelgingen av informanter var gjort, var jeg inne på tanken om at det kanskje hadde vært en god idé å ha informanter fra alle hovedgrendene i Tingvoll (Straumsnes, Tingvoll og Meisingset), men siden jeg da allerede hadde fått et utvalg informanter, la jeg dette fra meg igjen. Det viste seg allikevel at informantene som norsklæreren ved skolen hadde utpekt, var fra alle de tre grendene, hvorav én var født i Straumsnes, men hadde flyttet til Meisingset i 3.klasse. Dette gjør at jeg til en viss grad får bedre innsyn i talemålet i hele kommunen.

4.4 utfordringer knyttet til datainnsamlingen

En mulig utfordring knyttet til datainnsamlingen er om informantene i intervjuet brukte sitt naturlige språk, altså et språk de bruker til vanlig, eller om de i intervjusituasjonen endret talemålet sitt i den ene eller andre retningen. En person som identifiserer seg med dialekten sin og er stolt av den, kan i en situasjon hvor talemål er i sentrum og hvor vedkommende er

klar over at forskeren skal kartlegge dialekttrekk, tenkes   snakke mer tradisjonelt og ta i bruk mer arkaiske ord og uttrykk. Det motsatte kan være tilfellet for en person som ikke føler noen sterk identifikasjon med dialekten sin eller er flau av den. Denne personen kan da tenkes   velge   snakke mindre tradisjonelt og bruke mer modifiserte former. Dette blir innenfor sosiolingvistikken kalt for «observatørens paradoks». Det innebærer at man ønsker   finne ut hvordan informanten snakker når vedkommende ikke blir systematisk observert og overvåket av en forsker (M ehlum og Akselberg, 2012, s. 82). Labov har omtalt dette «naturlige», uanstrengte dagligspråket som «the vernacular» eller «casual speech». Denne oppfatningen om at hvert enkeltindivid faktisk har et «egentlig» og «naturlig» talemål, er veldig omdiskutert. Tar man den kunnskapen vi har om individuelle registre, intraindividuell variasjon og kodeveksling til grunn, blir denne forestillingen om at ett av disse registrene skulle være mer naturlig enn de andre, høyst problematisk (M ehlum og Akselberg, 2012, s. 82). Derfor ville det kanskje i stedet for   fastsette  n størrelse som det ideelle undersøkelsesobjektet, være mer hensiktsmessig   være oppmerksom på de mange forholdene som kan påvirke den enkeltes talemål, og betrakte disse når man skal tolke et innsamlet materiale.

Jeg er selv født og oppvokst i Tingvoll kommune, og snakker nokså tradisjonelt. Dette kan i tillegg ha påvirket talemålet til informantene i den retning at de tilpasset talemålet sitt etter hvordan jeg snakket. Dessuten kan jeg ha blitt påvirket av informantene og tilpasset mitt talemål i retning av deres. Dette blir kalt for akkomodasjon. Akkomodasjonsteorien er utviklet i et ønske om   kunne forstå og forklare de individuelle vekslingene språkbrukere foretar avhengig av hvem man snakker med (M ehlum, 2012a, s. 112). Man kan enten tilpasse seg ved   nærme seg samtalepartnerens m te   snakke på, altså konvergere, eller man kan tilpasse seg i form av   opprettholde de allerede eksisterende språklige forskjellene eller ved   øke den lingvistiske avstanden til samtalepartneren, altså divergere. Det kan også være at informantene var av den oppfatning at jeg var ute etter de som snakket svært tradisjonelt eller «breiest» mulig, og på den måten kan de ha valgt   ta i bruk mer tradisjonelle ord og uttrykk som de ellers ikke ville ha brukt.

En annen utfordring var   få informantene til   snakke mest mulig fritt. To av informantene snakket veldig lite, og jeg måtte stille mange tilleggsspørsmål og komme med eksempler. De to andre informantene snakket mye mer fritt og utbroderte mer. Noe av årsaken til dette tror jeg kunne være at disse informantene var mer interessert i temaet. De meldte seg også frivillig til   delta i intervju, mens de to andre informantene ble spurt direkte om de ville

delta i intervju. Samtidig var alle fire informantene vgl -elever og kun 16-17 år gamle, noe som kanskje gjør at de er noe mindre reflekterte omkring eget språk og dialekt enn de som er eldre. Dette var også noe jeg la merke til i spørreundersøkelsen, hvor mange av de yngste elevene hadde noe kortere og mindre reflekterte svar enn de eldste elevene.

Noe som også viste seg å være litt utfordrende, var at det varierte mye hvor mange belegg på enkelte språkdrag man fikk. Enkelte informanter hadde mange belegg på enkelte drag, mens andre hadde veldig få. Dette gjorde at trekk jeg opprinnelig hadde tenkt å se på, måtte utelukkes og andre trekk måtte inkluderes i stedet. Det er derfor en idé at man før intervjuet tenker igjennom hvordan man kanskje kan framprovosere enkelte språkdrag. En annen idé er at man lar materialet bestemme hva man skal se på. Dersom det viser seg at et språkdrag har mange belegg, kan det være lurt å se på det.

Noe jeg også ser i ettertid, er at jeg burde vært tidligere ute med å ta kontakt med skolen for å planlegge intervjuer. Jeg hadde som nevnt tidligere opprinnelig tenkt å intervju andreårselever, men siden jeg var litt sent ute med å ta kontakt med skolen, var ikke dette mulig å få til i vårsemesteret på grunn av eksamensperiode. Det løste seg allikevel med at jeg fikk intervjuet førsteårselever i stedet.

Noe jeg burde ha tenkt på under gjennomføringen av de første spørreundersøkelsene, var å gå igjennom spørsmålene før elevene begynte å svare. Dette for å oppklare eventuelle uklarheter og for å utdype spørsmålene. Noen av spørsmålene jeg hadde i spørreskjemaet var utformet som ja/nei-spørsmål. Jeg burde enten ha skrevet «utdyp» eller «kom med eksempler» etter disse spørsmålene, eller da som sagt forklart dette før spørreundersøkelsen ble satt i gang. Jeg merket at spørreundersøkelsene i de første to klassene, hvor jeg ikke gikk igjennom spørsmålene på forhånd, hadde kortere svar enn i de klassene hvor jeg gikk igjennom spørsmålene på forhånd. De to første spørreundersøkelsene var også blant de yngste elevene, så det kan jo også ha hatt noe og sagt. Jeg tror imidlertid at dersom jeg hadde gått igjennom spørsmålene i disse klassene først, hadde jeg nok fått mer utfyllende svar også her.

Ettersom jeg har god kjennskap til studieområdet mitt, vil det ikke være mulig for meg å legge til side personlige erfaringer og bakgrunnskunnskap i denne studien. Jeg vil av den grunn i tillegg til datamaterialet mitt, supplere med mer usystematiske betraktninger jeg har foretatt meg tidligere i dette språksamfunnet.

4.5 Transkripsjon

Etter intervjuene valgte jeg å transkribere dem, selv om dette er et tidkrevende arbeid. Jeg følte dette var nyttig da jeg fikk bedre oversikt over materialet og det var lettere å f.eks. se hvor mange ganger en språklig variabel ble brukt. Jeg har i transkripsjonen brukt en talemålnærgjengiving, hvor jeg da altså ikke følger normalortografien. Der hvor informantene bruker engelske ord og uttrykk, har jeg derimot valgt å følge den engelske normalortografien. I tillegg har jeg i enkelte gjengivinger brukt IPA-lydskrift (International Phonetic Alphabet). Dette gjelder spesielt bestemte lydlike trekk som f.eks. tjukk l og palatalisering. Tabellen nedfor viser en oversikt over IPA-tegn brukt i transkripsjonene.

Tabell 3. Oversikt over IPA-tegn

Lydlige trekk	IPA-tegn	Eksempel på framstilling
Tjukk l	ɫ	/soɫ/ - (sol)
Palatal nasal	ɲ	/maɲɲ/ - (mann)
Palatal lateral	ʎ	/våʎʎ/ - (voll)
Palatal plosiv (av t)	c	/fricc/ - (fritt)
Palatal plosiv (av d)	ɟ	/breɟɟ/ - (bredt)
Åpen, midtre, bak, urundet vokal	ʌ	/grʌt/ - (grøt)

Del II Analyse

KAP. 5 Spørreundersøkelsen

Dette kapittelet vil presentere funnene fra spørreundersøkelsen. Spørreundersøkelsen ble gjennomført med 54 elever ved Tingvoll vidaregåande skole. Spørreskjemaet⁴ bestod av totalt 15 spørsmål som tok for seg bakgrunnsopplysninger om elevene, framtidsplaner og en språkdelen om tingvolldialekten og holdninger elevene hadde til den. Se metodekapittel for omtale av innsamlingsmåten.

5.1 Talemålet i Tingvoll

På spørsmål om hva som er typiske trekk for tingvolldialekten, er det palatalisering, apokope, nektingsadverbformen *ikkje*, regnemåten (*sykjå*, *a:kjå osv.*), tjukk l og trykk på førstestavelse i importord som går igjen hos de fleste informantene. Ikke alle disse språktrekkene blir omtalt med disse navnene i spørreskjemaene, men det kommer fram gjennom eksempler som blir gitt. Det er altså så å si alle språktrekkene som jeg har undersøkt hos informantene fra dybdeintervjuene, som blir trukket fram som kjennetegn for tingvolldialekten av informantene.

I spørreundersøkelsen kommer det fram at mange informanter (39 av 54) mener at det er lokale forskjeller i talemålet i Tingvoll kommune. Det trekkes fram at de som bor i ytterkantene av kommunen, altså i Straumsnes og på Meisingset, snakker «bredere» enn de som bor i Tingvoll sentrum. Det nevnes at det på grunn av en del innflytting og på grunn av asylmottaket er «finere» språkbruk i Tingvoll sentrum enn i ytterkantene. Det trekkes også fram at talemålet i Straumsnes er påvirket av nærheten til Kristiansund, og at de derfor snakker «finere» her enn på Meisingset som har påvirkning fra Surnadal og Sunndalsøra. Det er altså de som er fra Meisingset, som blir sett på som de med det «bredeste» talemålet i kommunen. Tingvoll sentrum trekkes fram som mer en blanding mellom Straumsnes og Meisingset.

Som eksempler på forskjeller i talemålet, trekkes bruk av monoftonger og diftonger fram. I Straumsnes bruker man diftonger, mens man på Meisingset har monoftonger. Eksempelvis sier de fra Straumsnes *graut* og *br̥aut*, mens de fra Meisingset sier *græt* og *br̥æt*. Et annet eksempel som trekkes fram av informantene, er at de på Meisingset sier *å eta*, mens de i Straumsnes sier *å ita*. De i Tingvoll sentrum derimot, veksler mellom disse formene.

⁴ Se vedlegg 1

Flertallet av informantene mener at det er forskjeller i talemålet mellom voksne og ungdommer. «Det er en forskjell på hvordan voksne og ungdom snakker. Jeg føler at de som kommer etter 2000 snakker mye «finere» enn voksne. Voksne på Tingvoll har fortsatt dialekten, mens ungdommer har lagt bort mange av kjennetegnene for vår dialekt», skriver en informant. Voksne snakker altså «bredere» og tar i bruk flere tradisjonelle/arkaiske ord og uttrykk, mens ungdommen snakker «finere» og er påvirket mye av engelsk. Ungdommen tar også i bruk slang. Det trekkes fram at foreldregenerasjonen snakker «bredere» enn ungdommene, mens besteforeldregenerasjonen igjen snakker enda «bredere» enn foreldregenerasjonen.

Det kommer fram at mange ungdommer har lagt bort mange av kjennetegnene på tingvolltdialekten. «Føler ungdommen kutter mye bort den berømte «innj»-endinga dialekta har. Vi sier f.eks. ikke «littinj» og «svoltinj». Også tror jeg vi unge har mye mer annen språkinnblanding fra andre plasser som påvirker.» Denne informantene mener altså at det er mindre grad av palatalisering hos ungdom enn hos voksne. Et flertall av informantene trekker i tillegg fram at mange ungdommer har byttet ut den tradisjonelle nektingsadverbformen *ikkje* med *ikke*. Dette blir av informantene understreket at særlig gjelder for ungdom i Tingvoll sentrum.

Eksempler som viser at ungdom har mindre grad av vokalsenkning enn voksne, trekkes også fram. Ungdom sier f.eks. *middag* og *fisk* i stedet for de tradisjonelle formene *meddag* og *fesk*. Det nevnes også at mange av ungdommene ikke bruker den tradisjonelle regnemåten, mens de voksne gjør det. De voksne sier altså blant annet *æn å tju*, *sykjå* og *a:kjå*, mens ungdommene sier *tjueæn*, *søttn* og *attn*.

Flere av informantene sier at voksne i Tingvoll bruker dativ. Dette er ikke noe informantene skriver direkte, men som kommer fram gjennom eksemplene de gir: «e e oppå fjella», «håp e utpå sjynå», «e e ijnji husa» og «håp e uti skoja». Dette er imidlertid ikke noe ungdommen selv bruker, og det trekkes fram at det først og fremst er den eldste generasjonen som bruker det. Dette tyder altså på at dativbruk fortsatt er levende i tingvolltdialekten, men da særlig hos den eldste generasjonen.

Tabellen nedenfor viser noen av eksemplene som informantene trekker fram i forbindelse med et spørsmål om det er ord, former eller uttrykk som foreldrene eller besteforeldrene deres bruker, som de selv ikke bruker.

Tabell 4. "Voksenspr k" og "ungdomsspr k"

«Voksenspr�k»	«Ungdomsspr�k»
Kakskiv	Br�skive/br�skiv
Meddag	Middag
�ppet	�pre
Gr�t/graut	Graut/gr�t
Sjyn�/sjyn	Sj�'n
Sm�r	Sm�r
Preka/tar�a	snakka
Ikkje	Ikke/ikkje
Skojen/skoja – Sekkjen – tenkje	Skogen – s�kken – t�nke
Skur�j�	Sko�en
Dr�k/dr�kja	J�ente/j�ent�
Gut	Gutt
Tykkje	Syns
Mj�k	M�lk
Regnem�ten (�en � tju, sykj� osv.)	Regnem�ten (tjue�en, s�tt�n osv.)
Pur�ni	U�ner
Skj�s�	sk�yt�
N�tt	N�tter
Bakels	Vaffel

Ut ifra spørreskjemaet kommer det fram at mange mener at de som går yrkesfaglig studieretning, har et «bredere» talemål enn de som går på studiespesialiserende studieretninger. Det trekkes fram av flere at noe av årsaken til dette er at de som går på yrkesfag ofte er folk som bor i ytterkantene av kommunen, hvor de snakker «bredere» enn i sentrum, mens mange av de som går studiespesialiserende er fra sentrum. Det nevnes også at det på studiespesialiserende er et større mangfold av elever med ulike dialekter. Elevene her kommer også også fra andre deler av fylket. Noen nevner i tillegg at årsaken til forskjellene er at de som går på yrkesfag skal «tøffe» seg og prøver   være mye «kulere» enn de på studiespesialiserende.

5.2 Holdninger og forhold til bygda og talemålet

I de utfylte skjemaene er det stor grad av samsvar mellom planer om tilbakeflytting til kommunen og grad av tradisjonell dialektbruk. De som opplyser at de enten kommer til   fortsette   bo i Tingvoll eller som kommer til   flytte tilbake til hjembygda etter endte studier, plasserer seg også høyt på «bredhetsskalaen». Mange av disse opplyser samtidig om at de er stolte av dialekten sin og har et godt forhold til hjembygda. Et flertall av disse skriver i tillegg at de som regel «holder på» dialekten sin n r de møter mennesker utenfor Tingvoll. Dersom de «legger om» talemålet, er dette på grunn av forståelse. Mange opplyser at dette er spesielt i samtale med mennesker med utenlandsk opprinnelse som ikke har så gode norskkunnskaper. De «legger» da om til et mer bokm lsn rt talemål.

De som ikke vil bli boende i Tingvoll, plasserer seg derimot lenger nede på «bredhetsskalaen». Samtidig er det flere av disse som skriver at de ikke har noe nært forhold til dialekten sin, og at de ofte «legger om» talemålet sitt.

På spørsmål om informantene har fått positive eller negative kommentarer til dialekten sin, er det et flertall som opplyser at de har fått positive kommentarer. De utdyper ikke noe nærmere hvilke kommentarer de har fått. Noen skriver imidlertid at folk har sagt at dialekten deres er fin og morsom. Blant de mer negative kommentarene, er det flere som skriver at de har fått kommentarer på at dialekten deres er litt rar og av og til vanskelig   forstå. Enkelte har også fått kommentarer på tonefallet, uten at dette nødvendigvis var negativt. 5 av informantene har, i samtale med folk fra andre steder, opplevd at folk har trodd de er trøndere.

Det er flere som skriver i skjemaet at de føler på et slags «press» fra sambygdingene og medelever som har et forholdvis «bredt» talemål, om   snakke «bredere». En av informantene skriver dette:

F r nesten ikke kommentarer på dialekta, men hvis det skjer, er det mest negativt pga. jeg snakker for lite «dialekt» når jeg kommer fra bygda. Det har med at vennekretsen også snakker mindre og mindre dialekt. De som gir slike tilbakemeldinger, er folk som snakker bred dialekt og liksom er «god» på det.

En annen informant skriver at han lenge sa *ikke* i stedet for den tradisjonelle formen *ikkje*, noe han fikk mange kommentarer på. Derfor begynte han bevisst   ta i bruk denne formen og sier nå *ikkje*. Dette kan tyde på at det i bygda finnes et slags «korrekthetsideal» som alle må følge.

Tabellen nedenfor viser en oversiktssammenheng over hvor informantene har plassert seg på en «fin»-«bred»-talemålsskala, kjønn og studieretning. Talem lsskalaen rangeres fra 1 til 10, hvor 1 er veldig «fint», mens 10 er veldig «bredt». Jeg har laget tre kategorier i

tabellen, hvor de som har plassert seg mellom 1 til 3 på skalaen klassifiseres som «fin», de som har plassert seg mellom 4 til 6 klassifiseres som «moderat», mens de som har plassert seg mellom 7 til 10 klassifiseres som «utpreget bred».

Det er her viktig å ta i betraktning at refleksjonene ikke nødvendigvis er i samsvar med faktisk språkbruk. En person kan for eksempel plassere seg høyere opp på bredhetsskalaen enn hva som faktisk er tilfellet, og omvendt. I tillegg kan to personer plassere seg på samme nivå, mens de i realiteten har nokså ulik språkbruk. Elevene kan også tolke skalaen forskjellig. Eksempelvis var det én informant som opererte med to skalaer. En ungdomsskala og en voksskala. Vedkommende plasserte seg høyt på bredhetssiden av skalaen i forhold til andre ungdommer, mens hun plasserte seg lavere i forhold til voksne. Det er derfor mye man må ta hensyn til når man skal tolke informantenes plassering på skalaen. Det kan altså være et misforhold mellom registrert og rapportert språkbruk. Dette er ikke noe jeg kan kontrollere, da spørreundersøkelsen var anonym. Derfor må jeg gå ut ifra at det som informantene opplyser, til en viss grad er «riktig», men at jeg samtidig må ha i bakhodet at det ikke nødvendigvis er helt nøyaktig.

Tabell 5. Plassering på talemålsskala

	Yrkesfag (G)	Stud.spes. (G)	Yrkesfag (J)	Stud.spes. (J)
1-3 «fint»	2 (14,3%)	2 (16,7%)	1 (25%)	2 (8,3%)
4-6 «moderat»	4 (28,6%)	6 (50%)	1 (25%)	7 (29,2%)
7-10 «utpreget bredt»	8 (57,1%)	4 (33,3%)	2 (50%)	15 (62,5%)

Viktig å ta i betraktning her er den ujevne fordelingen mellom antall elever på yrkesfag og studiespesialiserende. Det er til sammen 18 yrkesfagelever og 36 studiespesialiserende elever som har svart på spørreskjemaet. Det er altså dobbelt så mange elever på studiespesialiserende som på yrkesfag. Jeg har derfor valgt å omregne antall elever til prosent for på den måten å gjøre det lettere å sammenligne. Jeg har altså regnet om hver kategori (yrkesfagsgutter, studiespesialiserendejenter osv.) til prosent, hvor hver kategori utgjør 100%. Det er imidlertid her viktig å ta forbehold, da dette ikke er et representativt utvalg.

Som vi ser av tabellen, er det 14,3% av guttene på yrkesfag som har plassert seg

mellom 1 og 3, 28,6% mellom 4 og 6 og 57,1% som har plassert seg mellom 7 og 10.

Flesteparten av guttene på yrkesfag har også plassert seg på «utpreget bredt». Dette er ikke noe overraskende funn, da det er en tendens til at gutter som går yrkesfag vanligvis har et «bredt» talemål (se mer om dette nederst på siden). Blant guttene på studiespesialiserende derimot er det flest som har plassert seg i den midterste kategorien, også «moderat».

Også blant jentene på yrkesfag har flest plassert seg mellom 7 til 10, også «utpreget bredt». Dette er også tilfellet for jentene på studiespesialiserende, hvor 62,5% av jentene har plassert seg på «utpreget bredt». Det er også flere av jentene på studiespesialiserende som har plassert seg i denne kategorien enn antallet yrkesfaggutter har gjort. Dette er et noe overraskende funn. På forhånd tenkte jeg at det på den «brede» siden av skalaen kom til    bli flest yrkesfaggutter og på den «fine» siden av skalaen flest studiespesialiserendejenter. Som nevnt tidligere i dette kapitlet, var det også mange av informantene som mente at yrkesfagelever snakket «bredere» enn studiespesialiserende elever. Ut ifra hvordan elevene selv har plassert seg på skalaen, stemmer også ikke dette, da et flertall av studiespesialiserende elevene har plassert seg i den «bredeste» kategorien i forhold til hva yrkesfagelevne har gjort. Her er det igjen viktig    presisere at dette gjelder rapportert språkbruk og ikke faktisk språkbruk.

Det har blitt påvist gjentatte ganger at menn ofte bruker flere lokale ikke-standardformer enn kvinner (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 80). Denne atferden blir i et konstruktivistisk perspektiv gjerne forstått som en måte    uttrykke og understreke maskulinitet på. Hos blant annet Eriksson (2001) står denne tankegangen sentralt, hvor hun hevder at det lokale talemålet i Pite   virker mannlighetskonstruerende for en god del av hennes unge, mannlige informanter. Graden av dialektalitet blir praktisk talt et mål på «hvor mye mann man er», og Eriksson beretter hvordan noen gutter starter    snakke «mer pitem  l» når de begynner på den videregående skolen nettopp for    bli «mer mann». Denne maskulinitetskonstruksjonen er ifølge Eriksson (2001, s. 103) karakteristisk for «rotfaste» gutter, også topostatiske typer som ikke har noen planer om    flytte ut fra hjembyen. I R  ynelands (2005) studie på Røros og Tynset, finner hun likende tendenser og viser dermed at språklig skiller kan gå gjennom og ikke mellom kjønnskategoriene. Tradisjonsformer ble brukt blant «lokalt orienterte» gutter på Røros og Tynset som «manndomsmark  rer». Dette var imidlertid ikke tilfellet blant «de urbant orienterte» (Røyneland, 2005, s. 482). I H  rstads (2013) materiale fra Trondheim kan man se at de guttene som har spesielt mange «brede» trekk, har en viss nærhet til en kategori han har kalt «slask», på bakgrunn av beretninger fra

informantene. Typiske medlemmer i denne kategorien er skoletrøtt ungdom, i høy grad elever ved yrkesfaglige studieretninger, som har lave akademiske ambisjoner (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 80). Samtidig ser han også en tendens til at informanter med tydelige ambisjoner om høyere utdanning har et spesielt høyt antall mellomvarianter og i en del tilfeller full depalatalisering. Blant elever på yrkesfaglige studieretninger derimot, ser han at «normalpalataliseringa» står sterkt (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 82).

Det har altså i andre studier vist seg å være en tendens til at elever på yrkesfaglige studieretninger, og da kanskje særlig gutter, bruker et «bredere» talemål enn elever på studiespesialiserende studieretninger. Man skulle derfor tro at dette også var tilfellet for Tingvoll, men det viser det seg altså ikke å være. Det er som sagt en større prosent av jentene på studiespesialiserende som har plassert seg i den «bredeste» kategorien enn hva guttene på yrkesfag har gjort. Det er imidlertid ikke mange prosenter forskjell. Samtidig ser man at det er en større andel av yrkesfagguttene som har plassert seg i den «fine» kategorien (14,3%) enn hva jentene på studiespesialiserende har gjort (8,3%).

Hva kan årsaken til denne forskjellen være? Ser man på oversikten over informantenes foreldrebakgrunn⁵, ser man at 9 (av 14) av yrkesfagsguttene har enten én eller to foreldre fra Tingvoll, mens det blant studiespesialiserendejentene er 22 (av 24) stykker som har enten én eller to foreldre fra Tingvoll. 64,3% av yrkesfagsguttene har altså foreldre fra Tingvoll, mens hele 91,7% av studiespesialiserendejentene har foreldre fra Tingvoll. Det er imidlertid her viktig å ta i betraktning at dette ikke er et representativt utvalg, og man må derfor betrakte prosentene med forbehold. Denne forskjellen i foreldrebakgrunn kan altså være en medvirkende årsak til hvorfor så mange studiespesialiserendejenter i forhold til yrkesfagsgutter har plassert seg i den «bredeste» kategorien.

Det viser seg at foreldrebakgrunn er sentralt for hvor elevene plasserer seg på skalaen. Blant de av elevene som har plassert seg i kategorien «fint», er det få som har foreldre fra Tingvoll. I denne kategorien er det i alt 3 (av 7) stykker som har foreldre fra Tingvoll. I den «moderate» kategorien er det totalt 13 (av 18) stykker som har foreldre fra Tingvoll, hvor det er 9 stykker som har én av foreldrene fra Tingvoll og 4 stykker som har to foreldre fra Tingvoll. I den «utpreget brede» kategorien er det 24 (av 29) stykker som har foreldre fra Tingvoll, hvor det er 12 stykker som har én av foreldrene fra Tingvoll og 12 stykker som har to foreldre fra Tingvoll. Dette viser en tendens til at de som har foreldre fra Tingvoll også har

⁵ Se vedlegg 5

Anna Einset Stomsvik «Dæm aλλer gamraste dæm preka værtfaλλ bræiar epp ka e jær»
en mer tradisjonell dialektbruk. Samtidig viser det seg at de som har to foreldre fra Tingvoll i motsetning til de som kun har én, har et ennå «bredere» talemål.

KAP. 6 Individet i språksamfunnet

Denne delen av analysen vil fokusere på den enkelte språkbrukeren. Jeg vil her legge fram den språklige empirien som kom fram fra intervjuene, samt at jeg vil ta for meg oppfatningene og holdningene ungdommene har til egen bygd og eget talemål. Dette kapitlet vil hovedsakelig inneholde kvalitative analyser av de språklige realiseringene til informantene, som vil bli presentert i fire forskjellige informantportretter. Under den samlede vurderingen av spr  kdragene, vil også empirien som kom fram fra spørreundersøkelsen (som ble presentert i det forrige kapitlet) bli lagt til grunn for vurderingene som blir gjort.

6.1 Litt om informantportrettene

Jeg har plukket ut fire informanter fra de ulike bygdesentrene i bygda – henholdsvis *Meisingset*, *Tingvollvågen* og *Straumsnes*, hvorav én av informantene bodde i Straumsnes fram til 3. klasse, men flyttet så til Meisingset. Disse informantene vil jeg presentere gjennom individuelle informantportretter. Det er med disse portrettene hensikten    få en dypere innsikt i livsverdenen til de fire ungdommene. Samtidig vil vi også få kunnskap om de ulike holdningene og erfaringene de har til eget talemål. Videre kan dette tas i bruk for    analysere språkvalgene til ungdommene. Informantene er på enkelte områder like. De trives alle i bygda, og tre av dem kan se for seg    bo her også i framtida. De har alle også innslag av intraindividuell variasjon, noen mer enn andre. Slik sett representerer de forskjellige språklige strategier. Det var nettopp derfor de ble plukket ut, fordi de representerer ulike punkter på en skala fra «utpreget»/«bred» dialekt til mer modifisert/«fint» talemål.

For    anonymisere informantene har jeg gitt dem fiktive navn, henholdsvis «Anine», «Agnete», «Audun» og «Adrian».

6.2 Anine

De e jo sånn at e har løst mæst mule å prat mi ega 'dialækt, men nåpp gång så må e jo lægg om da. De bti liksom så drykt å driv å forklar me ette kvart or e sæi, så da e de slik, næi.

(Anine)

Anine er 16 år og er født i Straumsnes, men flyttet til Meisingset da hun begynte i 3. klasse på barneskolen. Hun bor i boligfelt. Moren hennes er født og oppvokst i Straumsnes, men faren hennes er fra en kommune på ytre Nordmøre. Foreldrene har ikke-akademisk utdanning⁶. Anine går første året på idrettslinja ved Tingvoll vidaregåande skole, og driver også med idrett på fritiden. Hun synes det er litt lite å gjøre i Tingvoll og det kan fort bli litt kjedelig. Allikevel synes hun Tingvoll er en fin plass å vokse opp på. Ungdomstiden sin tenker hun at hun kommer til å tilbringe et annet sted, men hun ønsker å flytte tilbake til Tingvoll når hun blir voksen og skal stifte familie. Etter videregående tenker Anine å begynne på medisinstudiet, enten i Trondheim eller i Tromsø.

I intervjuet forteller Anine at hun er stolt av dialekten sin og synes den er unik. På spørsmål om det hender hun blir flau av dialekten sin, svarer hun kontant nei, men det hender allikevel at hun enkelte ganger «legger om». Dette er hovedsakelig på grunn av forståelse, sier hun. I sitatet ovenfor uttaler hun at hun har lyst til å snakke mest mulig sin egen dialekt, men «legger om» enkelte ganger fordi hun ikke orker å forklare hvert ord hun sier. Hun forteller at hvis hun er i for eksempel Trondheim, kan hun ikke bruke ord som «tykkje» og «kjøte», for da forstår de ikke hva hun mener.

Anine plasserer seg selv på en 6'er på en skala fra 1 til 10, der 10 er svært «bred» dialekt. Hun forteller at hun snakket «skikkele brejj» da hun var yngre, men har de senere årene blitt påvirket av andre. Hun forteller også at hun har blitt påvirket av engelsk og tatt til seg noen engelske ord. Dette er ifølge Anine ikke gjort bevisst, men det skjer bare naturlig.

I tabellen nedenfor kan man se en oversikt over Anines språktrekk. Jeg har i denne oversiktstabellen valgt å bruke et stort kryss med fet skrift (X) hvor Anine er helt konsekvent i bruken av et språktrekk i intervjusituasjonen. Er hun derimot tilnærmet konsekvent, men har

⁶ Betegnelsen akademisk utdanning vil her si at foreldrene har lengre boklig utdanning eller har et akademisk arbeid. Dersom de ikke har det, vil de ha ikke-akademisk utdanning.

enkelte ganger innslag av en annen variant av språktrekket, blir dette markert med stort kryss (X) for den varianten som blir brukt mest, mens den varianten som kun brukes tidvis, markeres med et lite kryss (x). I tilfeller hvor Anine bruker to varianter av et språktrekk like mye, blir dette markert med to små kryss for begge variantene (x) (x). Oversiktstabellene i informantportrettene av Agnete, Audun og Adrian følger de samme prinsippene for markering.

Tabell 6. Oversikt over Anines språkdrag

Språkdrag	Tradisjonelle former	Modifiserte former
Jamvekt og apokope	X	x
Tjukk l	X	
Trykkplassering i importord	X	x
Vokalveksling	X	x
Monoftongering	X	x
Personlig pronomen	X	x
Nektingsadverb	X	x
Presens av svake a-verb	X	x
Palatalisering	X	x
Tallord		X

6.2.1 Jamvekt og apokope

Anine har flest innslag av bruk av apokope, men det er enkelte ganger hun uttaler ord som tradisjonelt blir apokoperte i tingvoll dialekten, uten apokope, som f.eks. ei *prante* i stedet for ei *prant*. Det er også tilfeller hvor tradisjonelle jamvektsord blir apokoperte. Hun sier f.eks. å *vær* i stedet for den tradisjonelle formen å *værra*. Under intervjuet sier hun for eksempel: «E synst egentle for å vær Tingvåll så e de ganske græit [...]». Her ville det i tingvoll dialekten vært naturlig å si å *værra* i stedet for å *vær*. Det finnes også tilfeller hvor hun sier å *jær* i stedet for den tradisjonelle formen å *jærra*. Hun sier eksempelvis: «De e fort jort å jær de». Hun bruker imidlertid mest de tradisjonelle formene.

6.2.2 Tjukk l

Anine har gjennom intervjuet konsekvent bruk av tjukk l i alle ord som tradisjonelt har det i tingvolltdialekten, altså ord med «l». Hun sier blant annet *fårk* og *bri*. Det finnes ingen tilfeller i løpet av intervjuet hvor hun ikke bruker tjukk l.

6.2.3 Trykkplassering i importord

Når det kommer til trykkplassering i importord, veksler Anine mye mellom den tradisjonelle formen med trykk på førstestavelen og den modifiserte formen med trykk på den nestste eller siste stavelen. I ord som *'butikk*, *'dialækta*, *'studer* og *'negativt* har hun trykket på førstestavelen, mens i *sosi'ale*, *kommen'tara* og *nøy'tral* har hun trykket på siste stavelen.

6.2.4 Vokalveksling

Anine veksler i realiseringen av denne variabelen. Hun sier enkelte ganger f.eks. *lyst* og *frytta* i stedet for de tradisjonelle formene *løst* og *frøtta*, men hun bruker også de tradisjonelle formene. Det er hovedsakelig i ord hvor det tradisjonelt i tingvolltdialekten er senkning fra y til ø at Anine har innslag av modifiserte varianter. I ord med senkning fra e til æ, bruker hun konsekvent den tradisjonelle formen. Hun sier blant annet *æn*, *dæm* og *ængelsk*. I ord med senkning fra i til e, har hun enkelte ganger innslag av modifiserte varianter. Hun sier f.eks. *egentli* og *utruli* i stedet for de tradisjonelle formene *egentle* og *utrule*.

6.2.5 Monoftongering

Anine er konsekvent i bruken av monoftongering når det kommer til diftongen *au*. Hun sier blant annet *Stræmsnese* og *bçæt* i stedet for *Straumsnese* og *bçaut*. Når det gjelder diftongen *ei* har hun imidlertid noen få innslag av bruk av diftonger. Hun sier blant annet *græit* og *Mæisingset* i stedet for *grecc* og *Messingset*. Hun har allikevel flest innslag av monoftonger. Hun sier *æn*, *mær*, *hælt* og *væt* i stedet for *æin*, *mæir*, *hæilt* og *væit*.

6.2.6 Personlige pronomen

Når det gjelder subjektformen av pronomen i 1. person entall, bruker Anine konsekvent gjennom hele intervjuet den tradisjonelle formen *e*. Dette gjelder også for objektformen i 1. person entall, *me*. Hun er også konsekvent i bruken av 3. person flertallspronomenet *dæm*. Når det gjelder 3. person entallspronomenet, veksler hun mellom å bruke den tradisjonelle formen med palatalisering *deɲ* og den modifiserte formen *den*. Anine veksler mellom å bruke tradisjonelle og modifiserte former av 3.person entallsformene. Hun bruker både de tradisjonelle formene *na* og *ta*, men også de modifiserte formene *deɲ* og *de*.

6.2.7 Nektingsadverb

Anine veksler litt mellom bruk av nektingsadverbformene *ikkje* og *ikke*. Allikevel er det flest tilfeller av den tradisjonelle formen *ikkje*.

6.2.8 Presens av svake a-verb

Anine veksler mellom e- og a-ending av svake a-verb i presens. Hun veksler blant annet mellom å si *snakke* og *snakka*. I Tingvoll dialekten har man tradisjonelt a-ending i presens av svake a-verb med r-bortfall. Det finnes mange tilfeller av ord der hun veksler i endingsbruken. Hun veksler for eksempel mellom å si *bruke* og *bruka*, og mellom *mærke* og *mærka*. Allikevel er det flest tilfeller hvor den tradisjonelle a-endingen blir brukt.

6.2.9 Palatalisering

Anine bruker stort sett palatalisering gjennom hele intervjuet, men hun har også innslag av ord uten palatalisering, som tradisjonelt har palatalisering i tingvoll dialekten. Disse innslagene uten palatalisering gjelder spesielt i ord med *ll*, altså lateral. Anine sier f.eks. konsekvent *Tingvåll* i stedet for *Tingvåλλ*. Også i de få tilfellene hvor palatal plosiv dukker opp, uttaler Anine dette stort sett uten palatalisering. Hun sier f.eks. *fritt* i stedet for *fricc*. Det er altså hovedsakelig i ord med palatal nasal at Anine har bruk av palatalisering. Hun sier for eksempel *nåɲɲ* og *fjɲɲ*. Her er hun imidlertid konsekvent i bruken.

6.2.10 Tallord

Det finnes kun ett tilfelle hvor Anine tar i bruk tallord, og det er i begynnelsen av intervjuet når hun f  r spørsmål om hvor gammel hun er. Hun svarer da at hun blir *s  ttn*   r i år. Hun tar også i bruk en modifisert variant av tallordene. I slutten av intervjuet på spørsmål om hvilken form av tallordene hun bruker, sier hun imidlertid at hun bruker den tradisjonelle regnemåten: «*e sie sykj  , a:kj  , nikj  , ja*». Dette kan imidlertid ikke brukes som belegg da dette er et metaspråklig utsagn. Det er allikevel interessant da det viser at det er forskjell mellom registrert språkbruk og rapportert språkbruk.

6.3 Agnete

Eh, n  i, e lika nå koss e snakke da, men når f  rk m  te me som ikke v  t k  m e e, så trur d  m   fte e e trønder. N  kk   som e ikke e da.

(Agnete)

Agnete er 17 år og født og oppvokst på Meisingset. Hun bodde på gård tidligere, men ikke nå lenger, da gården brant ned. Faren hennes er også fra Meisingset, mens moren hennes er fra en annen nordm  rskommune. Foreldrene har ikke-akademisk utdannelse. Agnete går første året på helse og sosial ved Tingvoll vidaregående skole. På fritiden er Agnete mye sammen med venner, men liker også godt    være hjemme    finne på noe. Agnete trives godt i bygda og synes det er fint her. Etter videregående tenker hun    studere sykepleien, da helst i Trondheim. Etter endte studier ønsker hun    flytte tilbake til Tingvoll, men må se det an i forhold til om hun får seg jobb her. Årsaken til at hun vil flytte tilbake til bygda, er fordi hun er godt kjent her og har mange gode minner herfra.

Agnete plasserer seg på en 5'er på en skala fra 1-10, der 10 er svært utpreget dialekt. Dette begrunner hun med at hun ofte snakker «bokmål», siden det er folk i klassen som snakker det, men hun kan snakke «bredere» når hun snakker med andre som gjør det. Hun tilpasser også talemålet etter hvem hun snakker med. Når jeg spør henne om hun «legger om» på grunn av forståelse, svarer hun nei. Hun uttaler at hun ikke er flau av dialekten sin, men liker hvordan hun snakker. Det faller henne bare naturlig    tilpasse seg dem hun snakker med. I sitatet ovenfor forteller hun blant annet at mange hun snakker med som ikke kjenner henne,

tror hun er trønder, noe hun altså selv ikke betrakter seg som.

Tabell 7. Oversikt over Agnetes språkdrag

Språkdrag	Tradisjonelle former	Modifiserte former
Jamvekt og apokope	x	X
Retrofleks flapp – tjukk l	X	
Trykkplassering i importord	X	x
Vokalveksling	x	x
Monoftongering	X	x
Personlig pronomen	X	x
Nektingsadverb		X
Verbbøying i presens av svake a-verb	x	X
Palatalisering	x	X
Tallord		X

6.3.1 Jamvekt og apokope

Agnete veksler mellom bruk av apokope og ikke, men hun har allikevel flest innslag av uapokoperte ord. Hun sier f.eks. *samje* og *mange* i stedet for de apokoperte formene *samerj* og *mang*, som tradisjonelt brukes i tingvolltdialekten. Hun opplyser imidlertid, på spørsmål om hvilke former hun bruker, at hun kan bruke begge former. Hun kan f.eks. både si ei *lomme* og ei *lom* og ei *jænte* og ei *jænt*. Det tyder altså på at hun i stor grad veksler mellom å bruke tradisjonelle og modifiserte former. I bruk av jamvektsord er hun imidlertid konsekvent. Hun sier f.eks. konsekvent *værra* og *jærra*, som er de tradisjonelle formene i tingvolltdialekten.

6.3.2 Tjukk l

Agnete bruker konsekvent tjukk l i alle ord som tradisjonelt har det i tingvolltdialekten. I løpet av intervjuet sier hun blant annet *flær* og *plassa*.

6.3.3 Trykkplassering i importord

Agnete tar stort sett i bruk den tradisjonelle formen med trykket på førstestavelen i importord. Hun sier eksempelvis *'butikk*, *'intressert* og *'tilfeldi*. Det finnes imidlertid ett tilfelle hvor hun har trykket på siste stavelse, og det er i ordet *sosi'al*.

6.3.4 Vokalveksling

Agnete veksler mellom bruk av senkning og ikke. Hun sier f.eks. *frisk*, *påbygg* og *lys* i stedet for de tradisjonelle formene *fresk*, *påbøgg* og *jøs*. Hun uttaler imidlertid at hun veksler mellom å si *lys* og *jøs*. Agnete har her lik grad av bruk av modifiserte og tradisjonelle former. I ord med senkning fra *e* til *æ* er hun imidlertid konsekvent i bruken av tradisjonelle former. Hun sier f.eks. *æksæmpel* og *dæm*.

6.3.5 Monoftongering

Agnete tar i bruk svært få ord under intervjuet der diftongen *au* dukker opp. Det er derfor vanskelig å si om hun bruker diftong eller monoftong ved slike former. I slutten av intervjuet hvor jeg spør direkte om hvilken form hun bruker, er det kun ord som er monoftongerte, hun oppgir at hun bruker. Hun sier f.eks. at hun sier *bræt*, *græt* og *kjær* og ikke *braut*, *graut* og *kjaur*. Det kan derfor tyde på at det er kun monoftongering hun bruker for denne diftongen. Det finnes imidlertid ett tilfelle i løpet av intervjuet, hvor det er mulig å skille mellom monoftongering og diftong for denne diftongen, og det er i stedsnavnet *Aure*. Her bruker hun diftong. Det er imidlertid ikke så vanlig å bruke monoftong i dette stedsnavnet, men når det gjelder navnet på fisken derimot, er det mange av innbyggerne i Tingvoll, da spesielt på Meisingset, som sier *ære* i stedet for *aure*. Når det gjelder diftongen *ei* har hun innslag av diftongbruk. Hun sier blant annet *Mæisingset* og *Trånnhæim*. De fleste som er fra Meisingset og også enkelte fra Tingvollvågen, har monoftongering i stedsnavnet Meisingset. De sier altså *Messingset* i stedet for *Mæisingset*. Hun har imidlertid mest innslag av monoftongering. Hun sier blant annet *hæm*, *flær* og *mær* i stedet for *hæim*, *flæir* og *mæir*.

6.3.6 Personlige pronomen

Agnete er konsekvent i bruken av den tradisjonelle formen *e* i subjektsformen i 1. person entall. Hun bruker også kun den tradisjonelle formen *me* i objektsform i 1. person entall. Når det gjelder 3. person entall, bruker hun de modifiserte variantene *han* og *den* uten palatalisering. Agnete har konsekvent bruk av den tradisjonelle formen *dæm* i 3. person flertall.

6.3.7 Nektingsadverb

Agnete bruker konsekvent den modifiserte formen *ikke* av nektingsadverbet. Det er kun i ett tilfelle at hun bruker den tradisjonelle formen: «Viss man snakke bokmåt da, så sie e *ikke* *ikkje*. E sie *ikke* da. Som dæm bruke å snakk.» Dette kan imidlertid ikke brukes som belegg da det her er snakk om et metaspråklig utsagn. Agnete trekker altså fram at når hun «legger om» til «bokmål», bruker hun formen *ikke* i stedet for *ikkje*. Hun bruker imidlertid formen *ikke* gjennom hele intervjuet, til tross for at hun ikke «legger om» til «bokmål».

6.3.8 Presens av svake a-verb

Agnete veksler mellom å bruke e- og a-ending i svake a-verb i presens. Det er imidlertid e-ending hun bruker mest. Hun sier blant annet *snakke* og *bruke* i stedet for de tradisjonelle formene *snakka* og *bruka*. Hun veksler imidlertid mellom å si *mænne* og *mænna*, og mellom *bynne* og *bynna*.

6.3.9 Palatalisering

Agnete har svært liten bruk av palatalisering. Det er bare i noen få tilfeller hvor hun tar i bruk palatalisering. Hun sier f.eks. *ijp* og *ajpaledes*. Det er altså kun i tilfeller av palatal nasal at hun har palatalisering.

6.3.10 Tallord

Som hos Anine er det kun i starten av intervjuet, på spørsmål om hvor gammel hun er at hun bruker tallord. Hun svarer da at hun er *s  ttn*   r. Hun tar altså i bruk en modifisert variant av tallordet.

6.4 Audun

N  i, de he  ne se e snakka litt finar visst e træffe n     som snakka bokm  tj eller. Sånn at d  m ska förstå me.

(Audun)

Audun er 17 år og er født og oppvokst på Meisingset, som ligger s  r i Tingvoll kommune. Audun bor på gård. Begge foreldrene hans er fra Meisingset og har ikke-akademisk utdannelse. Audun går første året på bygg og anleggslinjen. På fritiden liker Audun    kjøre lettsykkel og være sammen med kompiser. Audun synes Tingvoll er en fin plass, hvor det er godt samhold blant folk. Etter videregående tenker Audun    fortsette som lærling i et anleggsfirma som entreprenør, da helst i Tingvoll eller i nærheten av kommunen.

På spørsmål om hvilket forhold Audun har til dialekten sin, svarer han: «preka nå b  rre slik så e j  r, så har ikkje nå nært f  rh  l te s  nn n  i». Han sier altså at han ikke har noe spesielt forhold til dialekten sin, men han er heller ikke flau av dialekten sin. Han mener at han holder på dialekten i samtale med folk fra andre steder, men kan «legge om» enkelte ord som kan være vanskelige    forstå. Audun plasserer seg mellom 7 og 8 på en skala fra 1 til 10, der 10 er svært utpreget dialekt. Audun synes at han snakker nokså «bredt», men vil likevel ikke plassere seg helt i ytterkant fordi han ikke bruker alle de tradisjonelle ordene. Han trekker fram at han for eksempel sier *tre* og ikke *tri*.

Tabell 8. Oversikt over Auduns språkdrag

Språkdrag	Tradisjonelle former	Modifiserte former
Jamvekt og apokope	x	x
Retrofleks flapp – tjukk l	X	
Trykkplassering i importord	X	
Vokalveksling	X	
Monoftongering	X	x
Personlig pronomen	X	
Nektingsadverb	X	
Verbbøying i presens av svake a-verb	X	
Palatalisering	X	
Tallord		X

6.4.1 Jamvekt og apokope

Når det gjelder apokope, veksler Audun mellom å bruke tradisjonelle og modifiserte former. Han sier eksempelvis *åfte*, *gamraste* og *aλλe* i stedet for de apokoperte formene *åft*, *gamrast* og *aλλ* som man tradisjonelt ville ha brukt i tingvoll dialekten. Han bruker imidlertid også de tradisjonelle apokoperte formene *å snakk*, *ått* og *mang*. Audun er konsekvent i bruken av tradisjonelle jamvektsord. Han sier for eksempel *å værra*, *å jærra* og *å færra*.

6.4.2 Tjukk l

Audun bruker konsekvent gjennom hele intervjuet tjukk l i alle ord som tradisjonelt har det i tingvoll dialekten. Han sier eksempelvis *br̥i*, *pr̥ana* og *gamr̥ar*.

6.4.3 Nektingsadverb

Audun bruker konsekvent det tradisjonelle nektingsadverbet *ikkje* gjennom hele intervjuet.

6.4.4 Verbbøying i presens av svake a-verb

Audun har a-ending i presens av alle svake a-verb. Han sier eksempelvis *preka/snakka* og *bruka*.

6.4.5 Monoftongering

Det finnes sv ert f a belegg i l opet av intervjuet for om Audun bruker monoftong eller diftong for au-diftongen. P a direkte sp orsm al om han bruker monoftong eller diftong, svarer han at han kun bruker monoftong. Han sier alts a at han sier *br et*, *kj er* og *gr et* i stedet for *br aut*, *kj aur* og *gr aut*. Dette kan imidlertid ikke brukes som belegg da dette er snakk om et metaspr aklig utsagn. Det kan allikevel v ere en indikasjon p a at han trolig bruker monoftonger i stedet for diftonger. N ar det gjelder ei-diftongen derimot finnes det flere belegg i l opet av intervjuet. Han sier blant annet * en*, *v et* og *m er* og ikke * ein*, *v eit* og *m eir*. Stedsnavnet Meisingset derimot uttaler han med diftong, alts a *M eisingset*. Blant de som er fra Meisingset, er det sv ert vanlig  a uttale dette med monoftong, alts a *Messingset*. Man kunne da alts a forvente at Audun som er fra Meisingset, ville uttale det med monoftong, men han gj or alts a ikke det.

6.4.6 Vokalveksling

Audun har senkning fra *e* til * * i alle ord som tradisjonelt har det i tingvoll-dialekten. Han sier for eksempel *anl egg*, *d em*, *m est* og *idr ett*. N ar det gjelder senkning fra *i* til *e* og fra *y* til * *, er det f a belegg i l opet av intervjuet. I de f a tilfellene som finnes for disse vokalvekslingene, bruker Audun den tradisjonelle formen med senkning. Eksempelvis sier han *l st* i stedet for *lyst* og *egente* i stedet for *egentli*.

6.4.7 Trykkplassering i importord

Det finnes ikke s a mange eksempler i l opet av intervjuet hvor Audun tar i bruk ord som skiller mellom trykkplasseringen. I de ordene som finnes, plasserer Audun trykket p a f orstestavelen. Eksempelvis s a sier han *'dial ekt* og *'entreprenør*. Han bruker alts a den tradisjonelle formen.

6.4.8 Personlige pronomen

Når det gjelder subjeksformen av pronomen i 1. person entall, bruker Audun den tradisjonelle formen *e* gjennom hele intervjuet. Dette er også tilfellet for objektsformen i 1. person entall, *me*. Han bruker også konsekvent den tradisjonelle formen *dæm* i 3. person flertall. De få tilfellene i løpet av intervjuet hvor han tar i bruk 3. person entallsformen, bruker han konsekvent de tradisjonelle formene *ta* (dette) og *na* (denne).

6.4.9 Palatalisering

Audun bruker palatalisering i alle ord som tradisjonelt har det i tingvoll dialekten. Han sier eksempelvis *hæppbaλλ*, *kupna* og *grecc*.

6.4.10 Tallord

På spørsmål om hvor gammel han er, svarer Audun at han er *søtt* år. Han bruker altså en modifisert form av tallordet. Ellers i løpet av intervjuet tar han ikke i bruk noen tallord. Han svarer imidlertid i slutten av intervjuet, på spørsmål om hvilken form av tallordene han bruker, at han bruker de tradisjonelle formene, altså *sykjå*, *a:kjå*, *nikjå*. Det kommer altså her fram at det er forskjell i rapportert og registrert språkbruk.

6.5 Adrian

E taρa tingvålljelling fårdi de e de e har lært.
Issje fårdi e aktivt prøve å vis at e e frå
Tingvåll.

(Adrian)

Adrian er 17 år og er født og oppvokst på Tingvoll og bor i boligfelt. Faren hans er fra en annen nordmørskommune, mens moren er ikke født i Tingvoll, men flyttet til Tingvoll i ung alder. Begge foreldrene har akademisk utdanning. Adrian går første året på studiespesialiserende ved Tingvoll vidaregåande skole. På fritiden driver Adrian mye med musikk hvor han spiller piano og skriver mye egen musikk. Adrian liker bygda og synes det er

Anna Einset Stomsvik «Dæm a  ler gam  aste dæm preka v  rtfa   bræiar enj ka e j  r»

fint her med mange hyggelige folk og et nærmiljø som bryr seg. Allikevel tviler han på at han kommer til    flytte tilbake til bygda etter endte studier. Dette begrunner han hovedsakelig med at det er en liten plass og at med den utdanningen han tenker    ta, vil det være få jobbmuligheter i Tingvoll. Etter videregående ønsker Adrian    studere fysikk ved NTNU i Trondheim, og etter det tenker han    flytte til utlandet. Adrian forteller at han ikke er flau av dialekten sin, men har heller ikke noe sterkt forhold til den. Som man ser i sitatet ovenfor, snakker Adrian tingvolldialekt fordi det er det han har lært, og ikke fordi han aktivt prøver    vise at han er fra Tingvoll. Han sier at han tilpasser talemålet sitt mye etter hvem han snakker med, men at dette er hovedsakelig på grunn av forståelse. Det er når han snakker med venner som har utenlandsk opprinnelse og som ikke har så gode norskferdigheter, at han «legger om» til et mer bokm  lsn  rt talemål. Dette er imidlertid ikke noe han gjør når han snakker med etnisk norske nordmenn. I intervjuet forteller Adrian: «Flytte e te   n anna p  ss, så tænke e at e sj  m te    ette kvart    ta te me opp ny dial  kt.». Han understreker imidlertid at dette ikke er noe han kommer til    gå bevisst inn for, men tror det vil skje naturlig over tid. Adrian uttaler «e tænke issje at e t  t   så v  ldi mysjy, men e har én del s  nn uttrykk som t  t      bruke sjukk   l». Han mener altså selv at han ikke har så «bred» tingvolldialekt, og han plasserer seg derfor mellom 3 og 4 på en skala fra 1 til 10, der 10 er svært utpreget dialekt.

Tabell 9. Oversikt over Adrians språkdrag

Spr��kdrag	Tradisjonelle former	Modifiserte former
Jamvekt og apokope	x	x
Retrofleks flapp – tjukk l	X	
Trykkplassering i importord	X	x
Vokalveksling	x	X
Monoftongering	x	X
Personlige pronomen	X	x
Nektingsadverb	X	
Verbb��ying i presens av svake a-verb	x	X
Palatalisering		X
Tallord	X	x

6.5.1 Jamvekt og apokope

Adrian veksler mellom bruk av apokope og ikke. Han sier blant annet å *vis*, *prøv* og *dækk*, men han sier også å *studere*, *jænte* og *mange*. Han er relativt konsekvent i bruk av apokope i infinitiv av verb. Dette er også noe han uttaler selv, når han skal plassere seg selv på en «fin»-«bred»-talemålsskala: «Men så har e å kṛøfert ændelse da. Minus i infinitiv». Han snakker altså her om kløyvd infinitiv. I substantiv derimot, har han et fåtall av tilfeller med apokope. Han veksler også i bruk av jamvektsord. Han sier både å *jør* og *jørra*, å *vær* og *værra*.

6.5.2 Tjukk l

Adrian bruker konsekvent tjukk l i alle ord som tradisjonelt har det i tingvollldialekten. Eksempelvis så sier han *kulturskoṛe* og *fṛøtt*.

6.5.3 Trykkplassering i importord

Når det gjelder trykkplassering i importord, veksler Adrian litt mellom bruk av tradisjonell form og modifisert form. Han har imidlertid mest bruk av den tradisjonelle formen med trykket på førstestavelen. Han sier eksempelvis *'musikk*, *'fysikk*, *'kommentara*, *'identitet*, *'forskjælla* og *'butikken*. Eksempler på ord hvor han har trykket på den siste stavelen er *dialæ'kt* og *infini'tiv*.

6.5.4 Vokalveksling

Adrian varierer her i realiseringene. Det er spesielt i ord med senkning fra *i* til *e* og i ord med senkning fra *y* til *ø* at han tar i bruk modifiserte former. Han sier f.eks. *lyst* og *trykk* i stedet for de tradisjonelle formene *løst* og *trøkk*, men det finnes også tilfeller hvor han bruker den tradisjonelle formen. Allikevel er det de modifiserte variantene Adrian tar mest i bruk. Eksempelvis sier han *uttrykk*, *fṛytte*, *dåṛi*, *muli*, *tydeli*, *vanskeli*, *påvirka* og *årntli* i stedet for de tradisjonelle formene *uttrøkk*, *fṛøtta*, *dåle*, *mule*, *tydele*, *vanskele*, *påverka* og *årntle*. Unntaket er i ord med senkning fra *e* til *æ*. Her er han konsekvent i bruken av de tradisjonelle formene. Han sier altså for eksempel *dæm*, *mær*, *hælt*, *idrætt*, *stæmme* og *dirækte*. Han har også senkning fra *e* til *æ* i ord som ikke tradisjonelt har det i tingvollldialekten. Han sier f.eks. *hær*, *ældre* og *lært* i stedet for de tradisjonelle formene *her*, *eldre* og *lert*.

6.5.5 Monoftongering

Adrian har b ade innslag av monoftonger og diftonger. Han sier f.eks. *graut* og *b raut*, og ikke *gr et* og *b r et*. Begge disse formene er imidlertid så vanlige i tingvollidialekten at de nærmest kan betraktes som obligatoriske. Han er den eneste av informantene som bruker diftong her. Adrian uttaler blant annet stedsnavnet * Einlia* med diftong, hvor det blant mange i Tingvollv agen og på Meisingset er vanlig   bruke monoftong, altså * Enlia*. Stedsnavnet Meisingset uttaler han også med diftong, altså *M eisingset*. Stedsnavnet *Straumsnes* uttaler han imidlertid med monoftong, altså *Str emsnes*. Han har monoftong i ordene *m er* og * en*, men diftong i ordene *m ainer* og *r aina*. Her sier man tradisjonelt i tingvollidialekten *m enna* og *r egna*, altså med monoftonger.

6.5.6 Personlige pronomen

Adrian bruker konsekvent gjennom hele intervjuet den tradisjonelle formen *e* i subjektsformen i 1. person entall. Dette er også tilfellet for objektsformen i 1. person entall, *me*. Også den tradisjonelle 3. person flertallsformen *d em* blir konsekvent tatt i bruk av Adrian gjennom intervjuet. Når det gjelder 3. person entallspronomenet bruker Adrian *den* uten palatalisering, samt den tradisjonelle formen *ta* (dette), men også den modifiserte formen *de*.

6.5.7 Nektingsadverb

Adrian bruker konsekvent den tradisjonelle formen *ikkje*. Han veksler imidlertid i uttalen. Enkelte ganger sier han *ikkje*, mens andre ganger sier han *issje*. Han har altså tilegnet seg et moderne trekk, som stadig blir mer utbredt.

6.5.8 Presens av svake a-verb

Adrian veksler mellom   bruke a og e-ending i presens av svake a-verb. Han sier blant annet b ade *bruke* og *bruka*, *m enne* og *m enna*. Det finnes også ett tilfelle hvor han i tillegg til   ha e-endelse legger til en -r i utlyd. Han sier altså *m ainer*. Det blir dermed veldig standardaktig. Dette er ikke vanlig i tingvollidialekten. Han har imidlertid flest modifiserte realiseringer, altså e-endinger.

6.5.9 Palatalisering

Adrian har ikke ett eneste innslag av bruk av palatalisering. Han sier for eksempel *ongdomman*, *Tingvåll* og *inn*. Dette er ord som man vanligvis ville ha uttalt med palatalisering i tingvollldialekten.

6.5.10 Tallord

Det er kun ved ett tilfelle at Adrian bruker tallordene, og det er i starten av intervjuet på spørsmål om hvor gammel han er. Han svarer da at han er *sysjå* år. Han tar altså i bruk den tradisjonelle formen, men med et annet lydlig trekk. Han forteller at han veksler mellom å bruke de tradisjonelle tallordene i tingvollldialekten og de modifiserte tallordene. Han forklarer forskjellen slik: «De spørs om e nævne bærre tall eller om e tæll. De e kosn de blir. Når e driv å ræina, så bruke e *søtt*n, *attn*, *nitt*n, men når e driv bærre å. Sæi e kor mysjy ting koste eller kor mange de e, så bruke e *sysjå*, *a:sjå*, *nisjå*». Dette forklarer han når han får spørsmål om hvilken form av tallordene han bruker.

6.6 Sosiale variabler

Alle inngår vi i flere forskjellige kulturelle og sosiale sammenhenger. Blant annet er vi deltakere i forskjellige sosiale nettverk, medlemmer av forskjellige grupperinger og vi innehar forskjellige vurderinger av og holdninger til den sosiale virkeligheten vi er en del av. Det å skulle plassere informanter inn i forskjellige sosiale kategorier, kan være krevende. Dette fordi folks forskjellige tilhørigheter i forskjellige sosiale kategorier kan være mange og overlappende, og det vil ofte være relativt glidende overganger mellom forskjellige sosiale kategorier (Røyneland, 2005, s. 173). Ofte er ikke personer som plasseres i en bestemt kategori, entydig det ene eller det andre. En mulig fallgrube er derfor at man kan gjøre andre inndelinger og sette grensene mellom kategorier andre steder enn det personene selv ville ha gjort. Med disse tankene i bakhodet har jeg valgt å se på noen sosiale variabler som jeg mener kan ha betydning for språkvalgene til informantene mine. Disse variablene kan i forskjellig omfang og på forskjellige vis sies å være til dels overlappende, men setter likefullt fokus på forskjellige aspekter.

6.6.1 Orientering og holdninger til bygda og egen dialekt

Begrepet *stedslojalitet* forstås av Hårstad og Opsahl (2013, s. 78) som «en psykososial mekanisme som medvirker til at individet holder fast på det stedsspesifikke også på det spr  kkelige nivået». En sterk grad av *supralokal* orientering, også mangel på en slik følelse av stedslojalitet, vil derimot samsvare med forholdsvis liten bruk av tradisjonsformer. En person med sterk følelse av lojalitet til lokalmiljøet vil ofte ta i bruk lokale og tradisjonelle språkdrag, mens en person med en *supralokal* orientering vil i større grad ta i bruk mer modifiserte varianter. Disse personlighetstypene står som hverandres motp  ler, og blir innenfor sosiolingvistisk forskning kalt for topostatisk og topodynamisk personlighetstyper. Den topostatisk personlighetstypen er også karakteristisk lokalt orientert og gir grunnlag for tradisjonelle normer og handlingsmåter. Den topodynamisk personlighetstypen derimot har en overlokal ego-orientering og en typisk moderne verdiforankring (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 78).

Det byr på vanskeligheter    skulle plassere informantene mine under to så idealiserte og stereotypiske kategorier, da de fleste informantene ender opp i en form for mellomsjikt. Alle informantene er glade i både egen dialekt og hjembygd, samtidig som flesteparten av dem er interessert i    reise fra bygda for    studere, for senere    flytte tilbake. Det er i forskjellige studier gjort i norske ungdomsmiljøer påvist at det i mange tilfeller ikke er noen motsetning mellom lokal tilknytning og overlokal eller global orientering hos ungdom (jf. for eksempel Heggen 1996). De fleste språkbrukere kan også sies    høre til på begge sider av denne skalaen (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 79). Informantene mine er alle deltakere i et lokalt fellesskap, på samme tid som de ser mot større byer for    ta høyere utdanning. De har også både en lokal tilknytning til hjembygda og en overlokal orientering mot mulighetene utenfor bygda. Dette gjør det krevende    skulle gi informantene mine en klar topodynamisk eller topostatisk tilhørighet. Jeg har allikevel forsøkt    plassere informantene mine i forhold til denne motsetningen.

Audun er den blant informantene mine som har sterkest topostatisk personlighetsorientering. Han er den av informantene som har sterkest tilknytningsf  lelse til hjembygda. Han er den eneste som svarer at han tror han vil bo i hjembygda om tjue år. Han kunne også tenke seg    fullføre lærlingetiden sin i kommunen, eller i hvert fall ikke så langt unna. Han har også ikke noe ønske om    flytte ut av bygda for    fullføre utdanningen sin. Audun har heller ikke noe særlig kontakt med folk utenfor bygda, men er stort sett bare sammen med venner fra hjembygda. I tillegg er han den informanten som plasserer seg selv

Anna Einset Stomsvik «Dæm a  ler gam  ste dæm preka v  rtfa   bræiar e  r ka e j  r»

lengst mot bredhetsenden av talem  sskalaen, og den som bruker flest «brede» og tradisjonelle former av de ulike språktrekkene som er studert.

Adrian på den annen side er den av informantene mine som har sterkest topodynamisk personlighetsorientering. Han forteller at han kommer til    flytte fra bygda for    ta høyere utdanning, og han er nokså sikker på at han ikke kommer til    flytte tilbake til Tingvoll, men mest sannsynlig vil bosette seg i utlandet eller i en av de større byene i Norge. Han uttaler at han ikke kommer til    tviholde på dialekten sin, men vil nok komme til    ta til seg dialekten på den plassen han flytter. Dette er imidlertid ikke noe han kommer til    gjøre bevisst, men noe han mener bare vil skje naturlig. Til tross for at Adrian har en overlokal orientering, er han ikke den av informantene som bruker flest modifiserte varianter av språktrekkene som er studert. Det er det Agnete som gjør. Hun er imidlertid mer lokalt orientert, og kan se for seg    flytte tilbake til hjembygda etter endt utdanning. Hun er på lik linje med Audun mest sammen med folk fra hjembygda, og har ikke så mye kontakt med folk utenfor bygda. Ut ifra denne klassifiseringen skulle Agnete med sin sterke lokale tilknytning kunne forventes    ha mange tradisjonelle varianter, noe hun altså ikke har. Agnete kan slik plasseres i et mellomsjikt. Dette gjelder også for Anine, som er glad i hjembygda, men ønsker    dra ut for    studere. Hun ser imidlertid ikke bort ifra at hun kommer til    flytte tilbake til Tingvoll når hun blir voksen og skal stifte familie. Anine har imidlertid forholdvis mye bruk av tradisjonelle former. Både Anine og Agnete havner i et mellomsjikt mellom topostatisk og topodynamisk personlighetstype. Agnete kan imidlertid kanskje plasseres lenger ut mot den topostatiske personlighetstypen enn Anine, da Agnete trekker fram at hun oppholder seg mye hjemme i bygda og ikke er så mye sammen med folk fra andre steder. Man kan altså si at de hører «hjemme» på begge sider av skalaen.

Røyneland (2005, s. 496) finner i sin studie på Røros og Tynset at de informantene som har tette lokalbaserte nettverk, også har en tendens til    snakke mer tradisjonelt. Informanten min Audun, som er den mest topostatiske, har et sosialt nettverk som i all hovedsak er lokalt basert, og her ser man på lik linje med informantene til Røyneland at han har bruk av mange tradisjonelle former. Agnete har også et lokalt basert nettverk, men hun har samtidig mest bruk av modifiserte former. Adrian og Anine har et mer sammensatt sosialt nettverk enn Agnete og Audun. Anine og Adrian forteller at de er mye sammen med folk fra andre steder. Disse informantene har i motsetning til Audun bruk av flere modifiserte former.

Røyneland (2005, s. 194-195) skriver at et typisk trekk blant hennes informanter er at de kommer med mange motsetningsfylte utsagn, noe som gir en forståelse av at holdninger til

hjembygda og den lokale dialekten er et nokså komplekst spørsmål for mange. Hun skriver at de fleste informantene på et nivå, det ideologiske eller politisk korrekte, er veldig positive til hjemlassen og den lokale dialekten. Går man derimot litt dypere, viser det seg at flere har et nokså sammensatt og ambivalent forhold både til dialekten og hjemlassen. Dette kommer fram gjennom at informantene enkelte ganger for eksempel prater varmt om den lokale dialekten og påstår at de ikke vil legge om, mens de i andre tilfeller forteller at det er en selvfølge at man må legge om slik at folk forstår hva man sier. Eller ved at de i et tilfelle ytrer viktigheten med dialekt og oppfatter det som synd at dialekten forsvinner, mens de i et senere tilfelle sier at dialekten ikke er så viktig for dem og at de ikke selv vil gå inn for å snakke mer dialekt (Røyneland, 2005, s. 194-195). Slike motsetningsfylte utsagn finner man også i mitt materiale. Agnete sier blant annet at hun «legger om» dialekten i samtale med folk fra andre steder slik at de skal skjønne hva hun sier. På spørsmål om det er pga. forståelse at hun legger om, svarer hun derimot at det ikke er det. Hun har bare blitt vant til å snakke på den måten de hun snakker med, gjør. Hun sier altså først at årsaken til at hun «legger om», er på grunn av forståelse, men sier så senere at det ikke er det. Hun uttaler imidlertid at mange nok synes hun snakker rart, noe som da kanskje kan være en medvirkende årsak til hvorfor hun «legger om» talemålet sitt. Adrian sier at dialekten er en del av identiteten hans, og at det er viktig å holde på den. Senere sier han imidlertid at han nok kommer til å «legge om» dialekten når han bosetter seg et annet sted, men han understreker imidlertid at dette er noe han tror kommer til å skje gradvis over tid. Hos Anine finner man også slike motsetningsfylte utsagn. Hun sier blant annet: «E synst dejen e litt unik da for de e jo ikke så utruki mange som heλλ på dialækta si. Nåkkå som e domt da». Mens litt senere sier hun at hun ofte «legger om» dialekten sin i samtale med folk fra andre steder: «[...] nånn gång så må e jo lægg om da. De bji liksom så drykt å driv å forklar me ette kvart or e sæie så da e de slik, næi».

Når man skal ta stilling til informantenes holdninger, er det altså viktig å ikke kun ta utgangspunkt i informantenes direkte svar på hva de synes om dialekten og hjembygda, men i tillegg ta hensyn til disse tilsynelatende motstridende utsagnene (Røyneland, 2005, s. 194-195). Dette er fordi de sier noe om de mer «ubevisste» holdningene rundt spørsmålene. Andre holdningsstudier har pekt på at de mer «ubevisste» holdningene har større betydning for den språklige tilpassingen enn de mer «bevisste» og «politisk korrekte» holdningene (jf. f.eks. Giles og Coupland 1991).

6.6.2 Studieretning

Studieretning, alts a studiespesialiserende eller yrkesfaglig studieretning, kan ofte reflektere b ade gruppetilh origheten og den sosiale bakgrunnen til ungdommene (R oyneland, 2005, s. 182-183). For eksempel er yrkesfaglig studieretning ofte sammenfallende med ikke-akademisk bakgrunn. I tillegg er det ogs a ofte disse individene som ser for seg en framtid i de respektive lokalmiljøene, og som er mest positive til og opptatt av lokal kultur og natur. Man retter seg ved  a velge yrkesfaglig studieretning ofte inn mot et yrke som gir mulighet til  a f a arbeid i lokalsamfunnet. Det  a velge studiespesialiserende studieretning, derimot, signaliserer ofte at man ser for seg et yrke hvor det kan v ere mer krevende  a f a arbeid i hjembygda. I Tingvoll er det forholdsvis f a jobber for de med h oyere utdanning. Dersom man har en yrkesfaglig utdanning derimot, er mulighetene for  a f a jobb i Tingvoll mye st orre. Samtidig interagerer ogs a trolig disse studieretningene p a ulik m ate med alder. For ungdom som har valgt yrkesfaglig studieretning, skjer overgangen fra ungdom til voksen ofte tidligere enn for de som har valgt studiespesialiserende studieretning. De som g ar studiespesialiserende, drar ofte ut for  a studere og forlenger slik den forholdsvis uetablerte ungdomslivsfasen, mens de som g ar yrkesfag derimot g ar ofte mer direkte over i et yrkesaktivt liv og etablerer seg tidligere (R oyneland, 2005, s. 182-183).

Ser man p a informantene mine, ser dette ut til  a stemme ganske godt. Audun og Agnete som begge g ar yrkesfag, er ogs a de som er mest lokalt orientert og som synes  a v ere mest positive til hjembygda. P a sp orsm al om det er noe de savner i bygda, har de ingen spesielle ting  a trekke fram. Det virker alts a som at de er noks a forn oyde med det bygda har  a by p a. Samtidig er det de som uttrykker et sterkt ønske om  a bo bli boende/flytte tilbake til hjembygda. Audun ønsker  a fullf ore utdanningen sin i hjembygda, mens Agnete tenker  a ta p abygging for  a f a studiekompetanse til  a studere sykepleien. For  a fullf ore utdanningen sin er hun n odt til  a flytte fra bygda, men hun ønsker  a flytte tilbake etter endte studier. Anine og Adrian derimot, som g ar p a studiespesialiserende studieretninger, er mer negative til det bygda har  a by p a. De uttrykker at det er f a tilbud til ungdom og at det ofte kan bli litt kjedelig. De trekker fram at de reiser mye til de nærliggende byene for  a finne p a ting og for  a v ere sammen med venner. De er nok derfor mer urbant orientert enn hva Audun og Agnete er. Adrian er noks a sikker p a at han ikke kommer til  a flytte tilbake til hjembygda etter endte studier. Anine er litt mer usikker. Hun har lyst til  a tilbringe ungdomstiden sin et annet sted, men ser ikke bort ifra at hun en dag flytter tilbake til bygda.

I R oynelands (2005, s. 448) studie er det en informant som uttrykker at ungdommene

velger allerede før de flytter å signalisere språklig at det er akkurat det å komme seg bort de har planer om. Ungdommene plasserer seg altså i det språklige landskapet etter hvilke identitetsprosjekter og framtidsplaner de har. Eckert (1997, s. 157) peker også på dette:

[...] Throughout the life course, speakers have a sense of moving forward in years and in maturity, anticipating the next development in their lives and assuming new ways of being – and perhaps new ways of talking – as they go.

Går man ut ifra dette, kan nok muligens de som går studiespesialiserende, velge å bruke flere modifiserte former fordi de vet de skal bort fra hjembygda, mens de som går yrkesfag, i større grad kanskje bruker tradisjonelle former fordi de vet de skal bli boende i hjembygda. Blant mine informanter er imidlertid dette litt varierende. For Audun er dette nokså treffende da han går yrkesfag og ønsker å bli boende i hjembygda, samtidig som han har bruk av mange tradisjonelle former. Agnete derimot går også yrkesfag, men har likevel bruk av mange modifiserte former.

6.6.3 Foreldrebakgrunn

I løpet av de siste tiårene har situasjoner hvor barn vokser opp med så å si konstant kryssende dialektnormer, blitt stadig mer aktuelle (Mæhlum, 2012b, s. 100). Dette skjer dels internt i familien, dels gjennom at foreldre har en annen dialekt enn den som er framtreddende i lokalsamfunnet. I slike situasjoner er det en vanlig tendens at ungene tilegner seg den lokale dialektnormen. Det er derfor altså jevnaldringsgruppen som har funksjon som den mest betydningsfulle språklige sosialiseringensagenten. Allikevel er ikke dette noe fast mønster. Det er for det første mye som indikerer at det finnes enkelte sensitive eller kritiske stadier for hvorvidt unger er i stand til å tilegne seg en ny dialekt fullt ut. Det kan se ut til at evnen til å få en fullstendig «innfødtlik» uttale, svekkes over en viss alder, særlig fra 12-årsalderen av (Mæhlum, 2012b, s. 100). Foreldrene har, for det andre, i flere tilfeller en vesentlig innvirkning på ungenes valg av dialekt. Det har igjennom flere språkstudier blitt vist at dersom foreldrenes dialekt og det lokale talemålet ikke samsvarer, kan det vise seg i ungenes dialektbruk på forskjellige måter. I slike situasjoner blir noen barn bidialektale, altså at de får et «hjemmespråk» og et «utespråk». Resultatet kan i andre tilfeller bli slik at ungene ikke tar til seg alle former eller fonetiske skilnader i den lokale dialekten (Mæhlum, 2012b, s. 100). Samtidig har det i ulike studier blitt vist at det er morens språkbakgrunn som har størst betydning for ungenes språkbruk (jf. f.eks. Skjekkeland 2009). Allikevel er det en tendens til

at de som har begge foreldrene fra lokalsamfunnet, også er de som bruker flest tradisjonelle former (Skjekkeland, 2009, s. 160). Ser man på foreldrebakgrunnen til informantene i min studie, viser dette seg også å være gjeldende her. Auduns foreldre er begge fra Tingvoll og han er også den av informantene med flest tradisjonelle former. Adrian derimot har ingen av foreldrene fra Tingvoll. Moren har riktignok tilbrakt deler av oppveksten sin her, men hun snakker ikke den lokale dialekten. Adrian er en av informantene med flest modifiserte varianter og han gjør også bruk av en del trekk som ikke samsvarer med tingvolldialekten. Disse trekkene samsvarer i stor grad med trekk som man kan finne igjen i dialekten der moren og besteforeldrene kommer fra. Agnete og Anine har begge kun én av foreldrene sine fra Tingvoll. Agnete har faren sin fra Tingvoll, mens Anine har moren sin fra Tingvoll. Agnete er den av informantene som har flest modifiserte varianter, mens Anine er en av informantene med flest tradisjonelle varianter. Det viser seg altså også i min studie at det muligens kan være morens språkbakgrunn som har betydning for om barna bruker flest tradisjonelle former eller ikke.

Røyneland (2005, s. 182) trekker i sin studie på Røros og Tynset fram at om foreldrene har akademisk eller ikke-akademisk bakgrunn, kan ha betydning for ungdommenes valg og preferanser også språklig. Foreldre med høyere utdanning er som regel enten innflyttere eller tilbakeflyttere. Foreldre som har flyttet tilbake til hjemplassen, har ofte tilbrakt tid ved et større lærested i en større by. Dette kan muligens ha fått innvirkning på talemålet deres, og derfor også på traderingen av den lokale dialekten til neste generasjon. Det har gjennom studier av flyttemønster blant ungdom i bygdenorge vist seg at ungdom med foreldre med høyere utdanning har hatt sterkest dragning mot byen. I motsatt retning har det vist seg at ungdom fra primærnæringer og arbeiderklassen i større grad har en tendens til å være mer bundne til hjemplassen (jf. Heggen et al., 2001, s. 16). Trangen til å reise ut har altså ikke bare med hvilken utdanning den enkelte tenker å ta, men har samtidig med de preferansene som blir ytret i hjemmet og i de nære relasjonene. Ungdom i dag er allikevel ikke så nært bundet av den sosiale bakgrunnen i framtidsvalgene sine som man var før. For mange ungdommer er ikke høyere utdanning bare en mulighet, men også et naturlig valg uavhengig av sosial bakgrunn. Dette ser man også hos mine informanter, hvor Anine og Agnete som har foreldre med ikke-akademisk utdanning, også har ønsker om å flytte for å ta høyere utdanning. Adrian, med begge foreldre med akademisk utdanning, er den som også synes å ha sterk dragning mot byen.

6.7 Samlet vurdering av spr  kdragene

Som det kommer fram fra gjennomgangen av informantportrettene, karakteriseres språkbruken til Anine, Agnete, Audun og Adrian av forholdsvis stor språklig variasjon. Det er kun ved spr  kdraget tjukk l, og til dels også ved pronomenformene, at alle fire informantene har en konsekvent tradisjonell uttale, uten innslag av modifiserte former. Jeg vil i dette underkapitlet forsøke    skissere en sannsynlig utvikling av tingvollldialekten, basert først og fremst på hvordan de ble realisert av informantene under intervjuene, samt empirien fra spørreundersøkelsen.

6.7.1 Presens av svake a-verb

Som tidligere nevnt har tingvollldialekten tradisjonelt a-ending i presens av svake a-verb. Tre av informantene mine, henholdsvis Agnete, Adrian og Anine, veksler her mellom tradisjonell og modifisert form. Adrian og Agnete har flest innslag av modifiserte former, mens Anine har flest innslag av tradisjonelle former. Audun derimot er helt konsekvent i bruken av tradisjonelle former. Dette fenomenet, altså at svake a-verb f  r e-endelse i presens, sprer seg i store deler av landet (jf. f.eks. Skjekkeland 2009), og også Settemsdal (1999) og Fivelstad (2012) gjorde funn på dette i sine studier på Aure og i Rindal. Selv om dette trekket også finnes hos mine informanter, tror jeg allikevel ikke at det er snakk om et hurtig skifte, da ingen av dem kun har modifiserte former, men også har en del tradisjonelle former.

6.7.2 Personlige pronomen

Alle informantene bruker konsekvent den tradisjonelle formen *e* i subjektsform i 1. person entall. Også blant de andre pronomenformene brukes de tradisjonelle formene av informantene. Unntaket er formene *han* og *den*, hvor de tradisjonelt i tingvollldialekten uttales med palatal nasal, men Agnete og Adrian uttaler disse formene uten palatal nasal.

Når det gjelder de påpekende pronomenene /ta/ (n.), /na/ (f. og m.) og /sa/ (pl.), blir disse ofte modifisert til /de/, /de  / og /d  m/ av informantene mine. Anine sier blant annet: «   bruke mykjy *d  m* vokalap   nn som   ,       da.» Her hadde det i tingvollldialekten vært naturlig og brukt *sa* i stedet for *d  m*. Hun sier også «de     l'n», hvor det hadde vært mer naturlig og brukt *na* i stedet for *de  *. Et annet eksempel som ytres av Adrian, er «...nå tilbud om akkurat *de* h  r». Her hadde det i tingvollldialekten vært naturlig og brukt *ta* i stedet for *de*.

Alle informantene veksler i bruken her. P a sp orsm al om hvilken form av disse p apekende pronomenene Adrian bruker, svarer han at det kommer an p a om han legger om talem alet eller ikke. Dersom han bruker de modifiserte formene, gj or han det p a grunn av forst aelse. Disse tradisjonelle formene er jo noks a utpregete, og kan v ere vanskelige  a forst a for andre. Jeg husker selv da jeg gikk p a folkeh ogskole at det var mange som reagerte p a disse formene. Jeg tror allikevel at dette er et trekk som kommer til  a st a seg i tingvollidialekten, da det ble brukt av informantene under intervjuet, samt at det var et trekk de var bevisste p a.

6.7.3 Nektingsadverb

Et trekk som overrasket meg i intervjumaterialet, var den konsekvente bruken av nektingsadverbet *ikke* hos en av informantene mine, samt den intraindividuelle variasjonen mellom formen *ikke* og *ikkje* hos en av de andre informantene. Dette var if olge mange av elevene fra sp orreskjemaet et trekk som har blitt vanlig hos mange ungdommer i Tingvoll. Ettersom det var s a mange som trakk fram dette, samt at det ogs a finnes mange belegg for det i intervjuene, kan dette tyde p a at det her er i ferd med  a skje ei endring. Dette m a imidlertid v ere et trekk som har kommet forholdvis nylig, da jeg og de som er i min aldersgruppe, ikke har dette trekket, og det er heller ikke store aldersforskjellen (7-8  ar) mellom informantene og meg. Dette er ogs a et trekk som har bredt seg noks a raskt. Jeg tror allikevel ikke at det kommer til  a skje et hurtig skifte, da jeg oppfatter det som at mange fortsatt bruker den tradisjonelle formen.

6.7.4 Tallord

Det var kun  en av informantene mine som tok i bruk de tradisjonelle tallordene. Det var imidlertid kun  en gang i l opet av intervjuene at bruk av tallord gjorde seg gjeldende, og det var i starten av intervjuet da jeg spurte om hvor gamle de var. Da var det ogs a  en som svarte med bruk av den tradisjonelle formen, mens de tre andre brukte modifiserte varianter. Det gir dermed ikke det beste grunnlaget for  a si hvilken form de bruker, men det kan allikevel v ere en indikasjon. I og med at det var s a f a av informantene som tok i bruk den tradisjonelle formen, kan det tyde p a at disse tradisjonelle tallordsformene er p a vei ut av tingvollidialekten. P a sp orsm al om forskjeller mellom voksne og ungdoms spr akbruk i sp orreskjemaet, ble dette trekket trukket fram som eksempel hvor voksne brukte de tradisjonelle tallordsformene, mens

ungdom i stor grad hadde bruk av modifiserte varianter. Dette er ogs a et trekk som jeg har lagt merke til at mange av mine jevnaldrende venner fra Tingvoll, modifiserer. Disse tradisjonelle tallordsformene var imidlertid et trekk som flere av informantene trakk fram som kjennetegn p a tingvolldialekten, s a det er ogs a et trekk de er sv ert bevisste p a.

6.7.5 Palatalisering

N ar det gjelder palatalisering, er det b ade interindividuell og intraindividuell variasjon blant informantene. Adrian har ikke palatalisering i det hele tatt i l opet av intervjuet. Agnete har noen f a innslag av palatalisering i l opet av intervjuet. De tilfellene hvor dette skjer, er i ord med palatal nasal. Anine veksler i bruken, men har flest innslag med palatalisering. De tilfellene hvor hun ikke bruker palatalisering, er i ord med potensiell palatal plosiv og palatal lateral. Audun p a den annen side er konsekvent i bruk av palatalisering. Ogs a i sp orreunders okelsen ble det trukket fram at mange ungdommer i Tingvoll ikke lenger har like mye bruk av palatalisering. Her er det spesielt palatal nasal som trekkes fram som eksempel. Empirien fra intervjuene viser imidlertid at det s arlig synes  a v are palatal nasal som holder seg best, mens palatal plosiv og palatal lateral kan variere.

6.7.6 Jamvekt og apokope

N ar det gjelder apokope veksler alle informantene i en eller annen grad mellom tradisjonelle former og modifiserte former, og det er ingen av dem som utelukkende benytter seg av en form. Selv om dette er et trekk som varierer, beh over ikke det n odvendigvis  a f ore til endring. Fra sp orreunders okelsen kommer det fram gjennom eksemplene informantene gir at ungdom i motsetning til voksne ikke har bruk av apokope. Det trekkes blant annet fram at voksne sier *kakskiv* og *j ent*, mens ungdom sier *br oskive* og *j ente*. Ogs a tradisjonelle jamvektsord blir av to av informantene fra intervjuene apokoperte, men ogs a her er det intraindividuell variasjon.

6.7.7 Trykkplassering i importord, senkning og monoftongering

N ar det gjelder trykkplassering i importord, er dette et trekk som hos tre av informantene varierer, mens det hos  en kun brukes tradisjonell form med trykk p a f orstestavelen. Ogs a hos de tre andre er det den tradisjonelle formen som dominerer. Dette ser ogs a ut til  a v are et trekk som st ar forholdvis sterkt i tingvolldialekten.

Senkning er også et trekk som viser variasjon, både intraindividuell og interindividuell. Her er det kun én informant som er konsekvent i bruken av tradisjonell form. De tre andre varierer, hvor en har lik grad av bruk av begge varianter, en har størst grad av tradisjonell form, mens en annen mest bruk av modifisert form. Det er altså her nokså stor variasjon blant informantene. Fra spørreundersøkelsen kommer det også fram at ungdom har mindre grad av vokalsenkning enn voksne. Det trekkes fram at ungdom sier *middag*, *fisk* og *skoyen* i stedet for de tradisjonelle formene *meddag*, *fesk* og *skuyn*. Det er altså bare eksempler med senkning fra *i* til *e* som blir trukket fram.

Når det kommer til monoftongering, er det intraindividuell variasjon hos alle informantene. Tre av informantene har mest bruk av monoftonger, mens én har mest bruk av diftonger. Monoftonger og diftonger er to trekk som begge er vanlige å bruke i tingvolltdialekten, så det blir antageligvis ikke helt korrekt å skulle benevne den ene eller andre formen som modifisert eller tradisjonell. I Tingvoll er dette trekk som viser lokale forskjeller i kommunen, hvor det i Straumsnes er vanlig å bruke diftonger, mens det på Meisingset og også til dels i Tingvollvågen, hovedsakelig er bruk av monoftonger.

6.7.8 Vurdering av andre språktrekk

Jeg bet meg merke i at tre av informantene mine, henholdsvis Anine, Agnete og Adrian, vekslet mellom å bruke den tradisjonelle formen *mykjy* og den modifiserte formen *my* under intervjuet. *My* er ikke en form som er vanlig å bruke i Tingvoll, og jeg tror faktisk ikke at jeg tidligere har hørt innbyggere i Tingvoll bruke denne formen.

Anine og Adrian hadde begge innslag av modifiserte varianter av de tradisjonelle ordformene *fær*, *jær*, *æya* og *dæra*, hvor de i stedet for å bruke disse formene sa *før*, *jør*, *øya* og *døra*. I spørreskjemaet blir dette også trukket fram, hvor ungdom i motsetning til voksne sier *smør* og *nøtter* i stedet for de tradisjonelle formene *smær* og *nætt*. Det synes altså å være en tendens til at en del ungdommer modifiserer dette trekket.

Noe annet jeg la merke til i intervjuene var at Adrian, Anine og Agnete i stedet for den tradisjonelle preposisjonen *tå*, brukte den modifiserte varianten *av*. Audun brukte imidlertid kun den tradisjonelle preposisjonsformen. Adrian, Anine og Agnete vekslet også mellom å bruke den tradisjonelle preposisjonsformen *frå* og en modifisert variant *fra*. Heller ikke her hadde Audun innslag av den modifiserte varianten.

6.8 Talemålet mitt under intervjuene

På samme måte som at informantene kanskje tilpasset seg talemålet mitt, kan jeg ha tilpasset talemålet mitt til informantene. For å markere at jeg er lokal og for å skape nærhet til informantene med tradisjonell tingvollldialekt, kan jeg for eksempel ha snakket mer tradisjonelt enn jeg gjør til vanlig. Ettersom det er variasjon mellom informantene i hvordan de bruker dialekten, kan det være spennende å se på om jeg også varierer og hvordan jeg eventuelt akkomoderer etter hvilke informanter jeg snakker med.

Når jeg studerer lydopptakene, er det et gjentakende mønster i alle intervjuene at jeg er konsekvent i bruken av tradisjonell form av språktrekkene a-ending i presens av svake a-verb, jamning, trykk på førstestavelse i importord, palatalisering, tjukk l, bruk av nektingsadverbet «ikkje» og pronomenbruk. Når det imidlertid gjelder språktrekkene apokope og vokalsenkning, varierer jeg litt mellom modifiserte og tradisjonelle former, men jeg bruker for det meste tradisjonelle former. Det er hovedsakelig med Agnete og Adrian, som er de som snakker «finest», at jeg bruker modifiserte varianter. Jeg tar imidlertid ikke kun i bruk modifiserte former, men har også innslag av tradisjonelle varianter i intervjuene med dem.

Når det gjelder modifiserte varianter av språktrekket senkning, er det kun i ord med senkning fra *y* til *ø* og fra *i* til *e* at jeg varierer. Jeg sier eksempelvis *frista* og *påvirka* i stedet for de tradisjonelle formene *fresta* og *påverka*, samt *uttrykk* i stedet for den tradisjonelle formen *uttrøkk*. Eksempler på modifiserte varianter av språktrekket apokope er at jeg sier *forståelse* i stedet for *forståels* og *åtte* i stedet for *ått*. Når det gjelder tallord er jeg så å si konsekvent i bruk av modifiserte former. Det er kun én gang under intervjuet med Adrian at jeg bruker tradisjonell form av tallordene. Når Adrian som den eneste sier at han er *sykjå år*, gjentar jeg dette ved å si *sykjå ja*.

Noe annet jeg la merke til, var at jeg vekslet mye mellom å si *snakka* og *taṛra*. I intervjuet med Audun, som er den som snakker «bredest» av informantene, bruker jeg stort sett den tradisjonelle formen *taṛra*. Når jeg snakker med Agnete derimot, som er den av informantene med den «fineste» talemålsbruken, tar jeg stort sett i bruk den modifiserte formen, *snakka*. Som vi ser, tilpasser jeg meg altså, om ikke så veldig mye, informantenes talemål. Sammenliknet med informantene gjør jeg samtidig bruk av flere tradisjonelle former.

KAP. 7 Språksamfunnet Tingvoll

Et av denne oppgavens m al er   studere den overordnede språksituasjonen innenfor språksamfunnet Tingvoll. Jeg forsøkte i det forrige kapitlet   forklare hvilke språktrekk som hos noen enkeltindivider endrer seg i tingvollidialekten. I dette kapitlet bytter jeg derimot perspektiv og vil undersøke bakgrunnen for at språksituasjonen er slik den er i Tingvoll i dag. Jeg vil altså prøve   se på språksamfunnet Tingvoll i et mer helhetlig og overordnet perspektiv enn tidligere i oppgaven.

Først vil jeg se språkutviklingen i Tingvoll i sammenheng med språkutviklingen i tre andre nordm rskommuner, henholdsvis Sunndalsøra, Aure og Rindal. Videre vil jeg ta for meg hva slags språksamfunn Tingvoll er og vil drøfte forskjellige årsaker til hvorfor det er slik. Jeg vil i denne sammenhengen også ta i bruk den sosiale nettverksteorien for   få en større forståelse for mekanismene i Tingvoll som språksamfunn. Deretter vil jeg gå over i en diskusjon om hvor den språklige påvirkningen kommer fra. Til tross for at jeg bytter perspektiv, vil datamaterialet som underbygger denne delen av oppgaven, være de samme dybdeintervjuene, som også ligger til grunn for de individuelle analysene, samt empirien fra spørreundersøkelsen.

7.1 Språkutviklingen i Tingvoll, Rindal, Aure og Sunndalsøra

Ser man på studier gjort i de tre nordmørskommunene Aure, Rindal og Sunndalsøra, er språkutviklingen her forholdvis lik den som skjer i Tingvoll. Jeg har ikke undersøkt alle av de samme språktrekkene som i disse tre studiene, men de trekkene som er felles, viser også lik utvikling. I disse studiene ble det, som i min, gjort funn av realisering av nektingsadverbformen *ikke* blant informantene. På Sunndalsøra brukes det som i Tingvoll tradisjonelt *ikkje*, mens det i Rindal tradisjonelt brukes *ittj*. Settemsdal (1999, s. 36) skriver at man innad i Aure kommune veksler mellom formene *ikkje* og *ittj*, hvor man s r i kommunen sier *ikkje* og nord i kommunen sier *ittj*. Som sagt ble det også i disse tre studiene funnet realisering av nektingsadverbformen *ikke*, men det viste seg imidlertid   være f erre tilfeller i disse studiene enn i min. Disse studiene er imidlertid noen år gamle. Studien fra Sunndalsøra er fra 1983, studien i Aure fra 1999 og studien i Rindal er fra 2012. Det kan derfor hende at dersom studiene hadde blitt gjort igjen i dag, hadde funnene blitt litt andre.

7.1.1 Presens av svake a-verb og tju k l

Når det gjelder bøyingen i presens av svake a-verb, har man både i Rindal, Sunndalsøra og Aure tradisjonelt samme ending som i Tingvoll, altså a-ending. Som i Tingvoll ser man i Rindal og Aure en tendens til at disse verbene f r e-ending i stedet for a-ending. Dette er imidlertid endinger som informantene veksler mellom i studiene. I Sunndalsøra-studien derimot viste det seg at a-ending i presens av disse verbene stod ganske sterkt. Ser man på dette trekket på Sunndalsøra i dag derimot, har jeg erfart at e-ending i stor grad tar over for a-endingen også her.

Et trekk som synes   holde seg stabilt både i Tingvoll, Rindal og Aure er tju k l. Dette er et trekk som man verken finner intra- eller interindividuell variasjon for hos informantene i studiene. Dette trekket ble ikke undersøkt av Jenstad i studien på Sunndalsøra.

7.1.2 Apokope og jamvekt

I Rindal-studien var det liten modifieringsgrad av jamning, men det ble også her gjort funn av apokopert form av jamvektsord.   *j rra* ble for eksempel apokopert til formen   *j r* (Fivelstad, 2012, s. 29). Dette er som vi har sett, også tilfellet for Tingvoll. I Tingvoll synes modifieringsgraden for dette trekket imidlertid   være større enn i Rindal, men heller ikke her er modifieringsgraden særlig høy. Dette er altså et trekk som holder seg forholdsvis stabilt både i Rindal og i Tingvoll. I Sunndalsøra-studien trekkes det også fram at jamvekta står sterkt, men at apokoperte former har et visst innpass i noen verb (Jenstad, 1983, s. 63). Aure-studien tok ikke for seg dette trekket.

Når det gjelder apokope, skriver Fivelstad (2012, s. 51) at dette er et trekk som på linje med jamning synes   holde seg stabilt i rindalsdialekten. I Tingvoll er modifieringsgraden for apokope noe større, og dette er et trekk hvor alle informantene i en eller annen grad varierer mellom bruk av tradisjonell og modifisert form. Jenstad (1983, s. 64) skriver at de største endringene i apokopen i forhold til tradisjonelt sunndalsm l ser ut til   skje i svake hunkj nnsord. E-ending ser også ut til   få et sterkt innpass i sunndals ram let, hvor mange også har e-ending i jamvektsordene, f.eks. *ei p rate*, *ei hytte*. Heller ikke dette trekket ble undersøkt i Aure-studien.

7.1.3 Tallord, p apekende pronomen og monoftongering

I Rindal og på Sunndalsøra har man de samme tradisjonelle tallordsformene som i Tingvoll, og også her varierer bruk av tradisjonelle og modifiserte varianter blant informantene. Jenstad (1983, s. 90) skriver at grunntallene hos noen av informantene f r en n-ending i stedet for den tradisjonelle  -endingen, også de sier *tr ettn* i stedet for *tr ett *. De tradisjonelle variantene synes   stå sterkere i Rindal enn i Tingvoll. I Fivelstads studie var det både inter- og intraindividuell variasjon hos informantene, mens i min studie var det kun én informant som tok i bruk tradisjonell form.

Når det gjelder de p apekende pronomenene *na*, *ta* og *sa*, blir disse både i Rindal-studien og Aure-studien stort sett modifisert til *de *, *de* og *d em* av informantene (Fivelstad, 2012, s. 32, Settemsdal, 1999, s. 66). Dette er også tilfellet for informantene i min studie, men de tar også i bruk de tradisjonelle formene. Det er også både inter- og intraindividuell variasjon blant informantene mine. På Sunndalsøra derimot ser disse pronomensformene, på det tidspunktet studien ble gjort, ut til   være i full bruk (Jenstad, 1983, s. 93). I dag derimot har jeg erfart at også de modifiserte variantene har fått større innpass på Sunndalsøra.

Monoftongering er et trekk som holder seg stabilt i Rindal, mens det på Aure og i Tingvoll er både inter- og intraindividuell variasjon blant informantene. Settemsdal (1999, s. 101 og 114) skriver at det blant de unge i Aure synes   ha blitt mer bruk av diftongen *ei*, og også diftongen *au* synes   bli tatt i bruk mye. I Tingvoll derimot er det så   si konsekvent bruk av monoftongering av diftongen *ei*, mens det for diftongen *au* derimot både er inter- og intraindividuell variasjon. På Sunndalsøra finner man også eksempler på monoftongering, men Jenstad (1983, s. 62-63) skriver at til tross for disse eksemplene kan man ikke snakke om noen allmenn monoftongeringstendens blant ungdommen på Sunndalsøra.

7.1.4 Trykkplassering i importord, dativ og senkning

I Aure er det på lik linje med Tingvoll vanlig   plassere trykket på f rstepavelsen i importord. Dette var et trekk som viste seg   variere blant informantene mine, hvor flesteparten i en eller annen grad vekslet mellom   bruke tradisjonell form og modifisert form. Dette viste seg også   være tilfellet for enkelte av informantene i Settemsdals (1999) studie. Modifiseringsgraden er imidlertid forholdsvis lav i begge studieområdene, og man kan dermed si at trekket holder seg relativt stabilt. Studiene gjort i Rindal og på Sunndalsøra tok ikke for seg dette trekket.

Dativ var ikke et trekk som jeg tok med som en av variablene i materialet da ingen av

Anna Einset Stomsvik «Dæm a  ler gam  aste dæm preka v  rtfa  l   bræiar e  r ka e j  r»

informantene mine hadde bruk av dativ. Dativ ble imidlertid trukket fram av informantene i spørreundersøkelsen som et trekk som brukes av voksne i Tingvoll. Fivelstad (2012) tok heller ikke med dativ som en av variablene hun undersøkte, da ingen av informantene hennes hadde bruk av dativ. Settemsdal (1999) undersøkte derimot dativbruk hos informantene sine. Det viste seg også her    være svært liten grad av dativbruk blant informantene og hun konkluderer med at det virker som at dativ begynner    gå ut av aurem  let (Settemsdal, 1999, s. 115). Jenstad (1983, s. 97) skriver at ettersom det også oppover i Sunndalen synes    bli mindre dativbruk blant de yngste, kan man heller ikke forvente    finne mye dativbruk blant ungdom på Sunndalsøra. Dette er heller ikke tilfellet. Til tross for at de ikke bruker dativformene, er det allikevel mange som har kjennskap til dem, sier Jenstad (Jenstad, 1983, s. 97).

Senkning fra *i* til *e* er den variabelen i Rindal-studien som har mest intraindividuell variasjon (Fivelstad, 2012, s. 30). Også blant mine informanter finner man intraindividuell variasjon her. De sier altså for eksempel *frisk* og *middag* i stedet for de tradisjonelle formene *fresh* og *meddag*. I tillegg finner man modifiserte varianter av senkning fra *y* til \emptyset hos mine informanter, noe som ikke var tilfellet i Rindal-studien. De sier altså eksempelvis *lyst* i stedet for den tradisjonelle formen *l  st*. I Sunndalsøra-studien finner man også eksempler på modifisering av senkning fra *i* til *e* og fra *y* til \emptyset . Jenstad (1983, s. 49) skriver at man ser at *i* som rotvokal er på vei inn i mange ord som i tradisjonelt sunndalsm  l har *e*, men med noe ulik gjennomføring fra ord til ord. Hva slags konsonantisme som kommer etter og hvilket preg ordet har, spiller inn. Det ser ut til at ord som brukes sjeldent, har mer bruk av *i*. Jenstad (1983, s. 54) skriver videre at \emptyset -uttale står sterkt i de ordene hvor sunndalsm  let og andre nordm  rsm  l faller sammen, slik som f.eks. *l  st* og *b  gd*. Der det ikke er samsvar, sl  r «normalnordm  rsk» igjennom sammen med palatalisert dental, f.eks. *syn* (synd) og *pynt*. Der hvor man kan få palataliserte velarer, blir forholdene mer kompliserte (f.eks. *rygg* og *bygge*), og der \emptyset -uttalen regnes som «gammeldags», sl  r bruk av *y* igjennom, f.eks. *kyss* og *lyng* (Jenstad, 1983, s. 54).

7.1.5 Palatalisering

Når det gjelder palatalisering av velarer, viste det seg    være et trekk som varierte i alle studiene. I Rindal-studien var det kun én av informantene som hadde bruk av dette trekket. Fivelstad (2012, s. 32) skriver derfor at det kan se ut som at dette trekket er i ferd med   

forsvinne fra rindalsmålet. Også i Aure-studien (1999, s. 101) var dette et trekk som varierte, hvor Settemsdal fant både intra- og interindividuell variasjon blant informantene. Jenstad (1983, s. 65) skriver at det på Sunndalsøra synes   være en ganske sterk tendens til avpalatalisering for dette trekket, men at den ikke er helt gjennomført, og at det hos en del er nokså mye variasjon. I min studie er det ingen av informantene fra intervjuene som har realisering av palatalisering av velarer. De sier for eksempel *tænke*, *f r ke* og *spr ke* i stedet for de tradisjonelle formene *te kje*, *f r kje* og *spr kje*. På direkte spørsmål, opplyste informantene imidlertid at de varierte mellom tradisjonell og modifisert form. Dette kan imidlertid ikke brukes som belegg, men det viser at det er forskjell i rapportert og faktisk språkbruk. Også i spørreundersøkelsen blir dette trekket gjennom eksempler trukket fram. Informantene skriver da at voksne f.eks. sier *skojen*, *sekkjen* og *te kje*, mens ungdommen sier *skogen*, *s kken* og *tænke*. Det kan derfor tyde på at dette er et trekk som brukes lite av ungdom.

Når det gjelder palatalisering av dentaler, skriver Jenstad (1983, s. 67) at man i sunndalsmålet mangler palatalisering av opphavelig *-nd*, *-ns* og *-nt*. Det viste seg imidlertid i studien at informantene hadde, som i «standard nordm rskuttale», også fått palatalisering her. Jenstad skriver imidlertid at man hos enkelte av informantene kan se en tendens til nyere avpalatalisering. At dette ikke er rester av gammel sunndalsk avpalatalisering, men en ny tendens, er sannsynlig fordi de informantene det gjelder, er av dem som også bruker former som ligger lengst unna det gamle bygdem let (Jenstad, 1983, s. 67). Disse har også mange eksempler på dental i andre ord hvor tradisjonelt sunndalsm l har palatal. Også i Tingvoll finner man avpalatalisering her. Rindal- og Aure-studien har ikke tatt for seg denne typen palatalisering.

7.1.5 Endringer innenfor enkeltord, preposisjoner og adverb

Det synes i Tingvoll også   ha skjedd endringer innenfor enkeltord. Fra spørreundersøkelsen trekkes det fram av flere at ungdom sier *lys*, *mælk* og *sk yt /sk yta* i stedet for de tradisjonelle formene *j :s*, *mj :k* og *skj :så*. Dette viste seg også   være tilfellet for Sunndalsøra (Jenstad, 1983, s. 88-89). Også når det gjelder preposisjoner, finner man eksempler på endring. I intervjuene har flere av informantene mine realisering av preposisjonsformene *av* og *fra* i stedet for de tradisjonelle formene *t * og *fr *. Dette viste seg også   gjelde for Sunndalsøra (Jenstad, 1983, s. 95-96). Tre av informantene mine modifiserte i tillegg det tradisjonelle adverbet *mykjy* til *my*. Dette fant også Jenstad (1983, s. 94) eksempler på på Sunndalsøra, men

Anna Einset Stomsvik «Dæm aλλer gamgaste dæm preka værtfaλλ bræiar enj ka e jær»

det var fulle former, altså *mykjy* og *mykje*, som dominerte på Sunndalsøra. Jenstad skriver at dette er den tradisjonelle målformen (*mykjy*) over store deler av Nordmøre, også i Kristiansund, og at man må over til Oppdal og Trøndelag før man finner former som *my* (Jenstad, 1983, s. 94). I dag derimot har denne formen også fått mer innpass på Nordmøre. Jeg har blant annet erfart at ungdom i Kristiansund stort sett bruker formen *my*.

7.1.6 Ulikt endringsomfang

Sammenlignet med språksituasjonen i Rindal, Sunndalsøra og Aure synes modifieringsgraden for de enkelte språktrekkene å være høyere i Tingvoll. Utviklingen synes å gå i samme retning på alle stedene, men i Tingvoll har utviklingen altså kommet lenger, særlig i forhold til Rindal og Aure. Viktig å ta i betraktning her, er imidlertid tidspunktet studiene har blitt gjennomført på, da særlig med tanke på Sunndalsøra- og Aure-studien. Det er altså 35 år siden studien på Sunndalsøra ble gjennomført og 19 år siden studien i Aure ble gjennomført. Språkutviklingen kan derfor særlig her ha endret seg noe siden den gang. Det er imidlertid kun 6 år siden studien i Rindal ble gjennomført, så her er det ikke snakk om så mange år, men det er også mulig at det her kan ha skjedd noen endringer.

Selv om materialet viser en del inter- og intraindividuell variasjon, er det sentralt å ta i betraktning at ikke all variasjon med nødvendighet resulterer i språklig endring. Språklig variasjon kan holde seg forholdsvis stabil over tid. Det er ikke desto mindre kjent at nyere varianter, såkalte novasjoner, tar over for eldre varianter sånn at de etter hvert går ut av bruk.

7. 2 Tingvoll: et lukket eller åpent språksamfunn?

Begrepet *språksamfunn* går tilbake til den moderne sosiolingvistikkens tidlige dager, da særlig arbeidet til Labov i New York i 1960-årene (Van Herk, 2012, s. 16). Flere språkforskere har siden begrepet først ble lansert, operert med forskjellige definisjoner av hva et språksamfunn er. De tidlige definisjonene kan synes å være noe overflatiske og unyanserte, men i senere tid har begrepet blitt tillagt mer psykologiske dimensjoner. Ifølge Hudson (1996) vil et språksamfunn ha ulike definisjoner avhengig av hvem sitt synspunkt man tar i bruk. Slik ser Hudson språksamfunnet innenfra, noe som står i motsetning til de tidligere definisjonene, hvor man ser språksamfunnet fra utsiden (jf. f.eks. Hymes 1972 og Sherzer 1975). Endringer i språket skyldes enkeltindividene, men disse endringene kan sies å være knyttet til de gjeldende normene i det enkelte språksamfunnet. Det er altså språknormene som gjør

språksamfunn forskjellige.

Andersen (1988) skiller mellom lukkede og åpne språksamfunn. Begrepsparet er ment for å skildre konkrete egenskaper ved et språksamfunn, som for eksempel inn- og utflytting og kommunikasjon med omverdenen. Lukkede språksamfunn er språklig sett mer homogene og gir lite rom for variasjon, mens åpne språksamfunn derimot er mer heterogene og åpner opp for stor grad av variasjon. Andersen skiller i tillegg mellom eksosentriske og endosentriske samfunn⁷. Disse begrepene går på det psykososiale miljøet i språksamfunnet og dreier seg om hvordan et språksamfunn blir påvirket av omverdenen. Språklige innovasjoner oppstår i endosentriske språksamfunn i stor grad innenfor selve språksamfunnet, og disse samfunnene er derfor lite mottakelige for endringer utenfra (Andersen, 1988, s. 72). I eksosentriske språksamfunn derimot kommer mesteparten av den språklige påvirkningen utenfra.

Det er her viktig å presisere at tospannene lukket/åpen og endogen/eksogen beskriver gradvise/kontinuerlige overganger heller enn fullstendige binære motsetninger (Røyneland, 2005, s. 87). Et samfunn kan være mer eller mindre endogent eller eksogent, og mer eller mindre lukket eller åpent. Man må ta utgangspunkt i og evaluere forskjellige demografiske, samfunnshistoriske og sosiologiske forhold, for å være i stand til å plassere et gitt samfunn i forhold til de forskjellige kategoriene. I denne evalueringa må man tenke på faktorer som næringsgrunnlag, samfunnsstruktur, folkeflyttinger, samt grad av kontakt med andre områder via vandel og handel (Røyneland, 2005, s. 87).

Hvor kan så Tingvoll plasseres innenfor disse kategoriene? Det er ikke med enkelhet at ei slik plassering gjøres. Som nevnt i forrige avsnitt, kan et samfunn være mer eller mindre både endogent og eksogent og lukket eller åpent. Når det gjelder spørsmålet om Tingvoll er et åpent eller lukket språksamfunn, er det krevende å finne en klar definisjon på hva som skal til for at et språksamfunn skal falle inn under den ene eller andre av disse kategoriene.

Folketallet i Tingvoll har lenge vært preget av mer fraflytting enn tilflytting, men i 2007 endret dette seg, og i perioden 2007 til 2017 har det vært en minimal vekst. Som nevnt tidligere i avhandlingen, førte Kristiansund og Freis fastlandsforbindelse til at ytre og indre Nordmøre kom nærmere hverandre i både tid og tilgjengelighet. Dette har igjen trolig ført til at det er mer jevnlig kontakt mellom folk fra indre og ytre Nordmøre blant annet gjennom jobb. Hele 37 prosent av Tingvolls innbyggere jobber utenfor kommunen. Sett i forhold til Aure og Sunndalsøra, kan muligens Tingvoll karakteriseres som mer lukket. For det første har både Sunndalsøra og Aure vært preget av større grad av tilflytting enn Tingvoll (Thorsnæs,

⁷ Se kapittel 7.3 for mer om dette.

Anna Einset Stomsvik «Dæm a  ler gamgaste dæm preka v ertfa   br ear enj ka e j er»

2017a og Settemsdal, 1999, s. 8). Da aluminiumsverket på Sunndalsøra kom i 1954, kom det folk fra store deler av landet for   jobbe og bosette seg der. For det andre er det mange utenfor kommunene som pendler dit for   jobbe på aluminiumsverket og på industristedet Tjeldbergodden. Sunndalsøra har i tillegg en del turisme, på grunn av kommunens vakre natur (Thorsn es, 2017a). I Aure har hurtigb aten mellom Kristiansund og Trondheim flere daglige anløp, noe som er med på   knytte Aure tettere til omverdenen (Thorsn es, 2017c).

Fivelstad (2012) karakteriserer Rindal som et lukket samfunn. Det har i Rindal som i Tingvoll v ert større grad av fraflytting enn tilflytting, og også i Rindal er det mange av innbyggerne som jobber utenfor kommunen. Rindal er i areal dobbelt så stor som Tingvoll, men det er i Rindal per 2017 omlag 1000 færre innbyggere enn i Tingvoll. Fivelstad (2012, s. 38) trekker i sin studie fram at informantene hennes uttrykker at det finnes en slags «fasit» for hva som er den riktige måten   si ting på i de fleste tilfeller. Flere av informantene hennes sa for eksempel at de snakket «feil» på enkelte områder, og at det egentlig heter /s ti:/ og ikke /fi:/ (Fivelstad, 2012, s. 38). Dette dreier seg også om normoppfatninger som informantene sitter inne med. Dette er ikke noe som mine informanter uttrykker. Det kan derfor kanskje indikere at det blant ungdommene i Tingvoll ikke er like stor grad av et «korrekthetsideal» som det synes   være i Rindal, og det er da muligens større rom for variasjon. Mange av informantene mine forteller at de tilpasser talemåten sin n r de snakker med mennesker med utenlandsk opprinnelse. I Tingvoll finnes det asylmottak og derfor er det mange av innbyggerne i kommunen som har utenlandsk opprinnelse. Dette gjør nok at innbyggerne er vant til   tilpasse talemåten sin, og er kanskje derfor mer åpne for språklig variasjon. Modifiseringsgraden av de ulike språktrekkene er som vi har sett i kapittel 7.1, også mindre i Rindal enn i Tingvoll.

Ut ifra dette, kan kanskje Tingvoll karakteriseres som mindre lukket enn Rindal. Sammenlignet med Sunndalsøra og Aure derimot, som i større grad enn Tingvoll har v ert preget av tilflytting og hvor det er en høyere andel som kommer utenfra for   jobbe, synes Tingvoll   være mer lukket.

7.2.1 Urbanisering og modernitet

Dagens urbane og mobile samfunn har gjort at bosetningsmønsteret og kommunikasjonsm tene har endret seg. Den utviklingen som har v ert med på   gjøre skillelinjen mellom det rurale og det urbane så godt som ubetydelig, går under navnet

samfunnsmessig urbanisering (H arstad og Opsahl, 2013, s. 22-23). Dette betyr at strukturer som f or var typiske for det urbane samfunnet, n a ogs a i vesentlig grad har sluppet til i rurale samfunn. Utviklingen f orer til b ade sosiale og materielle endringer som i l opet av noen generasjoner har f att stor betydning for hvordan vi forst ar oss selv og andre, hvordan vi omg as og hvordan vi arrangerer fellesskapene v are. If olge undersøkelser gjort av Statistisk sentralbyr a (2013), er unge i dag mye mindre sammen enn hva man var f or. I stedet bruker dagens ungdom mer tid p a serietitting, dataspill og annen databruk. Dette trekker ogs a en informant fram: «[...]b erre samh alle generelt liksom. F or va de litt annerledes f ole e. No e de liksom s ann f a k gidda ikkje  a e litt il en  a ja. De e litt d ali s ann da». Samv ersformene har ogs a i dagens samfunn endret seg. Informanten trekker fram at det var annerledes f or hvor folk m ottes mer og gjorde ting sammen. I dag er det mange som i stedet for  a m otes fysisk, kommuniserer over internett og har kontakt gjennom sosiale medier. Eksempelvis blir dataspill trukket fram. F or kunne man m otes  a spille dataspill sammen, men etter online-spillingen kom, har flere begynt  a spille mot hverandre fra hvert sitt sted.

If olge mange som har studert disse urbaniseringsprosessene, inng ar av-tradisjonalisering som en vesentlig del av dem (H arstad og Opsahl, 2013, s. 22-23). Dette inneb erer at tradisjonelle holdnings- og handlingsm onstre som f or s a  a si gikk i arv mellom generasjonene, har f att mindre betydning som regulerende mekanisme for den enkeltes atferd. Denne av-tradisjonaliseringa har ogs a f ort til at individet har blitt fristilt fra mange normer og bindinger som f or ble tatt for gitt av det samfunnet man ble f odt inn i. To av informantene fra dybdeintervjuene kommer fra g ard. Begge har imidlertid ambisjoner om  a ta videre utdanning og  onsker dermed ikke  a ta over g arden. F or var ikke dette noe man kunne velge, men ble sett p a som en plikt. P a grunn av at man i dag i st orre grad er fritatt fra mange normer og bindinger, er dette derfor mulig for informantene mine  a gj ore. Tradisjonelt har slike «medf odte» f oringer v ert karakteristisk for det rurale samfunnet, mens det karakteristiske for det urbane samfunnet derimot har v ert st orre grad av individualisering. Gjennom urbaniseringa antas det at denne grunnleggende frikoplingen fra fortidas f oringer, har spredt seg til de fleste samfunnstyper. Dette inneb erer ogs a at uavhengig av bakgrunn og oppvekststed, har ethvert enkeltindivid f att rollen som «prosjektleder» for eget liv frigjort fra forh andsbestemte institusjoner og rammer (H arstad og Opsahl, 2013, s. 22-23). Mange av informantene fra sp orreunders okelsen skriver at de  onsker  a flytte fra bygda for  a ta h oyere utdanning. Langt tilbake i tid var ikke dette en mulighet for det store flertallet, da ikke alle hadde de samme forutsetningene i forhold til blant annet  konomi. Foreldrenes yrke og

 konomi har derfor i dag mindre betydning, og selv om man ikke har velstående foreldre, kan man gjennom dagens støtteordninger som studielån, ta høyere utdanning.

Som følge av denne økte aksepten for at det er mulig   bryte med tradisjonelle bindinger, f  r den enkelte flere mulige språklige strategier   velge mellom. Tradisjonen har alt   blitt noe man kan velge. Valget av tradisjonell dialekt er alt   ikke innenfor en modernitetsramme en strategi som nødvendigvis uttrykker en klar tilknytning til tradisjonelle livsformer og verdier (Mæhlum, 2007, s. 65). Dialekt er i de fleste lokalsamfunn i dag én av flere disponible koder innenfor et større repertoar av valgalternativer; på liknende måte som moderne og tradisjonelle kulturtrekk lever side om side også på andre områder, med felles skillelinjer som ikke bestandig er like åpenbare (Mæhlum, 2007, s. 65).

En av informantene fra dybdeintervjuene trekker fram at ungdommen snakker «finere» fordi de har så mange ulike p  virkningspunkter gjennom blant annet sosiale medier. Hun sier blant annet: «Mykjy s  nn sosiale media   snakke kanskje me n  nn fra Oslo.» Hun uttaler også at ungdommen blir påvirket mye av engelsk gjennom forskjellige mediekkanaler hvor engelsk er det dominerende språket. Som hun sier: «[...] der snakka d  m nå ikkje tingv  lljelling da». Ungdommen i Tingvoll f  r, som i andre deler av verden, gjennom sosiale medier som Twitter, Facebook, Instagram og Youtube, daglig urbane impulser fra omverdenen. De deltar alt   i meningsfellesskaper som går utover det lokale planet og har gjennom internett kontakt med mennesker fra flere deler i landet, og kanskje også andre land.

Mange av informantene fra spørreundersøkelsen skriver at de er stolte av dialekten sin og synes det er viktig   holde på den og ser ned på knot. Samtidig skriver de at de gjennom sosiale medier har tatt til seg en del engelske ord og uttrykk, og engelsk brukes ofte som skriftspråk på en del sosiale medier. Eksempler som blir trukket fram som ord som ungdommen har begynt   ta i bruk i sitt daglige språk, er blant annet «lol» (forkortelse for «laughing out loud» som betyr   le høyt), «asap» (forkortelse for «as soon as possible» som betyr så snart som mulig), «btw» (som er en forkortelse for «by the way» som betyr «forresten») og «random» (som betyr tilfeldig). Adrian og Anine uttrykker at dialekten er en del av identiteten deres og de er derfor opptatt av   holde på den. De forteller imidlertid at de tar i bruk en del engelske ord og uttrykk. Anine sier blant annet: «De e litt rart da, men n  nn gang sie e because istan f  r f  rdi. De e b  rre litt rart.  ss   s  nn oh my god   mykjy sånne or da. De kj  m b  rre h  lt naturli da.». Det er interessant hvordan informantene oppfatter det som greit   ta til seg former fra det globaliserte engelske språket, men synes ikke noe om   bytte bort tradisjonelle dialektord til fordel for andre mer standardn  re former. Dette kan

muligens skyldes at det engelske språket nærmest er i en annen dimensjon og ikke symboliserer et nærliggende, rivaliserende lokalsamfunn.

En sentral forskjell mellom rurale og urbane språksamfunn har vært at urbane språksamfunn har hatt stort språklig mangfold, mens rurale språksamfunn derimot har hatt større grad av språklig homogenitet. Mye av forklaringen til denne forskjellen, er at de to typene språksamfunn har to forskjellige typer sosiale nettverk, henholdsvis åpne og tette nettverk. Åpne sosiale nettverk har vært typisk for urbane språksamfunn, mens tette sosiale nettverk har vært typisk for rurale språksamfunn. Den sosiale nettverksteorien er hentet fra sosialantropologien og fokuserer på det sosiale mikronivået, hvor det studeres hvordan enkeltindividet inngår i et dynamisk samspill med andre enkeltindivider (Mæhlum og Røynealand, 2012, s. 116). Nettverksbegrepet har i sosiolingvistiske undersøkelser, blitt brukt på ulike måter. Milroys (1980) studie i Belfast er en av de mest kjente studiene, hvor det å finne ut hvilke egenskaper ved et individuelt sosialt nettverk som fungerer som en vedlikeholdsmekanisme for normer, var et viktig mål. Man opererer ofte med to prinsipielt forskjellige nettverksstrukturer. Denne forskjellen går ut på hvor omfattende den gjensidige kontakten mellom de personene som er en del av nettverket er, altså nettverkets tetthet. I et språksamfunn med høy grad av tetthet, finner man forbindelser mellom alle medlemmene i nettverket, altså et såkalt «alle kjenner alle- nettverk». I et åpent språksamfunn derimot, er det kun én forbindelseslinje som knytter de ulike personene sammen, altså at alle kjenner jeget. Ofte viser det seg i praksis at åpne versus tette nettverk har forskjellige funksjonelle egenskaper, såkalt «kompleksitet». Det er ofte slik at tette nettverk har multiplekse relasjoner, altså at personene som inngår i nettverket er knyttet til hverandre gjennom flere roller samtidig. Disse relasjonene er derimot, i et typisk åpent nettverk, ofte uniplekse, altså at personene i nettverket *ikke* opptre i flere roller ovenfor hverandre (Mæhlum og Røynealand, 2012, s.116). Det tette og multiplekse nettverket har typisk vært karakteristisk for rurale samfunn, mens det åpne og uniplekse nettverket på den annen side, typisk er kjennetegn på moderne, urbane og mobile samfunn. Tette og multiplekse nettverk fungerer som «sosiale korrigerings- og kontrollinstanser» (Røynealand, 2005, s. 123). Slike samfunn gir derfor mindre rom for språklig variasjon og novasjoner, og er med det viktige for å bevare et tradisjonelt talemål. Teorien om sosiale nettverk sier altså, i svært forenklet forstand, at jo mer folk har med hverandre å gjøre, jo mer likt snakker de.

Tingvoll har lenge vært et tett og multiplekst samfunn hvor «alle kjenner alle». Også i dag vil jeg betegne Tingvoll som et samfunn med stor grad av tetthet og multiplekse

kontaktrelasjoner. En informant ser på det at «alle kjenner alle» som positivt, da man får et nærmiljø som bryr seg om hverandre. Det er imidlertid også flere som ser på det som negativt da det fører med seg en del bygdesladder. Tidligere var jordbruk- og skogsbruk hovednæringa i kommunen og det var dermed mange av innbyggerne som både bodde og jobbet innenfor kommunen. Etter utbygginga av Krifast (Kristiansund og Freis fastlandsforbindelse), som førte til at indre og ytre Nordmøre kom nærmere hverandre i både tid og tilgjengelighet, har flere av kommunens innbyggere begynt å pendle til Kristiansund og Molde for å jobbe. Som følge av dette vil man nok i Tingvoll finne flere eksempler på uniplekse relasjoner i dag enn hva man gjorde før. At mange av innbyggerne pendler ut av kommunen i jobbsammenheng, gjør at man knytter bånd til personer og miljøer utenfor Tingvoll. Disse relasjonene blir imidlertid sjelden noe mer enn jobbrelatert og sporadisk kontakt. Derfor kan det nok hende at mange av innbyggerne i Tingvoll har en tosidig nettverksstruktur, hvor de på den ene siden har tette og multiplekse relasjoner til sambygdingene, og åpne og uniplekse relasjoner i jobbsammenheng.

Til tross for at det er videregående skole i Tingvoll, er det mange av kommunens ungdommer som pendler til nabokommunene, da spesielt Kristiansund og Sunndal, for å gå på videregående. Selv om det også finnes kino i Tingvoll, er det mange som drar til nabokommunene Sunndal og Kristiansund på kino i stedet. Mange av innbyggerne reiser mye til nabokommunene på handel, da butikkutvalget der er betraktelig mye større enn i Tingvoll. Det er i tillegg mange som pendler til Molde eller Kristiansund for å ta høyere utdanning. To av informantene fra dybdeintervjuene forteller at de reiser mye spesielt til Kristiansund og Sunndalsøra, men også en del til Trondheim, for blant annet å være sammen med venner herifra. Denne økte kontakten med andre kommuner kan, dersom den fortsetter, føre til at det tette og multiplekse nettverket i Tingvoll en gang i framtida vil løse seg opp. Ifølge Milroy (1980, s. 196) vil det når forhenværende tette og multiplekse nettverk starter å gå i oppløsning, være en mulighet for at den språklige stabiliteten i lokalsamfunnet vil bli byttet ut til fordel for språklig endring og variasjon.

Det har gjennom det siste hundreåret skjedd en homogenisering av samfunnet både i materiell og kulturell forstand. Uavhengig av hva slags lokalsamfunn vi bor i, likner i stor grad forbruksmønstrene, handlemåtene og livsformene våre på hverandre (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 23-24). Uansett hvor vi bor, har vi tilgang på de samme medieimpulsene og informasjonskanalene, og hva vi lytter til, ser på, kler oss i, spiser og drikker, skyldes kun i liten grad hvor vi bor. Disse utlikningsprosessene har paradoksalt nok gjort mange samfunn

mer sammensatte. På et overlokalt nivå fører disse prosessene til homogenisering, mens det på et lokalt plan fører til heterogenisering, altså til og med forholdsvis små tettsteder har fått egne handlegater og torg, næringsgrunnlaget har flere plasser blitt mer komplekst, og det kulturelle og sosiale mangfoldet har økt på mange m  ter (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 23-24). Man kan samtidig snakke om en kulturell eller mental urbanisering, noe som innebærer at innbyggerne i disse «bygdebyene» innehar handlemåter, holdninger og vaner som ikke nødvendigvis er begrenset til hjembygda. Samtidig som de kan se på sine nærmeste naboer som forholdsvis ukjente og irrelevante personer, er de deltakere i meningsfellesskaper som går langt utover det lokale. Det som f  r ble sett på som karakteristiske urbane livsstiler og omgangsformer, har langt på vei blitt et felleseie for hele befolkningen, og over tid har grensene mellom land og by blitt brutt vesentlig ned også på det kulturelle planet (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 23-24). Lokalsamfunn som f  r virket forholdsvis sosialt ensartete og språklig homogene, kan i dag derfor framstå som et storsamfunn i miniatyr. Informantene fra dybdeintervjuene trekker blant annet fram at de synes butikktilbudet i Tingvoll er bra. Nylig har butikksenteret *Fjordsenteret* i *Straumsnes* blitt utbygd med flere butikker og også byggevarebutikken *Byggmaker* har blitt utvidet betraktelig. Samtidig med denne utbyggingen ble det bygd et nytt leilighetskompleks ved siden av butikksenteret. I tillegg har det de senere årene vokst fram flere boligfelt. Også i *Tingvollvågen* har butikksenteret nylig blitt pusset opp. Det er i nyere tid kommet treningssenter i *Tingvollvågen* hvor det blant annet tilbys gruppetimer og treningsveiledning. Det ble sommeren 2017 vedtatt av fylkestinget i Møre og Romsdal at man skal investere 80 millioner kroner i    delvis rive og rehabilitere skolebygget til *Tingvoll vidaregåande skole*. Alt dette er med på    gjøre Tingvoll mer moderne, hvor det også på bygda nå er mulig    få en del av de samme tilbudene som i byen.

7.3 Hvor kommer påvirkningen fra?

Mesteparten av informantene mine mener at det er lokale forskjeller i talemålet i kommunen, og én av informantene uttaler også at han kan høre på dialekten hvor i kommunen en person kommer fra. Flere av informantene mener at årsaken til disse forskjellene kan være nærheten til andre steder, som Sunndalsøra og Kristiansund. Tingvoll lar seg nok best klassifisere som et forholdsvis eksosentrisk språksamfunn, altså at spr  kendringer innenfor språksamfunnet hovedsakelig skyldes påvirkning fra andre mer endosentriske språksamfunn, eventuelt et mer overordnet standardtalemål. I dette underkapitlet vil jeg drøfte hvilke varieteter og

dialektomr ader som synes   ha størst p avirkning på tingvoll-dialekten, samt hvilke mekanismer som kan medvirke til disse spr kendringsprosessene.

7.3.1 Nivellering og regionalisering

Dialektnivellering er et trekk som har karakterisert talem alsutviklinga i Norge de siste tiårene (M ehlum, 2007, s. 48). Swann et al. skriver følgende om trekket: «In dialect levelling less frequent and less regular grammatical and phonetic forms are generally lost in favour of features that are more widespread in the various dialects» (Swann et al., 2004, s. 77). Dette vil altså si at språkdrag som har et regionalt eller nasjonalt bruksomr ade, erstatter språkdrag som er mindre geografisk utbredt eller som blir sett på som markerte eller avstikkende.

Dialektnivellering har også tilknytning til begrepet «urban jumping» eller på norsk «urban spredning». En mulig hypotese er at spredning og etterfølgende nivellering finner sted etter prinsippet «urban spredning». Man går altså ut ifra at regional dialektnivellering opphavelig kommer av hierarkiske relasjonere mellom forskjellige geografiske omr ader (Røyneland, 2005, s. 49). Det vil altså bety at det geografiske omr adet som står øverst i hierarkiet, vil ha funksjon som p avirkningsinstans og kjerne i nivelleringa. Tar man dette i bruk på norske forhold vil, ifølge f.eks. M ehlum (2007, s. 50), oslom alet ha funksjon som p avirkningsinstans overfor talem alet i byer som Trondheim, Stavanger, Tromsø og Bergen. Disse byene vil igjen ha p avirkningskraft på de mindre byene og tettstedene i sine respektive n romr ader.

Sandøy (2012, s. 223) refererer i boka *Språkmøte* til en modell over sentrumshierarki i Norge, som viser at Oslo er regionsenteret for Trondheim, Trondheim er regionsenter for både Kristiansund og Molde, og Kristiansund igjen er regionsenter for Sunndalsøra og Sunndalen. Går man ut ifra denne modellen, vil Kristiansund også mest sannsynlig være regionsenter for Tingvoll.

Figur 2. Kart over Tingvoll kommune
(Google Maps, 2018)

Jeg er imidlertid av den oppfatning at ulike deler av kommunen muligens har ulike påvirkningsinstanser. Bygdesenteret Meisingset som ligger sør i kommunen og grenser mot Sunndal kommune, har sannsynligvis størst påvirkning fra Sunndalsøra. Bygdesenteret Straumsnes derimot, som ligger nord i kommunen og grenser i retning Kristiansund, har sannsynligvis størst påvirkning fra Kristiansund. Denne påvirkningen merkes blant annet ved at de på Meisingset har en del sunndalsøratrekk, mens de i Straumsnes

har en del kristiansundstrekk. Et eksempel på dette er f.eks. at man i Kristiansund sier *åss* i stedet for *vår*, altså de sier «byn åss» i stedet for «byn vår». Dette er et avstikkende trekk som man også finner hos de fleste innbyggerne i Straumsnes, men det er kun her i kommunen man finner dette trekket. På Meisingset og i Tingvollvågen sier man ikke dette.

Et annet eksempel er at man på Sunndalsøra sier «å eta», noe man også finner igjen på Meisingset hvor man veksler mellom å si «å ita» og «å eta». Dette gjør man ikke i Straumsnes og i Tingvollvågen, hvor det er vanligst å si «å ita». Denne forskjellen er det også flere av informantene fra spørreundersøkelsen som trekker fram. I tillegg har jeg lagt merke til at mange fra Meisingset har trykket på siste stavelse i en del egennavn som ikke er vanlig andre steder i kommunen. De sier f.eks. *The'a* i stedet for *Thea* som det er vanlig å si ellers i kommunen. Dette er også vanlig på Sunndalsøra. Det kan derfor tyde på at dette er et trekk som Meisingset har tatt til seg fra Sunndalsøra. Innad i kommunen varierer også presensformen av verbet *si*. Ut ifra egen erfaring sier man i Straumsnes hovedsakelig *sæi*, mens man på Meisingset hovedsakelig bruker formen *sie* i presens. I Tingvollvågen varierer bruken litt, men også her har jeg inntrykk av at *sie* tas mest i bruk. På Sunndalsøra brukes tradisjonelt formen *sie*, mens det i Kristiansund tradisjonelt brukes *sæi* (Jenstad, 1983, s. 95). Dette kan derfor være medvirkende til at det innad i kommunen brukes ulike former av dette verbet.

7.3.2 Standard og prestisje

Om Norge har et overregionalt standardtalemål og hvor stor påvirkningskraft denne varieteten har på dialektene i resten av landet, har lenge vært et omdiskutert tema. Jeg vil ikke gå videre inn i denne diskusjonen her. For en mer omfattende utgreiing se f.eks. temanummeret om standardtalemål i *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* (Enger, 2009). Til tross for at det dialektale for de fleste nordmenn oppleves som en normalitet og noe umarkert, vil ikke det si at de ikke på samme tid har klare forestillinger om relative hierarkier mellom dialektene (Hårstad, 2010, s. 103).

Fra spørreundersøkelsen i denne studien kom det fram, som nevnt i kapittel 5, at flere av informantene følte på et slags «press» fra sambygdinger og medelever om    snakke «bredere». Dette kan tyde på at det i bygda finnes et slags «korrekthetsideal» som alle må følge. Som også tidligere nevnt, er det flere som nevner at mange av de som går yrkesfag «t  ffer» seg ved    snakke «bredt». Dette er interessant. Det virker her som at særs tradisjonell tingvolltdialekt gir en slags «prestisje». Hårstad (2010, s. 324) skriver at til tross for at språknormene v  re tradisjonelt regnes som romslige og preges av høy grad av valgfrihet, konstituerer de ikke desto mindre en forståelsesramme hvor det som blir sett på som akseptabelt og ikke, har klare grenser. Dermed er de med på    rangordne de ulike varietetene av norsk. I disse tilfellene, ut ifra en sentrumshierarkimodell, kan man si at tingvolltdialekten havner forholdsvis langt nede i dette hierarkiet, noe som dessuten kan medføre nivellering i møte med varieteter høyere oppe i hierarkiet. Ut ifra mange av informantenes oppfatning om at yrkesfagelever «t  ffer» seg ved    snakke «bredt», virker det her som at dette hierarkiet er snudd på hodet når de er inne på sitt eget domene. Ifølge Schiffmann (2002, s. 98) må man gå ut ifra at det eksisterer alternative språklige markedsplasser. Tingvolltdialekten står altså høyere på et alternativt og lokalt marked, til tross for at den og andre perifere dialekter allment er tillagt lav prestisje på det dominerende markedet. Labovs (1972) begrep «covert prestige», altså skjult prestisje, tas i bruk av Hårstad (2010, s. 244) for    forklare den høye prestisjen det multietnolektiske undergrunnsspr  ket i Trondheim har blant medlemmene i denne subkulturen, mens det mer allment i samme by ses ned på av jevnaldringer. Jeg vil ikke omtale Tingvoll som en særskilt subkultur, men imidlertid overføre begrepet «covert prestige» til    angå Tingvoll som språksamfunn. På den språklige markedsplassen internt i Tingvoll gir det prestisje    snakke dialekt, mens det på den allmenne og dominerende markedsplassen, hvor et standardisert, østlandsk talemål er øverst i hierarkiet, mister varieteten sin verdi.

Auer og Hinskens' (1996) flerdimensjonale modell (som vist til i Hårstad og Opsahl, 2013, s. 147) har, i arbeidet med   fa en dypere innsikt i dialektendringsfenomener, stått sentralt. Ifølge denne modellen skjer nivellering både i form av dialekt-standard-advergens, altså i et vertikalt hierarki, og i form av dialekt-dialekt-konvergens, altså i et horisontalt kontinuum (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 147). Det er altså snakk om en talespråklig hierarkipyramide hvor  n (eventuelt flere) standardvarietet(er) utgjør toppunktet i den vertikale aksene, som simultant også illustrerer en statusdimensjon, og geolektiske varieteter, dvs. en geografisk dimensjon, utgjør den horisontale aksene. Det er viktig   presisere at advergens mot en slik overnasjonal norm ikke nødvendigvis er synonymt med fullstendige strukturelle sammenfall med m lvarietetene. Det finnes imidlertid mange lokale, både sosiale og spr kkelige, størrelser som kan ha innvirkning på advergensprosessen, som gjør at tilpassingsproduktene, sammenliknet med både standardm let og den opphavelige dialekten, blir noe nytt (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 155). Til tross for dette er endringsmotivasjonen og endringsretningen den samme, altså en bevegelse i retning det som blir forstått som overnormen. I denne fortolkningsrammen vil selve prosessene altså forstås som standardiseringsprosesser, mens resultatene vil framstå som regionaliseringsprodukter (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 155).

Tabellen nedenfor viser en oversikt over variabler fra ulike talemål i «min» region. Formene i tabellen er basert på min erfaring i kontakt med mennesker med disse ulike dialektene, samt spørsmål stilt til et utvalg venner med de respektive dialektene. Dette er altså et tilleggsmateriale.

Tabell 10. Oversikt over variabler fra ulike talemål i «min» region

Variabel	Trad. Tingvollm��l	Mod. Tingvollm��l	Standardisert talem��l	Trondheimsm��l	Sunnals��ram��l	Kristiansundsm��l
Tallord	sykj��	s��ttn	s��ttn	s��ttn	s��ttn	s��ttn
Jamning i inf.	�� v��rra	v��r	v��re	v��r	v��r	v��r/v��rra
Senkning	l��st	lyst	lyst	lyst	lyst/l��st	lyst/l��st
Senkning	fresk	frisk	frisk	frisk	frisk	frisk
A-verb i presens	bruka	bruke	bruger	bruke	bruke	bruke
Adverb	mykjy	my	mye	my	my	my/mykjy
P��pekende pronomen	na/ta/sa	de��/de/d��m	den/de/dem	de��/de/d��m	de��/de/d��m	de��/de/d��m
Nektingsadverb	ikkje	ikke	ikke	itj/ikke	ikke	ikkje/ikke
Apokope	j��nt/dr��k	j��nte	jente	j��nte	j��nte	j��nte
Vokalveksling	f��r	f��r	f��r	f��r	f��r	f��r
Palatal av velar	�� te��kje	t��nk/t��nke	tenke	t��nk/t��nke	t��nke	t��nk/t��nke

Hensikten med denne tabellen er    vise tendensen til at de formene som informantene mine modifierer til, også finnes i nabokommunene Kristiansund og Sunndalsøra, samtidig som de finnes i trondheimsmålet og i tillegg at de fleste brukes i et standardisert østlandsk talemål. For både «vertikalistiske» og «horisontalistiske» dialektforskere er et vesentlig metodologisk problem at novasjoner i et talemål ofte kan være sammenfallende med trekk fra flere varieteter på samme tid. Dette blir av Hårstad (2010, s. 332) kalt for «det isomorfiske crux», og vanskeliggjør det    basere seg på strukturelle funn alene når man skal svare på om utviklingstendensen er vertikal eller horisontal, eller begge deler. Vertikal utvikling vil si at påvirkningskraften på ulike dialekter kommer fra en standard, også en standard-dialekt-dimensjon, mens horisontal utvikling vil si at påvirkningskraften kommer fra andre dialekter, også en dialekt-dialekt-dimensjon (Hårstad og Opsahl, 2013, s. 148). Eksempelvis når man i Tingvoll ser at tradisjonsformen *   værra* i økende grad byttes ut med formen *   v  r*, vil forklaringen på dette henge sammen med det perspektivet forskeren legger til grunn for tolkningene sine. En dialektforsker med et «horisontalistisk» perspektiv vil mest sannsynlig vektlegge at dette innebærer en regional nivellering hvor f.eks. trondheimsmålet er den sterkeste påvirkningskilden siden *   v  r* har lang tradisjon der. På den annen side vil en «vertikalistisk» tilnærming påpeke at novasjonen også fører til advergens mot et østlandsk standardtalemål. Ifølge Auer og Hinskens' (1996) flerdimensjonale modell, vil også skiftet fra

formen *  værra* til formen *  v  r* bli sett som en standardiseringsprosess, mens resultatet framstår som et regionaliseringsprodukt.

Dersom man kun legger formale forhold til grunn, vil begge disse tolkningene være like legitime, og dermed vil man ikke være i stand til   komme videre langs noen av disse forklaringsveiene (Hårstad, 2010, s. 332-333). Slike variasjonsfenomener kan altså ikke få en fullkommen forklaring uten at tolkningene er basert på empiri som går utover det rent strukturelle planet. Derfor må forskeren også prøve   finne ut hva språkbrukerne selv mener de gjør med språket når de velger en variant over en annen. F  r man kan gjøre en kvalifisert tolkning av et variasjonsfenomen, må forskjellige former for subjektive oppfatninger, altså sosiale vurderinger av og holdninger til språklige dimensjoner, trekkes inn (Hårstad, 2010, s. 332-333). Ofte er det nok slik at mange vil være lite tilbøyelige til   innrømme frivillig at de lar seg påvirke av «oslom  l» og den slags «fint» språk. Det kan nok heller være at det blir uttrykt avstand til slike varieteter. I materialet mitt derimot finner jeg ingen slike tendenser. Heller tvert imot. Agnete sier f.eks.: «E snakke ganske  fte «bokm  r»   s  nn sia vi har f  r  k i k  rassn som snakke de». Også Anine uttrykker at hun fort kan «gå over» dersom hun snakker med noen fra Oslo: «[...] snakke kanskje med n  nn fra Oslo. Så e de fort at du b  rre går  ver da». Hva hun legger i   «gå over» er imidlertid vanskelig   si. Mener hun da at hun går over til   snakke «oslom  l» eller er det bare enkelte ord og uttrykk hun «legger om»? Uansett er det tydelig at hun mener at hun blir påvirket av «oslom  l». En informant fra spørreundersøkelsen skriver at: «ungdomsspr  k begynner   bli «finere» og mer og mer likt slik de snakker i Oslo». Dette tyder altså på at enkelte ungdommer i Tingvoll mener at de lar seg påvirke av «oslom  l».

Som man ser ut ifra tabellen, samsvarer informantenes modifiserte varianter med variantene brukt i Trondheim, Kristiansund og Sunndalsøra. Det er derfor svært vanskelig, om ikke umulig,   skulle si hvilken av disse stedene som er p  virkningsinstansen. Det er allikevel en sannsynlighet for at disse formene ikke hadde festet seg i tingvollldialekten dersom de ikke samtidig også ble brukt i Kristiansund og på Sunndalsøra. Dette grunnet innbyggernes jevnlige kontakt med disse stedene, gjennom blant annet arbeid, studier og handel. Informantene mine oppgir også at de mener at talemålet i Kristiansund og på Sunndalsøra har påvirkning på tingvollldialekten, og at det kan være forklarende for de lokale forskjellene som finnes i talemålet innad i Tingvoll. Samtidig har jeg heller ikke gjort funn av modifisering mot trondheimsvarianter, heller ikke standardiserte former, som ikke også brukes i dialektene i Kristiansund og på Sunndalsøra.

Det vil trolig, i stedet for   lete etter evidens som taler for den ene eller andre p avirkningsinstansen, v ere mer riktig   si at b ade nabom alene og trondheimsm alet kan ha innvirkning p a tingvollidialekten. Det ser ogs a ut til at i tilfeller der et av nabom alene har et spr aktrekk som ligger n ert opptil trondheimsm alet, og ogs a delvis et overregionalt østlandsk standardtalem al, vil det v ere st orre sj anse for at denne formen ogs a blir tatt opp i en modifisert tingvollidialekt.

KAP. 8 Avrunding

Det har ikke vært noe mål med denne studien å komme fram til en eksakt og helt bestemt konklusjon, men ambisjonen har heller vært å vise tendenser og redegjøre for den språklige virkeligheten til ungdommer i Tingvoll i dag. Samtidig som jeg deskriptivt har laget en oversikt over forskjellige språklige realiseringer, har jeg i tillegg vektlagt de subjektive erfaringene til informantene. Jeg vil videre, til tross for at jeg ikke vil gi et klart fasitsvar på bakgrunn av undersøkelsen min, presentere enkelte funn og framtreddende trekk fra analysen, som jeg mener er sentrale for studien.

Språktrekkene tjukk l og personlige pronomen ser ut til å holde seg stabile i tingvollldialekten. Når det gjelder språktrekkene presens av svake a-verb, jamvekt og apokope, trykkplassering i importord, de påpekende pronomenene /na/, /ta/ og /sa/, senkning, palatalisering og monoftongering finner jeg derimot både inter- og intraindividuell variasjon. Et særlig overraskende funn er at nektingsadverbformen *ikke* ser ut til å ha fått stor utbredelse blant ungdommer i Tingvoll. Preposisjonene *tå* og *frå* erstattes delvis av de modifiserte variantene *av* og *fra*, mens adverbet *mykjy* delvis erstattes av den modifiserte varianten *my*. Samtidig synes det blant ungdommen i Tingvoll å skje en vokalveksling i tradisjonelle varianter som for eksempel *smær* og *fær* hvor de nå i stedet i mange tilfeller tar i bruk de modifiserte variantene *smør* og *før*. Dativ og de tradisjonelle tallordsformene synes å være i ferd med å gå ut av en moderne tingvollldialekt.

Når det gjelder forskjeller i talemålet til elever på yrkesfag og elever på studiespesialiserende, har jeg ikke funnet noen tydelige forskjeller eller tendenser. Ut ifra informantenes egen plassering på talemålsskalaen, viser det seg allikevel at flere av studiespesialiserendejentene enn yrkesfagsguttene har plassert seg i den «bredeste» kategorien. For å se på årsakene til disse forskjellene har jeg trukket inn elevenes foreldrebakgrunn. Viktig å ta i betraktning her er imidlertid at dette er rapportert språkbruk og at resultatene derfor kunne ha blitt annerledes dersom den faktiske språkbruken hadde blitt registrert.

I et forsøk på å forklare hvorfor tingvollldialekten ser ut til å ha endret seg de senere årene, har jeg trukket inn fenomenene urbanisering og modernitet. Grunnet disse fenomenene har strukturer som før var typiske for det urbane samfunnet, nå også i vesentlig grad sluppet til i rurale samfunn, slik som i Tingvoll. Utviklingen fører til både sosiale og materielle endringer som i løpet av noen generasjoner har fått stor betydning for hvordan vi forstår oss selv og andre, hvordan vi omgås og hvordan vi arrangerer fellesskapene våre. Dette fører

igjen til at samfunnet blir mer homogent, hvor regionale og lokale karakterdrag jamner seg ut.

Det er krevende   skulle avgjøre hvilke dialektomr der eller varieteter som har størst p avirkningskraft på tingvolltdialekten. Informantene mine peker hovedsakelig på Kristiansund og Sunndalsøra, og jeg har drøftet i hvilken grad tingvolltdialekten p avirkes av fenomenene regionalisering og standardisering. Det ser ut til at i tilfeller der et av nabom lene har et språktrekk som ligger nært opptil trondheimsmålet, og også delvis et overregionalt østlandsk standardtalemål, vil det være større sjanse for at denne formen også blir tatt opp i en modifisert tingvolltdialekt.

Jeg har sett på ulike sosiale variabler for   se om det er noen sammenheng mellom disse og informantenes språklige realiseringer. Her finner jeg ingen tydelige tendenser, men det viser seg allikevel at foreldrebakgrunn, studieretning og lokal versus overlokal orientering kan ha en viss betydning for språkvalgene til informantene. Hårstad (2010, s. 351) skriver at mangelen på tydelige mønster i forbindelse med forskjellige variabler er en «uhelbredelig realistisk tendens». Vi er også nødt til   venne oss til at man ikke bestandig kan systematisere og avgrense uklare variabler inn i bestemte kategorier for   få et betydningsfullt forskningsresultat.

Litteraturliste

- Andersen, H. (1988). Center and periphery: Adoption, diffusion and spread. I J. Fisiak (Red.), *Historical dialectology: regional and social*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Commons (mediafildtjeneste). (2013). Kart over prostier i Møre og Romsdal fylke [Kartbilde]. Hentet fra https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Prostier_i_M%C3%B8re_og_Romsdal.png#mw-jump-to-license.
- Eckert, P. (1997). Age as a Sociolinguistic Variable. I F. Coulmas (Red.), *The Handbook of Sociolinguistics*. Oxford, Cambridge Massachusetts: Blackwell.
- Enger, H.O. (Red.). (2009). Tema: standardtalemål? *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 27 (1). Oslo: Novus forlag
- Eriksson, L. (2001). «Absolutister, anpassare och andra – något om dialektens betydelse f  r ungdomars självbild». I Språk, K  n och Kultur. Rapport från fj  rde konferensen om språk och k  n. G  teborg den 6-7 oktober 2000, red. av Kerstin Nordenstam & Kerstin Norén, 101-107. G  teborg: Institutionen för svenska språket, G  teborgs universitet.
- Fivelstad, I. (2012). «Det e nå b  rre g  ittj at d  m tykkje det e litt toile». *Ein sosiolingvistisk studie av talemålet til ungdom i Rindal* (Masteroppgave). Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Giles, H., Coupland, N. (1991). *Language: Contexts and Consequences*. Milton Keynes: Open University Press.
- Google Maps (kart- og satellittjeneste). (2018). Tingvoll kommune [kartbilde]. Hentet fra <https://www.google.no/maps/place/Tingvoll+kommune/@62.9551854,7.8584056,10z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x461395eda12899e5:0xbace6cc06fc0172d!8m2!3d62.9169518!4d8.1946753>.
- Hanssen, E. (2012). *Dialekter i Norge*. Bergen: Fagbokforlaget. LNU.
- Haugen, O. E. (2008). *Norr  n grammatikk i hovuddrag*. Trondheim: Kompendieforlaget.
- Heggen, K. (1996). Ungdom og lokalmiljø – forankring eller fr  kopping?. I T. Øia (Red.), *Ung på 90-tallet*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag/Ungforsk.
- Heggen, K., Myklebust, J.O., Øia, T. (2001). Innleiing: Ungdom, stad og mening. I K. Heggen, J.O. Myklebust & T. Øia (Red.), *Ungdom. I spenninga mellom det lokale og det globale*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Hudson, R. A. (1996). *Sociolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hymes, D. (1972). Models of the interaction of language and social life. I J. J. Gumperz & D. Hymes (Red.), *Directions in sociolinguistics*. Oxford: Basil Blackwell
- Hårstad, S., Opsahl, T. (2013). *Språk i byen. Utviklingslinjer i urbane språkmiljøer i Norge*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Hårstad, S. (2010). *Unge språkbrukere i gammel by. En sosiolingvistisk studie av ungdoms talemål i Trondheim* (Doktorgradsavhandling). Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

- Jenstad, T.E. (1983). *Eit nytt sentrumsm al veks fram: drag fr  talem alet til ungdom på Sunndals ora*. Trondheim: Tapir forlag.
- Labov, W. (1972). *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Milroy, L. (1980). *Language and social networks*. Oxford: Blackwell Publishing.
- M ehlum, B. (2007). *Konfrontasjoner. Når språk møtes*. Oslo: Novus AS.
- M ehlum, B. & Akselberg, G. (2012). Sosiolingvistisk metode. I B. M ehlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.), *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. (2.utg.). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- M ehlum, B. (2012a). Språk og identitet. I B. M ehlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.), *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. (2.utg.). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- M ehlum, B. (2012b). Normer. I B. M ehlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.), *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. (2.utg.). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- M ehlum, B. & U. Røyneland (2012). *Det norske dialektlandskapet. Innføring i studiet av dialekter*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Røyneland, U. (2005). *Dialektnivellering, ungdom og identitet. Ein komparativ studie av språkleg variasjon og endring i to tilgrensande dialektomr de, Røros og Tynset* (Doktorgradsavhandling). Oslo: Universitetet i Oslo.
- Sandøy, H. (2012). Kontakt og spreing. I B. M ehlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.), *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. (2.utg.). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Schiffmann, H. F. (2002). French language policy: centrism, Orwellian dirigisme, or economic determinism?. I L. Wei, J-M. Dewaele & A. Housen (Red.), *Opportunities and Challenges of Bilingualism*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Settemsdal, A.H. (1999). *Endringar i talem alet på Aure sentrum. Generasjonsskilnader og regionaliseringstendensar i eit bygdem al på Nordmøre* (Masteroppgave). Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Sherzer, J. (1975). The ethnography of speaking: a critical appraisal. I M. Saville-Troike (Red.), *Linguistics and Anthropology*. Washington, D.C.: Georgetown University Press
- Skj ekkeland, M. (2009). *Språk og samfunn i endring. Ein studie av tilhøvet mellom lokal identitet og talem alsutvikling*. Oslo: Novus Forlag.
- Statistisk sentralbyrå (SBB) (1956). Folketellingen 1.desember 1950. Tredje hefte. Folkemengden etter hovedyrke i de enkelte kommuner og fylker. Hentet fra https://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_xi_221.pdf.
- Statistisk sentralbyrå (SBB) (1964). Folketelling 1960. Hefte III. Folkemengden etter næring, stilling og sosial status. Hentet fra https://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_xii_129.pdf.
- Statistisk sentralbyrå (SSB) (1975). Folke- og bolig telling 1970. Hefte II. Næring, yrke og arbeidstid m.v. Hentet fra https://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_a693.pdf.
- Statistisk sentralbyrå (SSB) (1992). Folke- og bolig telling 1990. Kommunehefte 1560 Tingvoll. Hentet fra https://www.ssb.no/a/folketellinger/kommunehefter/1990/kh_1990_1560.pdf.

- Statistisk sentralbyrå (SSB) (2001). Folke- og boligstillingene 2001. Hentet fra https://www.ssb.no/a/fob2001/kommunehefte/1560/fob_1560_tabeller.pdf.
- Statistisk sentralbyrå (SSB) (2013). Unge har mer fritid – men savner mer samv er. Hentet fra <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/unge-har-mer-fritid-men-savner-samvaer>.
- Statistisk sentralbyrå (SSB) (2017). Befolkningsprofil. Hentet 20.april 2018 fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/tingvoll/befolkningsprofil>.
- Swann, J., Deumert, A., Lillis, T. & Mesthrie, R. (2004). *A Dictionary of Sociolinguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Thorsn es, G. (2015). Krifast. Hentet 27.september 2017 fra <https://snl.no/Krifast>.
- Thorsn es, G. (2017a). Sunndal. Hentet 2.april 2018 fra <https://snl.no/Sunndal>.
- Thorsn es, G. (2017b). Tingvoll. Hentet 26.september 2017 fra <https://snl.no/Tingvoll>.
- Thorsn es, G. (2017c). Aure. Hentet 2.april 2018 fra <https://snl.no/Aure>.
- Tingvoll vidaregåande skole (u.d.). Tradisjonsrik, trygg og trivelig. Hentet fra <http://tingvoll.vgs.no/Tingvoll-VGS/Om-skolen>.
- Tingvoll  kopark (2017). Opplevelser og aktiviteter. Hentet fra <http://tingvollokopark.no/okouka-i-more-og-romsdal/>.
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Van Herk, G. (2012). *What is sociolinguistics?* Chichester, United Kingdom: Wiley-Blackwell.

Vedlegg

1: Spørreskjema

En spørreundersøkelse om talemålet i Tingvoll kommune.

Forsøk å svare så utfyllende som mulig på spørsmålene. Skulle du ha noen spørsmål knyttet til studien eller spørsmålene, må du bare spørre meg. Studien er anonym. Når jeg i enkelte spørsmål skriver «tingvolldialekt» mener jeg talemålet i alle deler av Tingvoll kommune, altså både Tingvoll, Meisingset og Straumsnes.

- 1) Alder og kjønn
- 2) Hvilken linje studerer du ved og hvilket årstrinn?
- 3) Har du bodd i Tingvoll hele livet, eller har du bodd andre steder? Når og hvor var i så fall dette?
- 4) Er foreldrene dine født og oppvokst i Tingvoll? Hvis ikke, hvor er de fra?
- 5) Hva skal du gjøre etter du er ferdig på videregående? Skal du ta høyere utdanning? I så fall hva, og hvor?
- 6) Tror du at du kommer til å flytte tilbake til Tingvoll når du er ferdig med utdannelsen din? Hvis ikke, hvor har du lyst til å bo?
- 7) Hvor «bred» tingvolldialekt synes du selv at du snakker på en skala fra 1 til 10? (1 = veldig lite, 10 = veldig mye).
- 8) Synes du det er stor forskjell på hvordan voksne og ungdom snakker? I så fall, kan du gi noen eksempler på «voksenspråk» og «ungdomsspråk»?
- 9) Kan du gi eksempler på bestemte trekk som du mener er typiske for tingvolldialekten?
- 10) Vet du om ord, former eller uttrykk som foreldrene dine eller besteforeldrene dine bruker, som du ikke bruker? Eller mener du at du snakker likens som dem?
- 11) Hvilket forhold har du til dialekten din og til det å være tingvollgjelding/straumsnesing/meisingsetgarding? Er du stolt av dialekten din og hjembygda, eller hender det at du blir flau over dialekten din?
- 12) Har du fått negative eller positive tilbakemeldinger til dialekten din i kontakt med folk fra andre steder?

- 13) Pleier du ofte å «holde på» eller tilpasse dialekten din når du møter mennesker utenfor Tingvoll? Hva er årsaken til dette?
- 14) Mener du det er lokale forskjeller i talemålet i Tingvoll kommune?
- 15) Mener du det er forskjeller i språkbruken/talemålet til elever på yrkesfag og studiespesialisering?

2: Intervjuguide

Intervjuguide.

Jeg har til hensikt å gjennomføre intervjuene som en samtale, hvor jeg ønsker å få informanten til å snakke mest mulig fritt. Denne intervjuguiden vil derfor fungere som ei huskeliste for meg selv som setter rammene for samtalen. Dette gir rom for at informantene kan komme med tilleggsopplysninger som ikke kommer direkte fram gjennom spørsmålene.

Bakgrunnsopplysninger.

- 1) Hvor gammel er du?
- 2) Hvilken linje studerer du ved og hvilket årstrinn?
- 3) Hvor i Tingvoll er du fra?
- 4) Har du bodd andre steder? Hvor og når var i så fall dette?
- 5) Er foreldrene dine født og oppvokst i Tingvoll? Hvis ikke, hvor er de fra?

Om å bo i Tingvoll kommune.

- 1) Hvordan synes du det er å bo i Tingvoll? (Tenker du at du vil bo her når du blir voksen?)
- 2) Hva gjør du på fritida?
- 3) Hvordan er tilbudet for organiserte aktiviteter for ungdommer i Tingvoll? Hvilke tilbud finnes?
- 4) Er du mye sammen med folk fra andre steder/skoler?
- 5) Er det noe du savner i Tingvoll?

Framtidsplaner.

- 1) Hva har du tenkt å gjøre etter du er ferdig på videregående?
- 2) Hvor bor du om 20 år?
- 3) Kunne du tenkt deg å bo i Tingvoll?
- 4) Hvorfor frister det å bli boende i/flytte fra Tingvoll?

Språkdelen

- 16) Hvor «bred» tingvolltdialekt synes du selv at du snakker på en skala fra 1 til 10? (1 = veldig lite, 10 = veldig mye).
- 17) Synes du det er noen forskjell på talemålet til voksne og ungdom i Tingvoll? Kom gjerne med eksempler! (Vet du om ord, former eller uttrykk som foreldrene dine eller besteforeldrene dine bruker, som du ikke bruker?)
- 18) Kan du gi eksempler på bestemte trekk som du mener er typiske for tingvolltdialekten?
- 19) Hvilket forhold har du til dialekten din og til det å være tingvollgjelding/straumsnesing/meisingsetgarding? Er du stolt av dialekten din og hjembygda, eller hender det at du blir flau over dialekten din?
- 20) Har du fått negative eller positive kommentarer til dialekten din i kontakt med folk fra andre steder? Hvis ja, hva er det de kommenterer?
- 21) Pleier du ofte å «holde på» eller tilpasse dialekten din når du møter mennesker utenfor Tingvoll? Hva er årsaken til dette?
- 22) Mener du det er lokale forskjeller i talemålet i Tingvoll kommune?
- 23) Mener du det er forskjeller i språkbruken/talemålet til elever på yrkesfag og studiespesialisering? Kom gjerne med eksempler!

Avslutningsvis - språkdrag

- «Ga» eller gå
- «Stat» eller stå
- «tykkje» eller syns
- «å talla» eller «å snakk»
- «gut» eller gutt
- «annjskjles» eller «annjaledes»
- «mjøk» eller «mælk»
- Regnemåte: «nikjå» eller nitten
- «Skogjen» eller skogen, «vågjen» eller «vågen», «vikja» eller «vika»
- «oss» eller vår
- «sjyn» eller «sjø'n»
- Preposisjoner: «punnji» eller «unnjer»
- Påpekende pronomen: «na», «ta», «sa» eller «denj her», «de der», «dæm»

- Vokalveksling:
 - «lauv»/ «læv» eller løv
 - «ljøs» eller lys
 - «røggen» eller ryggen
 - «æy» eller øy
 - «kvæså» eller kviså
 - «fresk» eller frisk
- Diftonger vs. monoftonger:
 - «blaut» eller «blæt»
 - «graut» eller «græt»
 - «kjaur» eller «kjær»
 - «laus» eller «læs»
- Apokope:
 - «ei jænt» eller ei «jænte»
 - «ei ap» eller ei ape
 - «mang» eller mange
 - «ei lamp» eller ei lampe
 - «ei pær/per» eller ei pære/pere
 - «ei lom» eller ei lomme
 - «ei salm» eller ei salme
 - «ei plant» eller ei plante

3: Informasjonsskriv

Informasjon om og deltakelse i masteravhandlingen

«En sosiolingvistisk studie av talemålet til ungdom i Tingvoll»

Om studien

Formålet med denne masteravhandlingen er å gjøre en sosiolingvistisk studie av talemålet til ungdom i Tingvoll, hvor det vil kastes lys over språklig variasjon. Det vil også undersøkes om det er noen forskjeller i språkbruken/talemålet til elever på yrkesfaglige studieretninger og elever på studiespesialiserende studieretninger.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i studien innebærer et rundt 30 minutter langt dybdeintervju mellom informant og intervjuer. Intervjuet vil bli tatt opp på lydbånd.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil behandles konfidensielt. Intervjuet vil kun foreligge på opptak, og innholdet vil bli transkribert direkte fra opptaker. Personopplysninger og innhold i intervju vil bli oppbevart adskilt. Det vil kun være masteroppgavestudent som vil ha tilgang til personopplysninger.

I publikasjonen vil informanten anonymiseres.

Masteravhandlingen skal etter planen avsluttes våren 2018. Lydopptaket vil da med all sannsynlighet bli slettet fra opptaker. Dersom opptaket ikke blir slettet vil du få opplysning om dette, siden opptaket muligens kan inneholde navn og gjenkjennbare trekk. Det transkriberte intervjuet vil være anonymisert fra starten av og vil bli oppbevart for potensiell videre forskning.

Frivillig deltakelse.

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke deg uten å oppgi noen årsak.

Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg anonymiseres.

4: Samtykkekontrakt

Samtykke til deltakelse i studien:

«En sosiolingvistisk studie av talemålet til ungdom i Tingvoll»

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

X

(Signert av informant, dato)

5: Tabelloversikt over hver enkelt elev – talemålsskala

1-3 Antall: 7			4-6 Antall: 18			7-10 Antall: 29		
Kjønn	Linje	Foreldre fra Tingvoll	Kjønn	Linje	Foreldre fra Tingvoll	Kjønn	Linje	Foreldre fra Tingvoll
G	Y	0	J	S	1	J	S	1
G	S	0	J	S	1	G	Y	0
G	S	0	J	S	1	G	Y	1
G	Y	1	J	S	1	G	Y	2
J	S	1	J	Y	0	G	Y	2
J	S	0	J	S	1	G	Y	0
J	Y	1	J	S	0	J	Y	1
			J	S	2	J	S	2
			G	Y	1	J	S	1
			G	S	1	G	S	0
			G	Y	2	G	S	1
			G	S	1	J	S	1
			G	S	2	J	S	2
			G	Y	1	J	Y	0
			G	S	0	J	S	2
			G	S	2	J	S	1
			G	S	0	J	S	1
			G	Y	0	J	S	2
						J	S	1
						J	S	1
						J	S	2
						G	Y	2
						G	S	1
						G	Y	0

